

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha, 2017

Lenka Kantorová

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Taneční věda

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POČÁTKY BALETU V OSTRAVĚ DO ROKU 1934

Lenka Kantorová

Vedoucí práce : Prof. Mgr. Helena Kazárová, Ph.D.

Oponent práce: Prof. Božena Brodská

Datum obhajoby: 30. května 2017

Přidělovaný akademický titul: Bakalář umění (BcA.)

Praha, 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

FACULTY OF MUSIC AND DANCE

Dance art

Dance theory

BACHELOR'S THESIS

**THE BEGINNINGS OF BALLET IN OSTRAVA
UNTIL 1934**

Lenka Kantorová

Thesis advisor: Prof. Mgr. Helena Kazárová, Ph.D.

Examiner: Prof. Božena Brodská

Date of thesis defense: 30th May 2017

Academic title granted: Bachelor of Arts (BcA.)

Prague, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Počátky baletu v Ostravě do roku 1934

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků bakalářské práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt bakalářské práce

Tato práce pojednává o vzniku baletního souboru v Ostravě a zaměřuje se na období 1919-1934. Mapuje dění od první divadelní sezóny, která započala příchodem ředitele Václava Jiříkovského a baletního mistra a choreografa Achille Viscusiho, jehož činnost je velmi důležitá i pro ostatní baletní soubory v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Věnuje se personálnímu složení baletního souboru a jeho repertoáru, který na závěr srovnává i s ostatními československými baletními soubory ve vybrané době. Práce je zakončena rokem 1934, kdy Ostravu opouští choreograf Saša Machov. Na základě zjištěných údajů je možné nahlédnout na dění ostravského baletu také v kontextu celého Československa a porozumět tak lépe výběru inscenací, ale také umělcům samotným.

Klíčová slova

Dějiny baletu, taneční umělci, Národní divadlo Moravskoslezské, 1919-1934, Achille Viscusi, Ivo Richard Stuchlý, Loris Relský, Emerich Gabzdyl, Saša Machov

Abstract

This thesis is concerned with the formation of ballet company in Ostrava and focuses on the period 1919-1934. It maps the company's development from its first theatre season, which began with the arrival of the director Václav Jiříkovský and the ballet master and choreographer Achille Viscusi has been of great importance also for the other ballet companies in Bohemia, Moravia and Slovakia. The thesis further deals with the personnel composition of the ballet company and with its repertoire, and compares the latter with repertoires of other Czechoslovakian ballet companies of the same period. The paper ends with the year 1934, in which the choreographer Saša Machov left Ostrava. Through the presented historical information, it is possible to see the developments of Ostrava ballet also in the context of the whole of Czechoslovakia and gain a better understanding of the selection of productions as well as of the artists themselves.

Key words

History of dance, dance artists, National Moravian-Silesian theatre, 1919-1934, Achille Viscusi, Ivo Richard Stuchlý, Loris Relský, Emerich Gabzdyl, Saša Machov

Poděkování

Ráda bych poděkovala Prof. Mgr. Heleně Kazárové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích v průběhu vzniku mé bakalářské práce.

Další mé velké díky patří archivu Národního divadla Moravskoslezského s osobním poděkováním vedoucí divadelního archívu Lence Schreiberové za ochotu při osobních návštěvách.

OBSAH

Úvod.....	1
1. Vývoj města Ostrava	5
1.1. Vznik divadelních stánků v Ostravě	6
1.2. Vybudování národních domů v Ostravě	6
1.3. Vznik dalších divadelních budov na území Čech, Moravy, Slezska a Slovenska a jejich provoz do roku 1919	10
2. Baletní šéf Achille Viscusi a jeho éra 1919-1923	15
2.1. 1. Sezóna 1919/1920.....	18
2.2. 2. Sezóna 1920/1921.....	20
2.3. 3. Sezóna 1921/1922.....	22
2.4. 4. Sezóna 1922/1923.....	23
3. Baletní šéfka Milena Fuchsová a její sezóna 1923-1924	27
3.1. 5. Sezóna 1923/1924.....	27
4. Baletní šéf Ivo Richard Stuchlý a jeho éra 1924-1927	30
4.1. 6. Sezóna 1924/1925.....	31
4.2. 7. Sezóna 1925/1926.....	33
4.3. 8. Sezóna 1926/1927.....	34
5. Baletní šéf Loris Relský a jeho éra 1927-1929.....	38
5.1. 9. Sezóna 1927/1928.....	38
5.2. 10. Sezóna 1928-1929	40
6. Baletní šéf Saša Machov a jeho éra 1929-1934	43
6.1. 11. Sezóna 1929/1930.....	45
6.2. 12. Sezóna 1930/1931.....	47
6.3. 13. Sezóna 1931/1932	48
6.4. 14. Sezóna 1932/1933	48
6.5. 15. Sezóna 1933/1934.....	49
7. Baletní sbor ostravského divadla.....	50
8. Repertoár ostravského divadla v tabulkách.....	54
9. Další divadla na území Československa a jejich repertoár	63
9.1. Praha.....	63
9.2. Brno	65
9.3. Plzeň	67

9.4. Bratislava	68
Závěr.....	69
Prameny a literatura :	71
Přílohy.....	75
1. Závoj Pierotčin + Karneval – obsazení	75
2. Z pohádky do pohádky – cedule.....	76
3. Z pohádky do pohádky – obsazení	77
4. Z pohádky do pohádky – výpis a obsazení tanců	78
5. Terpsychora – obsazení – 1.Baletní sál.....	79
6. Terpsychora – obsazení – 2.Gisela, 3.Egyptská noc	80
7. Pohádka o Honzovi – obsazení.....	81
8. Pohostinské představení Jelizavety Nikolské a Remislava Remislavského	82
9. Královna loutek – obsazení	83
10. Coppélia – obsazení	84
11. Princezna Hyacinta – obsazení	85
12. Princezna Hyacinta – obsazení 2.část	86
13. Legenda o Josefu – obsazení	87
14. Velké baletní představení - Šeherezáda – obsazení	88
15. Velké baletní představení – Piccicato, Adagio, Valse, Pas de deux, Pantomima a balet, Oberek – obsazení.....	89
16. Sněhulák a Štědrovečerní sen – obsazení	90
17. Pan Twardowski – obsazení	91
18. Pan Twardowski – obsazení 2.část	92
19. Láska kouzelnice a Javotta – obsazení.....	93
20. Princezna z Tragantu – obsazení	94

Úvod

Jelikož pocházím z Moravy a před studiem na taneční katedře na HAMU, jsem studovala na Janáčkově konzervatoři v Ostravě, přirostla mi v průběhu osmiletého studia klasického tance k srdci. Během studií na konzervatoři jsem měla také nemálo příležitostí účinkovat v Národním divadle Moravskoslezském a poznat ostravský baletní svět na jak se říká „vlastní kůži“. Ve své bakalářské práci se ale nebudu věnovat titulům ve kterých jsem účinkovala, ale vybrala jsem si období prvních patnácti sezón fungování baletního sboru v ostravském divadle. Toto období jsem zvolila, jelikož se jeví jako nejméně popsané a mnoho se o něm neví. Jména tanečníků, kteří se o zrod baletního souboru zasloužili, jakoby odvál čas.

Dějiny ostravského baletu začaly být podrobněji popisovány až téměř od čtyřicátých let 20.století, do té doby jsou údaje velmi skromné. Ve své práci jsem vycházela z několika publikací, které se týkají jak ostravského baletu tak československého baletu obecně. Jediná syntetická práce, která o dějinách českého baletu vznikla je kniha Boženy Brodské – Dějiny baletu v Čechách a na Moravě.¹ Ze které jsem vycházela především v náhledu na okolní města a celkovém kontextu doby.

Vzhledem k tomu, že zveřejněných informací o počátcích baletu v Ostravě je tak poskromnu, rozhodla jsem se prozkoumat prameny v archivu Národního divadla Moravskoslezského. V několika osobních návštěvách jsem dohledala nejen informace o premiérách, zmínky o baletním souboru, jeho členech a baletních mistrech, ale také dobové cedule k premiérám baletu, které jsou důležitým doplňkem mé práce (uvádím v přílohách). Pro mě jako začínajícího badatele bylo velmi důležité, že jsem se v tomto archivu setkala se vstřícným přístupem a ráda bych zde poděkovala především jeho vedoucí Lence Schreiberové. Tímto zdrojem jsem byla nadšená a fascinována. Další důležité informace ohledně fungování divadla, jeho repertoáru i několik informací o hlavních osobnostech jsem získala z publikace Čtyřicet let ostravského divadla², nebo různých almanachů ostravského divadla, které jmenuji v závěrečném seznamu literatury. Bohužel jsem však neměla možnost zpracovat další informace například k sociálním

---

¹ BRODSKÁ, Božena. *Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945*. V Praze: Akademie múzických umění, 2006. ISBN 80-7331-047-3.

² ŠULEŘ, Oldřich a Eva. *SÝKOROVÁ, ed. 40 let ostravského divadla, 1919-1959*. V Ostravě: Krajské nakladatelství v Ostravě, 1959

podmínkám ostravských tanečníků a nezaměřuji se ani na hodnotící hledisko dobových recenzentů. Proto je má bakalářská práce pouze prvním počátečním náhledem do poměrně složité problematiky. Vědoma si těchto skutečností dospěla jsem k názoru, že bych ráda v započaté práci pokračovala například i v budoucnu v podobě diplomové práce.

Dalšími zdroji, díky kterým jsem mohla alespoň stručně zmapovat vznik města Ostravy a vůbec vybudování ostravského divadla byla kniha Evžena Báče³, práce Karla Jiříka ve sborníku příspěvků k dějinám a výstavbě města⁴, dobová publikace Ladislava Knotka⁵ nebo podrobná kniha Jiřího Štefanidese.⁶ Na dějiny ostravského baletu se souborně zaměřil i rodák z Ostravska profesor Vladimír Vašut, ve své studii v almanachu k šedesátému výročí Státního divadla v Ostravě⁷. Stručné informace o ostravském divadle lze nalézt v Českém tanečním slovníku⁸ nebo v publikaci Československý balet Lidky Schmidové⁹ a rovněž také v knize Karla Vladimíra Buriana Hvězdy baletu: stopami vývoje a proměn baletního umění¹⁰. Velmi přínosnými pro mě byly další dvě knihy Vladimíra Vašuta, jedna zabývající se celým životem velkého umělce Saši Machova, ve kterém také popisuje jeho ostravskou éru.¹¹ Druhou byla publikace, kterou z části napsal sám Emerich Gabzdyl.¹² Tyto zdroje byly zvláště zajímavé také dobovými kritikami na různá představení, ale také někdy osobními citacemi umělců, které v práci zmiňuji.

---

³ BÁČE, Evžen: *Počátky divadelního života v Ostravě. 1851-1918.* In: Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města – Ostrava. Ostrava, Profil 1966

⁴ JIŘÍK, K. – K počátkům divadelního života v Moravské Ostravě. In Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města 1987 (276-280)

⁵ KNOTEK, Ladislav. *Národní divadlo moravskoslezské v Moravské Ostravě 1919-1929.* Moravská Ostrava: Spolek Národního divadla moravskoslezského, 1929

⁶ ŠTEFANIDES, Jiří. *České divadlo v Moravské Ostravě, 1908-1919.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 8024401401

⁷ VAŠUT, Vladimír: Historie ostravského baletu in: SÝKOROVÁ-ČÁPOVÁ, Eva a Mojmír WEIMANN. *60 let Státního divadla v Ostravě.* Ostrava: Státní divadlo, 1979, str.229-247

⁸ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima.* Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0

⁹ SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet.* Praha: Orbis, 1962

¹⁰ BURIAN, Karel Vladimír. *Hvězdy baletu: stopami vývoje a proměn baletního umění.* Praha: Panton, 1971. Edice přátel hudby.

¹¹ VAŠUT, Vladimír. *Saša Machov.* Praha: Panorama, 1986. Dramatická umění (Panorama)

¹² GABZDYL, Emerich a Vladimír VAŠUT. *V hlavní roli Emerich Gabzdyl: vyprávění ostravského tanečníka, choreografa a šéfa baletu o jeho cestě k divadlu, dlouhé jevištní dráze a životě vůbec.* Ostrava: Profil, 1988.

V první části bakalářské práce popisuji vývoj města Ostravy, stručně se zabývám také dějinami vzniku města. K tomuto tématu vyšly obsáhlé publikace, ze kterých jsem čerpala a které zaujmou myslím všechny, kdo se chtějí o Ostravě dovědět něco blíže. Popisuji vznik divadelních stánků, vybudování tzv. národních domů : Německého domu (Deutsches Haus), Polského domu (Dom Polski) a také pro nás nejpodstatnějšího Národního domu pro české obyvatelstvo. Najdete zde okolnosti vzniku a umělecké využití těchto národních domů. Další podkapitolou první části je vznik divadelních budov na zbytku území Československa a jejich provoz do roku 1919. Zmiňuji vznik divadla v Praze, Brně, Plzni, Olomouci, Liberci, Budějovicích a Košicích, jelikož si myslím, že je toto srovnání důležité. Zabývám se dobou vzniku, zmiňuji ředitelé divadel a také důležité premiéry nejen baletního repertoáru. Celá první část je ohraničena právě zmiňovaným rokem 1919, kdy byl slavnostně zahájen provoz divadla v Ostravě.

Další části mé práce se již týkají pouze ostravského baletního souboru. Kapitoly a celou strukturu práce jsem si rozdělila podle působení baletních mistrů a proto jsem ohraničila kapitoly právě podle jejich sezón.

Celá druhá kapitola náleží raným dějinám baletu v Ostravě, respektive pro jeho vznik nejdůležitějšímu jménu, kterým je Achille Viscusi. Jedná se o první čtyři divadelní sezóny (1919-1923). Uvádím podstatné informace o prvním řediteli ostravského divadla Václavu Jiříkovském a o prvním šéfovi baletu již zmiňovaném Achille Viscusim. Další podkapitoly jsem rozdělila podle jednotlivých sezón a zmiňuji vždy dochované informace o baletním souboru, jeho členech a zajímavém hostování jiných umělců. Podrobně se věnuji všem baletním informacím, které jsem získala z dobových cedulí, tisku a díky skvělé spolupráci s archivem Národního divadla Moravskoslezského. Popisuji také práci baletního sboru či baletních mistrů i pro jiné obory ať už pro operu, operetu někdy však i činohru.

Třetí kapitola popisuje pouze jedinou sezónu (1923-1924), kdy byla na post baletní mistryně jmenována Milena Fuchsová. Po odchodu dosavadního ředitele divadla, jak blíže popisuji právě v druhé a třetí kapitole, byl novým ředitelem určen František Uhlíř - proto zmiňuji pár podstatných informací o něm. Přiblížit baletní sezónu, kdy v čele baletu stanula Milena Fuchsová, byl pro mě nejnáročnější úkol.

Bohužel jsem se nedostala k žádným bližším informacím o ní, datum jejího narození i úmrtí zůstává neznáme, přestože byla sólovou tanečnicí ostravského divadla řadu let.

Ve čtvrté kapitole popisují působení baletního šéfa Ivo Richarda Stuchlého, které trvalo tři sezóny (1924-1927). Opět zmiňuji pár důležitých informací o něm samotném, a pak se již blíže zabývám sezónou po sezóně repertoáru baletního souboru. Cituji vybrané zajímavosti nejen o repertoáru.

Pátá kapitola náleží baletnímu šéfovi Lorisí Relskému a jeho dvěma sezónám (1927-1929). Jak je již podle předchozí struktury známé, věnuji se ve zkratce také jeho životopisu pro přiblížení jeho choreografické tvorby.

Poslední kapitola, která má obdobnou podobu je v pořadí již šestá. Pro toto období je v Ostravě podstatné jméno Saša Machov a kapitola se týká jeho pěti sezón (1929-1934).

V sedmé kapitole se věnuji baletnímu souboru ve sezónách v rozmezí 1919-1934. Informace o počtu členů a jmenovité seznamy jsem opět získala díky mé návštěvě archivu ostravského divadla.

Další kapitolka náleží informacím o repertoáru ostravského divadla. Pro stručný přehled informací ohledně jednotlivých děl a přehlednost, kde byly díla uváděny v jaký čas jsem vytvořila tabulky, které se týkají jednotlivých inscenací které jdou chronologicky po sobě podle dat premiéry v Ostravě. Uvádím vždy název, hudebního skladatele, světovou premiéru a chronologicky všechna uvedení v Československu v letech do 1934.

V závěru své bakalářské práce se věnuji ostatním divadlům na území Československa pro dobové srovnání baletního repertoáru. Díky těmto informacím lépe pochopíme dění v Ostravě a přiblíží nám to například informace, kde všude choreografové působili, kde jednotliví umělci cestovali apod.

1. Vývoj města Ostrava

Ostrava, dnes třetí největší město našeho státu, se nachází v severovýchodní části České republiky na pomezí historických zemí Slezsko a Morava nedaleko polských hranic. Když nahlédneme do historie vývoje města, zjistíme, že tomu tak vždy zcela nebylo.

Ostrava patřila až do devatenáctého století mezi spíše malá, nevýznamná města. V době vlády Marie Terezie bylo v roce 1748, tedy po tzv. slezských válkách v Ostravě napočítáno pouze 890 obyvatel, díky čemuž se město řadilo mezi nejmenší a nejméně důležité na Moravě.¹³ V roce 1791 bylo ovšem napočítáno již 1678 lidí žijících v Moravské Ostravě, a počty stále rostly až na 13 448 lidí, nahlášených v roce 1880. Hlavním důvodem proč v těchto letech takto radikálně rostl počet obyvatel a město se stále rozvíjelo byl především nález uhlí roku 1763. To odstartovalo zakládání uhelných dolů. Kromě rozvoje tohoto průmyslu to také vedlo k rozvoji dopravy, neboť se černé uhlí začalo používat jako základní pohonná hmota.

Důl Šalamoun, druhá polovina 19.století

Ostrava byla kolem roku 1900 aglomerací třiceti čtyř původně samostatných obcí. Centrem správním i organizačním se stala Moravská Ostrava, kam se

---

¹³ Statistické údaje podle : JIŘÍK, Karel. Dějiny Ostravy. Ostrava: Sfinga, 1993. ISBN 80-85491-39-7.

kromě všech podstatných úřadů a institucí přemístilo a usídlilo i kulturní centrum. Moravská Ostrava se stále v roce 1900 stala sídlem okresního hejtmánství s přibližně 30 000 obyvatel.¹⁴

1.1. Vznik divadelních stánků v Ostravě

Na Ostravsku se již od konce 18.století objevovaly nejrůznější německé divadelní společnosti. Můžeme předpokládat, že již v letech 1851-1852, kdy se stávalo hostování německých kočovných společností stále běžnější, se odehrála některá představení v Moravské Ostravě v češtině, jelikož někteří herci těchto společností česky uměli.

Když si představíme divadelní mapu českých zemí, nutno podotknout, že se do ní Ostrava (tehdy Moravská Ostrava) zapíše až poměrně pozdě. První městská divadla vznikala již v 18.století v období pozdního baroka, kdy se začaly ozývat první svobodomyšlné myšlenky evropského osvícenství.

1.2. Vybudování národních domů v Ostravě

Ke konci 19.století narostl počet německého obyvatelstva, a zatímco zbytek republiky usilovalo o národní obrození, Ostrava naopak procházela velkou germanizací. Začaly se projevovat vypjaté vztahy mezi příslušníky tří národností, mezi Čechy, Němci a Poláky.

Německý dům (Deutsches Haus)

Na místě dnešního náměstí E. Beneše se kdysi vyjímal červený Německý dům s věžičkami. Stavba domu však neproběhla na první pokus. Nejprve se Paul Kupelwieser¹⁵ snažil vybudovat dům společný pro Čechy i pro Němce. Tyto dva národy však nechtěly spolupracovat a tudíž po prvním společném jednání pokus ztroskotal. Stále byly snahy o vybudování kulturního domu, který by nebyl výlučně pro německou národnost. Nakonec však Češi začali na začátku roku 1892 stavět svůj vlastní Národní dům, co přinutilo Němce k bleskovému jednání. V červnu 1892 byl konstituován spolek Deustches Haus s předsedou Karlem Richterem.

---

¹⁴ Statistické údaje podle : ŠTEFANIDES, Jiří. České divadlo v Moravské Ostravě, 1908-1919. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 8024401401.

¹⁵ Tehdejší ředitel Vítkovických železáren

Rok po vzniku spolku se na plány ostravského architekta Felixe Neumanna začal stavět Německý dům ve stylu nizozemské renesance. Slavnostní otevření stavby proběhlo 6.června 1895 a plány stavby se dochovaly. V domě byl v prvním patře slavnostní sál pro 600 osob, a přilehlá promenáda (sloužící zároveň jako foyer) a jeviště s pánskými a dámskými šatnami. Další součástí byla také galerie a tři lóže.

Až do otevření městského divadla (dnešní Divadlo Antonína Dvořáka na Smetanově náměstí) sloužil reprezentační sál také k divadelním účelům. Vztahy mezi Němci a Čechy trochu usmířilo uvádění některých českých her na scéně Německého domu. V době války sloužil dům převážně politickým účelům, čímž se z něj stal pro většinu Čechů symbolem nenáviděného nacismu. Dům byl během války zasažen bombou, což vedlo k vydání příkazu na jeho demolici.

„Jeho odstranění po roce 1945 bylo v tehdejším dějinném kontextu naprosto pochopitelné a ospravedlnitelné, byť tak bohužel zmizela z tváře Ostravy jedna z posledních viditelných připomínek někdejšího multikulturního charakteru a mnohonárodnostního rázu tohoto města.“¹⁶

Německý dům

---

¹⁶ (M&J). Zapomenutá Ostrava: Německý dům. In Ostravská radnice, 2003, č. 5, str. 15.

Polský dům (Dom Polski)

Přestože Polský dům nemá nic společného s problematikou česko-německých vztahů, je důležité jej zmínit. V Moravské Ostravě spolu dlouho žily tři národnosti, Poláci a Češi se ovšem koncem 19.století spojili ve společném boji proti germanizaci. K počátkům Polského domu se podrobněji věnuje ve své studii K počátkům Polského domu v Ostravě Blažena Gracová¹⁷. Společnost pro stavbu Polského domu byla zřízená 1899 a v čele stál lékař Waclaw Seidl, a téhož roku také začala stavba na Poděbradově ulici. Ve dnech 8. a 9.zář 1900 se konalo slavnostní otevření, přičemž své kulturní poslání Polský dům plnil do roku 1918.¹⁸

Polský dům

Národní dům

Stavba Národního domu proběhla v letech 1892-1894. Občanská beseda, založená v roce 1862¹⁹ a Občanská záložna (1866) se začaly již v této době starat o zprostředkování české národní kultury a národního uvědomování všem sociálním skupinám. Po dvou neúspěšných pokusech²⁰ koupit budovu původního česko-německého Národního domu bylo v říjnu 1891 navrženo, aby byl

---

¹⁷GRACOVÁ, Blažena. K počátkům Polského domu v Ostravě. In Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města. 10. Ostrava : Profil, 1979, str. 296.

¹⁸ Přestože stavba stojí dodnes, neslouží již ke svým původním účelům.

¹⁹ Nejstarší český ostravský spolek

²⁰ První pokus proběhl v roce 1874 farář Vondráčkem a Šromem a druhý pokus o koupi hotelu Zubrova

vybudován vlastní nový a český Národní dům. Místo pro něj mělo být naproti nově postavené katedrály Božského spasitele, avšak bylo vzneseno mnoho komentářů k možnému narušování bohoslužby. Několik měsíců před stavbou koupili František Jureček, Edmund Palkovský, Jan Hýbner a František Fiala pro Občanskou záložnu parcelu, na které měla budova stát. Díky finanční výpomoci Občanské záložny, českých spolků a několika jednotlivců se tedy začalo se stavbou. Nadšení obyvatelé Moravské Ostravy radostně toužili přispět k vybudování Národního domu a začali poskytovat nejen finanční podporu, materiál ale také své pilné ruce.

Stavba byla slavnostně započata 27.června 1892 pověřeným stavitelem Františkem Jurečkem. První otevření domu bylo stanoveno na 2.prosinec, kompletně však byla stavba dokončena až následující rok: 16. a 17.června 1893 proběhlo slavnostní otevření. Pro obyvatele Ostravy to byly velmi zajímavé dny, což dokazují všechny ostravské noviny i noviny z jiných měst, které o těchto dnech podrobně psaly.

Národní dům

Provoz v Národním domě v letech 1894-1919

Již od svého slavnostního otevření sloužil Národní dům k nejrůznějším koncertům, bálům, přednáškám a besedám. V roce 1897 vznikl Ochetnický spolek, který se skládal z neprofesionálních divadelníků. Spolek uváděl právě

v Národním domě až dvacet představení ročně, a také díky tomuto spolku bylo v roce 1904 pozváno brněnské Zemské divadlo, aby se předvedlo se dvěma představeními. Dále zde hostovala divadelní společnost Václava Choděry nebo komika pražského Národního divadla Jindřicha Mošny. Pravidelnou událostí se stalo hostování výše zmíněného brněnského Zemského divadla, které v Ostravě pravidelně hostovalo několik týdnů před začátkem své sezóny v Brně. Po dobu hostování brněnského divadla měli diváci možnost setkat se s řediteli Janem Pištěkem (1894, 1895, 1897), Pavlem Švandou ml. (1896), Františkem Lacinou (1898–1904) a Antošem J. Frýdou (1905 – 1907).

V roce 1907 bylo dostavěno a slávy otevřeno Městské divadlo na Antonínově náměstí (dnešní Smetanovo náměstí). Dříve však divadlo sloužilo pouze německému souboru. Prvním ředitelem byl rakouský divadelní podnikatel Wilhelm Popp. O rok později Spolek Národní dům uskutečnil první divadelní sezónu v Národním domě. Slavnostní zahájení otevřela *Prodaná nevěsta* Bedřicha Smetany pod vedením Františka Trnky. Zatímco do této doby sloužil dům spíše pro ochotnické a neprofesionální soubory (s výjimkou hostování profesionálních divadel), nyní fungovala několika měsíční souvislá divadelní sezóna. Divadelní provoz v Národním domě trval nepřetržitě od roku 1908 až do 7.května 1919.

Roku 1918 byl založen Spolek Národní divadlo moravsko-slezské (NDMS), který chtěl vybudovat divadlo v Moravské nebo Polské Ostravě české divadlo. Původní plán sice nevyšel, ale Spolek NDMS si zažádal o pronájem městského divadla na tři roky. Odpovědí byl kompromis, budova byla nabídnutá jak Spolku NDMS tak i Spolku německého divadla v poměru 4:3. Sezóna 1920/1921 se odehrála již v Národním divadle moravsko-slezském.²¹ Toto divadlo nabízelo větší kapacitu (842 míst), a také přívětivější vybavení než Národní dům. V Národním domě bylo v roce 1925 zřízeno kino Kosmos.

1.3. Vznik dalších divadelních budov na území Čech, Moravy, Slezska a Slovenska a jejich provoz do roku 1919

Podívejme se krátce na situaci českého divadelnictví v tomto období, abychom mohli zařadit ostravskou divadelní činnost do tohoto kontextu.

---

²¹ Městské divadlo se od roku 1919 jmenovalo Národní divadlo moravsko-slezské

Začněme Národním divadlem v Praze. Idea stavby národní scény v prošla poměrně dlouhou a trnitou cestou. Obyvatelé Českého království velmi toužili po stálé české scéně. V roce 1786 císař Josef II. konečně povolil vznik samostatného českého divadla. Vše vyvrcholilo na podzim roku 1844, když čeští vlastenci J.E.Purkyně, J.K.Tyl, P.J.Šafařík, J.J.Jungmann, F.Palacký a J.Frič v čele s F.L. Riegrem projednávali vznik stálého českého divadla. Na schůzi v roce 1862 bylo schváleno vybudování nejprve tzv. prozatímního divadla.

Po úvaze 14.října 1867 se vedení Sboru pro zřízení českého Národního divadla v Praze rozhodlo pro projekt od profesora architektury Josefa Zítka. Položení základního kamene se uskutečnilo 16.května 1868. Po třinácti letech se 11.června 1881 Národní divadlo konečně otevřelo operou *Libuše*, která byla Bedřichem Smetanou zkomponována speciálně pro tento večer. Po děsivém požáru 12.srpna 1881 shořela téměř třetina divadla. Druhé otevření Národního divadla proběhlo opět operou *Libuše* a to 18.listopadu 1883.²²

Již v první sezóně, kdy byl baletním mistrem Václav Reisinger (14.února 1828 - 12.ledna 1893) měl soubor baletu Národního divadla v Praze přes dvacet tanečnic a tři sólistky - Emilii Kepplerovou (provdaná Reisingerová, 10.dubna 1848 -6.února 1919), Františku ze Schopců (provdaná Borecká, 3.října 1862 - 19.října 1946) a Marii Zieglerovou (provdaná Pešková). Jediným mužským sólistou byl Augustin Berger (11.srpna 1861 - 1.června 1945). Soubor baletu se předváděl publiku hlavně v operních inscenacích, např. v *Carmen*, *Snu noci svatojánské*, *Faustovi*, *apod...* Prvním samostatným baletem, který Václav Reisinger uvedl byl *Hašíš* (premiéra 19.6.1884).²³ Na post baletního mistra poté nastoupil Augustin Berger, který ze začátku studoval pouze baletní vložky do oper. Pro uvedení premiéry velkého baletu *Excelsior* byl vybrán Enrico Borri, hlavní roli tančila Italka Guilietta Paltrinieriová (6.ledna 1866 - 28.listopadu 1889) a Augustin Berger. Prvním baletem, který Berger uvedl byla *Giselle*, následoval *Štědrovečerní sen*, druhé jednání *Labutího jezera*²⁴, *Sylvia anebo víla Dianina*, *Flick a Flock*, *Narrenta*, *Královna loutek*, *Coppélie*, *Pohádka o nalezeném štěstí* a další. Po odchodu Augustina Bergera na místo baletního mistra nastoupil Achille Viscusi (27.února 1869 - 1.července 1945), který byl baletním mistrem Národního divadla v Praze od roku 1900 až do roku 1912. Vytvořil zde například

---

²² Podrobně o tom viz : BRODSKÁ, Božena. Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945. V Praze: Akademie múzických umění, 2006, ISBN 80-7331-047-3, str.112-114

²³ Tento baletní kus rozpoutal velké diskuze a dobové noviny kritizovaly především libreto, které si napsal sám Reisinger. Dočkal se pouze pěti repríz.

²⁴ Na počest návštěvy skladatele Petra Iljiče Čajkovského v roce 1888.

: *Terpsichore, Slovanské tance, Excelsior, Bajaja, Olim, Pohádka o Honzovi, Z pohádky do pohádky, Princezna Hyacinta, Andersen, Louskáček*. V roce 1907 se uvedlo poprvé v Čechách celé *Labutí jezero*. Od roku 1912 začala pro pražské publikum druhá éra Augustina Bergera a uvedení baletů : *Prométheus, Excelsior, Andersen, Coppélie, Rokoko*. Řadu z těchto titulů můžeme později najít právě v Ostravě, kam je mnohdy tvůrci přenesli za několik let po jejich premiéře na prknech Národního divadla v Praze.

Moravská metropole Brno měla od roku 1767 divadlo Reduta, které ovšem fungovalo až do roku 1919 jako německé divadlo. Další budovou bylo od roku 1882 Mahenovo divadlo. Svůj provoz zahájilo Národní divadlo v Brně v roce 1884 na rohu Veveří ulice (tehdejšího Radvitova náměstí). Prvním ředitelem se stal Jan Pištěk. Po něm se na místě ředitele vystřídali František Pokorný a Pavel Švanda ze Semčic starší (v letech 1886-1891), Ladislav Chmelenský a Václav Hübner (1891-1892), Vendelín Budil (1892-1893), znovu Jan Pištěk (1893- 1896) již touto dobou byla v Brně malá baletní skupina v čele s baletní mistryní Fanny Friesovou (provdaná Janovská), která uvedla Bayerovu *Královnu loutek* již 7.prosince 1893. Po Pištěkovi se stal ředitelem opět Pavel Švanda ze Semčic mladší (1896-1897), znovu Jan Pištěk (1897-1898), od podzimu 1898 vedl divadlo až do roku 1917. V sezóně 1903-1904 můžeme v tisku najít podepsanou pod tanci Olgu Půrkrábovou, v letech 1908-1911 se na choreografiích podílela Karla Moorová. Od roku 1913 se v Brně jako choreografka i tanečnice uplatnila Hana Vojáčková-Olšovská (17.prosince 1890 – 25.června 1965), která vedla soubor až do roku 1916. Poslední dvě předválečné sezóny se postu baletní mistryně a choreografky zhostila Marie Dobromilová (23.března 1892 – 9.září 1972). V sezóně 1818-1819 můžeme najít dva baletní šéfy a to právě Marii Dobromilovou a Achille Viscusiho, kteří sehrávají významnou roli i v dějinách baletního souboru v Ostravě, kterému se budu věnovat v následující kapitole.²⁵

Divadelní kultura se pěstovala i v dalších českých, moravských a slovenských městech, uvedu jen stručný přehled vzniku kamenných divadelních budov v těch nejznámějších a jejich vazbu na divadelní soubory, které v nich účinkovaly.

---

²⁵BRODSKÁ, Božena. O.p.cit. viz poznámka č.21, str.195-196

Historie německých divadelních představení v Plzni spadá již do konce 18.století. Zvláštní divadelní budovu má Plzeň od roku 1832 podle návrhů Lorenza Sacchettiho na rohu nynější Riegrovy ulice a Sadů Pětatřicátníků. Budova velkého divadla v Plzni byla postavena v roce 1902 a téhož roku slavnostně otevřena představením Smetanovy *Libuše*. Budovu projektoval architekt Antonín Balšánek, autorem opony je jeden z nejvýznamnějších českých malířů přelomu 19. a 20.století Augustin Němejc. Kapacita sálů je 444 míst.

V Olomouci je jedna z nejstarších divadelních budov v republice, která byla postavena už v roce 1830. Stála česká scéna zde fungovala od roku 1920 v budově na dnešním Horním náměstí. Divadlo zde navázalo na devadesáti letou historii Königliches städtisches Theater. Na projektu budovy se podílel významný vídeňský dvorní architekt Josef Kornhäsel. Prvním ředitelem v sezóně 1920-1921 byl Jaroslav Stuka-Wilkonski. Balet byl v Moravském divadle v Olomouci mezi lety 1920-1945 součástí opery. Samostatné baletní večery byly výjimečností avšak víme, že šlo o uvedení Novákové *Nikotiny* (1931).

Budova Slezského divadla v Opavě byla postavena v roce 1804, o rok později 1.října 1805 byl slavnostně zahájen provoz divadla. Divadlo bylo vyzdobeno vídeňským malířem Sacchetim. V letech 1882-1883 proběhla na popud Zemské vlády podstatná rekonstrukce. Naneštěstí již 16.června 1909 divadlo vyhořelo, ještě v témže roce došlo na náročné adaptace. Prvním ředitelem byl Johann Schönhofeld. Od slavnostního zahájení měla scéna pouze činoherní a operetní soubor. Až do roku 1918 se hrálo výhradně německy, až od prosince 1918 mělo divadlo povolení od městské rady hrát také česky. Balet však stále fungoval jako součást opery a samostatného baletního večera se obyvatelé Opavy dočkali až v roce 1945.

Městské divadlo v Liberci bylo slavnostně otevřeno Schillerovým *Vilémem Thellem* 29.září 1883. Od slavnostního zahájení až do roku 1945 mělo německé divadlo v Liberci činoherní, operní a operetní soubor. Uskutečnila se zde však velká řada pohostinských baletních představení z Divadla na Vídeňce, pražského Německého zemského divadla, berlínského Friedrich-Wilhelmstädtisches Theater, berlínského ansáblu Excelsior, vídeňského souboru Státní opery K.Godlewského. V letech 1933-1937 se stalo pravidelnou událostí hostování slavné hvězdy

moderního tance třicátých let Haralda Kreutzberga (11.prosince 1902 - 25.dubna 1968), který pocházel z Liberce.

Profesionální scéna v Českých Budějovicích byla založena v roce 1919. 6.září zahájilo Jihočeské divadlo svou činnost Smetanovou operou *Dalibor*. Prvním historickým šéfem divadla se stal režisér Karel Dostal.

Nejstarší divadelní budova v Bratislavě (Prešpurku) byla otevřena již v roce 1886, přesto Slovenské Národní divadlo vzniklo až 1920. Více o něm uvedu později.

Hlavní scéna v Košicích byla v historické budově od roku 1899, až v roce 1924 však vzniklo Východoslovenské divadlo (s činoherním, operetním a operním souborem), které za pět let zaniklo.

Po první světové válce bohužel zájem o české a slovenské divadlo naprosto upadl a malý zájem trval až do roku 1923. Toto období bychom mohli nazvat divadelní krizí. Až po jejím překonání se vedle oficiálních scén na našem území začala vznikat také neoficiální avantgardní scéna.²⁶ Došlo k rozkvětu dramatické tvorby, moderní české komedie, opery, baletu, režie a loutkového divadla.

---

²⁶ Osvobozené divadlo bylo založeno 1925, Divadlo DADA 1927, Divadlo Vlasty Buriana v roce 1929, Divadlo D34 1933.

2. Baletní šéf Achille Viscusi a jeho éra 1919-1923

Achille Viscusi je právem považován za otce ostravského (později také bratislavského) baletu. Na post baletního šéfa nastoupil již se zahájením činnosti Národního divadla moravskoslezského²⁷ (zkratka NDMS) roku 1919 a jeho éra trvala do roku 1923. Divadlo začalo svou první sezónu s ředitelem Václavem Jiříkovským, jehož osobnost přiblížím v následující stati. V první sezóně 1919/1920 hrálo NDMS střídavě ve dvou budovách : v Národním domě (dnešní Divadlo Jiřího Myrona) a v Městském divadle.²⁸ V létě 1920 byla budova Městského divadla jmenována stálým sídlem NDMS.²⁹ Ve své první sezóně mělo divadlo v Ostravě kolem 160 zaměstnanců a sám baletní soubor již první sezónu kolem třiceti členů. V těchto meziválečných letech muselo nově vzniklé divadlo o svou existenci stále bojovat, neboť tato doba kultury a divadlu moc nepřála.

Podmínky k práci šéfa baletu určoval ředitel divadla. Než se budu detailněji věnovat choreografu Achille Viscusimu a jeho přínosu pro ostravský balet, ráda bych nejprve přiblížila životní osud jeho nadřízeného. Tím byl Václav Jiříkovský (8.května 1891 - 9.května 1942, vlastním jménem Václav František Herein) český herec, režisér, dramaturg, divadelní ředitel a podnikatel. Vystudoval gymnázium v Praze a přes svého strýce Antonína Jiříkovského³⁰ se dostal k divadlu a později převzal také jeho příjmení. Jako herec prošel několika divadelními společnostmi a začal se věnovat také režii. Jednu sezónu se stal ředitelem Českého Národního divadla v Brně a rok na to 1918/1919 jej vedl jako samostatný podnikatel.³¹ Jiříkovský odešel do Moravské Ostravy, kde se podílel na založení Národního divadla Moravskoslezského a stal se jeho prvním ředitelem. Sestavil zde činoherní, operní, operetní a baletní soubor a věnoval se řízení divadla a také dramatické a režisérské práci. Měl dobré umělecké záměry, ale hospodářský tlak doby ho donutil, aby ze svých nároků začal slevovat. V Ostravě působil až do roku 1923. Později příležitostně režíroval i v Divadle na Vinohradech. V roce 1925 převzal vedení činohry ve Slovenském národním divadle v Bratislavě. Ze Slovenska se opět vrátil do Brna, kde se Jiříkovský těšil

---

²⁷ Slavnostní představení Smetanovy *Prodané nevěsty* (12.srpna 1919). Již od začátku bylo divadlo čtyřsouborové (provozovalo činohru, balet, operu i operetu)

²⁸ V Městském divadle v Ostravě se NDMS střídalo s Německým divadlem

²⁹ Německý soubor byl přesunut do Deutsches Haus

³⁰ Antonín Jiříkovský (1860-1930) byl členem Divadla na Vinohradech.

³¹ Vedení divadla v Brně po něm převzal Václav Štěch

největší slávě. Od roku 1940 převzal opět místo ředitele ostravského divadla. V roce 1942 byl Václav Jiříkovský popraven v Osvětimi. Tak tragicky se uzavřel život prvního ředitele Národního divadla Moravskoslezského.

První šéf ostravského baletu

Achille Viscusi (27.února 1869 Řím – 1.července 1945 Praha) byl původem italský tanečník, choreograf, pedagog, režisér s tvůrčím organizátorským duchem. Jako tanečník začal v rodné Itálii, kde studoval v baletní škole milánské La Scaly. Již v roce 1880 se stal členem dětského baletního sboru v Teatro Rossini v Římě. Dalších deset let byl angažován v různých italských souborech v Miláně a Římě. Během několika let procestoval mnoho velkých měst, kde byl zaměstnán jako tanečník, od roku 1884 také jako choreograf. Působil v Moskvě, v Berlíně (Theater unter den Linden), v Zábřehu, kde se stal sólistou pod vedením Čecha Otakara Bartíka. Viscusiho partnerkou v Zábřehu byla Aloisie Dobromilová³² (narozena 1868), česká tanečnice se kterou se později oženil. Již jako manželé působili v Budapešti, ve Vídni, v Paříži (Palais de danse na Světové výstavě) a v Berlíně. Pro nás je velmi důležité působení Viscusiho v Československu - zanechal otisky své tvorby v Praze, Brně, Ostravě a Bratislavě.

Po příjezdu do nové Československé republiky začal hned na její největší scéně - v Národním divadle v Praze³³. Nastoupil po Václavu Reisingerovi a Augustinovi Bergerovi. V pražském Národním divadle byl celých dvanáct let a uvedl zde skoro všechny balety, které později představil i v Ostravě. Po odchodu z ND si založil vlastní soubor, se kterým podnikl turné do Anglie. V roce 1913 působil jako choreograf v Rio de Janeiro, o rok později se vrátil zpátky do Vídně, kde v Ronacher Theater nastudoval Nedbalův balet *Andersen*. Na počátku první světové války byl jako Ital rakouskými úřady internován. Vrátil se k nám, pokračoval Československou republikou dále a zastavil se v Brně, odkud si později do Ostravy přivedl svou neteř Marii Dobromilovou a sólistku Hanu Olšovskou. V Brně ve spolupráci s baletní mistryní Dobromilovou uvedl Costova *Lehkovážného Pierota* a Delibesovu *Coppélii*.

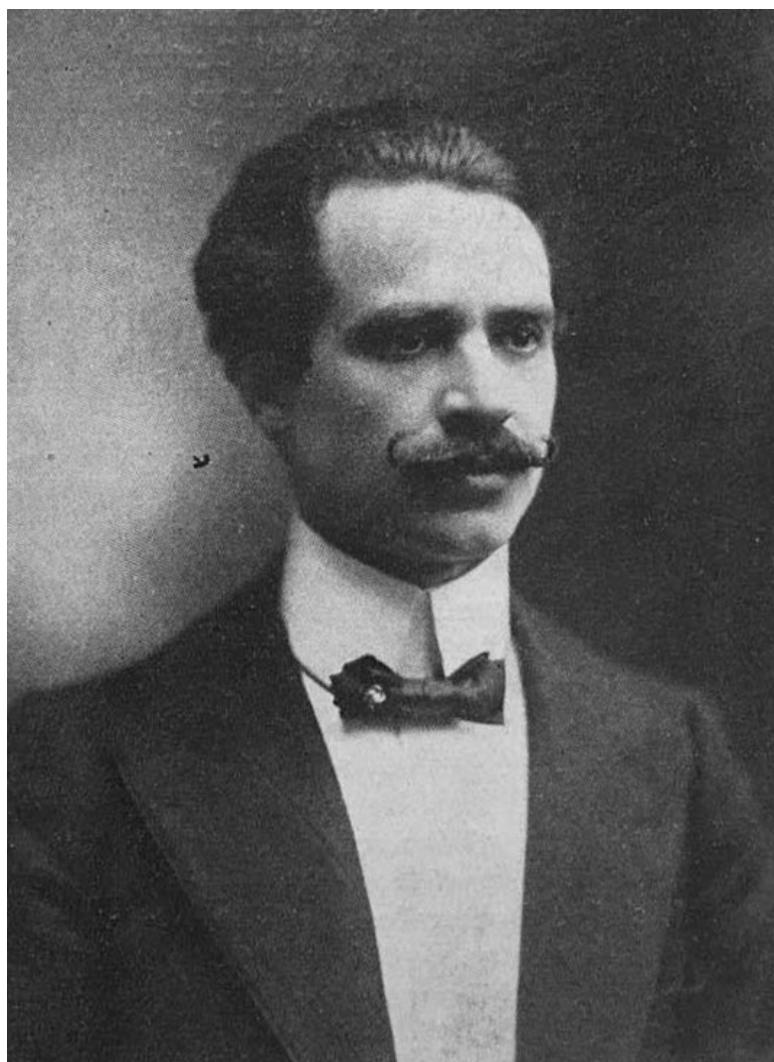
³² Aloisie Dobromilová též uváděná jako Louisa měla sestru Marii, která byla později sólovou tanečnicí mimo jiné právě v Ostravě.

³³ Od roku 1900-1912 byl tanečníkem, baletním mistrem i choreografem Národního divadla v Praze.

Z Ostravy se s polovinou zdejšího souboru přestěhoval do Bratislavy, kde šéfoval osm let a vytvářel choreografie pro Slovenský národní balet.

Mezi jeho žáky patřili například Joe Jenčík (22. Října 1893 – 10.května 1945), Emerich Gabzdyl (20.července 1908 – 12.září 1993), Marie Dobromilová, Hana Olšovská, Olga Janotová (provdaná Doušová, 20.května 1903 – 25.března 1987), sestry Fuchsovy – Božena, Emilie (24.srpna 1905 – 9.5.1967) a Alžběta, Otta Stejček (28.září 1901 – 31.srpna 1961) , Ivo Richard Stuchlý (6.dubna 1902 – 20.října 1971) a mnoho dalších.

Paradoxně se mu za jeho života nedostalo od naší veřejnosti takové slávy, jakou by si býval zaslouhoval – byť žil v Československu přes čtyřicet let a více než čtvrt století tančil na našich jevištích, oženil se s Češkou a dokonce nakonec získal i české občanství. ³⁴ Snad to bylo tím, že neměl české jméno ?

Achille Viscusi

---

³⁴ V roce 1927 mu bylo uděleno československé státní občanství

2.1. 1. Sezóna 1919/1920

Balet, jakožto zcela samostatný druh divadelního umění, byl úplnou novinkou této sezóny. Viscusi zde takřka od základu v neuvěřitelně krátkém čase postavil baletní soubor a čtyři roky ho obdivuhodně vedl. Nastoupil prvního července 1919 a již po dvou měsících zformoval téměř třicetičlenný soubor a uvedl svou první premiéru, Delibesovu *Coppélii*.³⁵

Coppélie měla premiéru v roce 1870 v Paříži a byla dílem spolupráce choreografa Saint-Léona, Nuittera a Delibese. Již v roce 1893 tento balet uvedl v Národním divadle v Praze tehdejší baletní mistr a choreograf Augustin Berger, který tento titul obnovil v ND v Praze ještě v roce 1900 a 1917. V roce 1919 uvedla v Brně společně s Viscusim *Coppélii* baletní mistryně Marie Dobromilová. O rok později v roce 1920 uvedl *Coppélii* v Národním divadle v Bratislavě tanečník Václav Kalina (17. prosince 1882 – 22. listopadu 1968). V Plzni se *Coppélie* dočkala premiéry v roce 1919 v choreografii Jaroslava Hladíka (9. května 1885 – 9. července 1941). Další známé uvedení bylo v roce 1929 v Brně, kdy se choreografie chopil Ivo Váňa Psota (1. května 1908 – 16. února 1952). Bohužel nemáme dochovanou ceduli k premiéře *Coppélie* v Ostravě, která se konala 14. září 1919, víme však, že právě premiéra a další dvě reprízy byly uvedeny v přírodě v areálu Stará střelnice ve Slezské Ostravě. *Coppélie* tančil sám Viscusi, *Coppélii* Marie Pekařová a Swanildu Marie Dobromilová.

Za pouhé dva měsíce byla 13. listopadu 1919 premiéra původní domácí novinky *Dům u sedmi čertů*, jednalo se o celovečerní dílo. Hudbu k tomuto baletu vytvořil mladý dirigent Jaroslav Vogel. O choreografii, libreto, režii, scénu i kostýmy se postaral Achille Viscusi. Sedm čertů tančili Achille Viscusi, Miloš Pokorný, Ella Fuchsová, Milča Fuchsová, Emilie Strejčková, Emilie Kadulská a Anděla Křístková. V baletu vystupovala také Marie Dobromilová v roli Tulačky. Jelikož se ve jmenném obsazení vyskytuje jméno Achille Viscusi dvakrát a ani v jednom případě nejde o alternovanou roli, znamená to, že kromě jednoho z čertů tančil baletní mistr také Apače.

24. února 1920 se poprvé v Ostravě objeví balet *Lehkovážný Pierot* na hudbu Maria Pasquale Costy. Na všech dalších inscenačních složkách se opět podílel pouze Viscusi a také si sám zatančil hlavní roli Pierota. Luisettu tančila Lída Sudová a Fifinu Emilie (Milča) Fuchsová. V porovnání s jinými inscenacemi byl

---

³⁵ Ještě pět dní předtím uvedl Viscusi s Marií Dobromilovou pas de deux pod názvem *Večer taneční poezie*.

tento balet zvláštní nízkým počtem účinkujících. Celkem je známo jedenáct rolí, z toho přibližně v polovině případů šlo pouze o staty.

Baletní soubor 1919

V dubnu uvedl Viscusi balet všech baletů *Labutí jezero*. Toto dílo uvedl již v roce 1907 v Národním divadle v Praze, v roce 1922 jej znovu obnovil Augustin Berger. V roce 1921 se toto dílo inscenovalo také v Plzni v choreografii Františka Bálka, o dva roky později uvedl Achille Viscusi tento titul ještě v Bratislavě. V roce 1925 uvedl Jaroslav Hladík *Labutí jezero* v Brně a Máša Cvejíčová (10.prosinec 1901 – 26.března 1977) v roce 1930. Již od ostravské premiéry 15.dubna 1920 se v tomto díle v hlavní roli Mileny/víly objevuje Olga Janatová (provdaná Doušová), která byla žačkou Viscusiho již v pražském Národním divadle, tančila v Plzni, v pražském Německém divadle, a ve Florencii. Prince tančil Viscusi, Rudovouse Ludmila Nováková, matku Mileny Marie Šindelářová a Dornu Marie Pochmanová. Některé dnešní fanoušky baletu by mohlo napadnout, že se hlavní hrdinka *Labutího jezera*, jak je dnes známo jmenuje Odetta/Odilie – zde se však jednalo o uvedení *Labutího jezera* podle libreta Valentina Petroviče Begičeva a Vasilije Fjodoroviče Gelcera, ve kterém se hlavní postavy jmenovaly jinak. Zájem o baletní umění byl veliký, podepsal se třeba na úspěchu *Labutího jezera*, které se v období dvou měsíců uvedlo dokonce dvacet pět krát.

Baletní soubor vedl jak jsem již zmiňovala Achille Viscusi, který se také ujímal všech mužských titulních rolí. Jeho hlavní partnerkou byla jeho žačka a neteř Marie Dobromilová, která byla v této sezóně jedinou primabalerínou. Kromě těchto sólistů bylo v souboru dvacet pět žen, mezi nimi například sestry Fuchsovy (Božena, Emilie, Alžběta), Fryštáková Štěpánka, Pekařová Marie a další. Viscusimu v souboru sice chyběl sólový tanečník, měl však již v první sezóně tři muže, kteří tančili vedlejší role.

2.2. 2. Sezóna 1920/1921

Ve druhé Viscusiho sezóně se začalo premiérové tempo zpomalovat. Z největší pravděpodobností to bylo odchodem Marie Dobromilové, která sice nadále navštěvovala ostravské publikum hostování v některých inscenacích, pro Viscusiho ale její odchod znamenal hodně. Zatímco v první sezóně (1919/1920) bylo pět baletních premiér, v druhé sezóně byly uvedeny jen dvě baletní premiéry.

Premiéra *Slovanských tanců* na hudbu Antonína Dvořáka se v Ostravě konala 3.listopadu 1920. Viscusi před Ostravou toto dílo uvedl ve světové premiéře již v roce 1901 v Národním divadle³⁶, v roce 1915 je uvedl v Buenos Aires, v roce 1920 právě v Ostravě a později ještě v Plzni v roce 1923 a v Bratislavě v roce 1924 pod názvem Rok na vsi. O choreografii *Slovanských tanců* se snažilo mnoho známých osobností - například Ivo Váňa Psota to udělal také čtyřikrát, poprvé společně s Hanou Olšovskou v Brně v roce 1928. V Ostravě tančila Vesnu již pouze hostující Olga Janatová, Marinu/děvčicu Ella Fuchsová a Jošku/šohaje Achille Viscusi. V tomto představení bylo dvacet sólových rolí avšak pouze čtrnáct představitelů. Olga Janatová, zde kromě Vesny tančila také Obilí, Sněhurku a roli Hanky, nevěsty. Achille Viscusi si k roli Jošky/šohaje přidal roli Jury, ženicha, Kominíka a Žně.

Další premiérou uskutečněnou 30.března 1921 byl balet na hudbu P.I.Čajkovského *Louskáček*. Tento dodnes uváděný titul měl premiéru 6.prosince 1892 v Mariinském divadle v Petrohradě a byl uveden nespočetněkrát na všech baletních scénách světa. Viscusi sám tento balet v upravené délce uvedl již v roce 1908 v Národním divadle v Praze. Viscusi přidal taneční čísla, kde to jen

---

³⁶ Představení na počest šedesátých narozenin Antonína Dvořáka 8.září 1901.

šlo. V divertissementové části, kde tančí Čokoláda, Káva a Čaj u něj byla také Vodka, Champagne, Cukr, Limonáda, Voňavky, apod. Na premiéře v Praze hostovala Tamara Karsavina (9.března 1885 – 25.dubna 1978), která se pak stala světoznámou jako sólistka Ďagilevova souboru. Kromě Prahy a Ostravy tento balet uvedl i v Bratislavě 1928, kde ještě přidal další baletní kusy na hudbu z baletu *Spící krasavice*. Kromě Viscusiho Louskáčka uvedl v roce 1922 Jaroslav Hladík v Brně, o rok později v Národním divadle v Praze Augustin Berger, a v roce 1924 jej uvedl Václav Pohan v Plzni. V roce 1926 Jaroslav Hladík obnovil svou brněnskou inscenaci a v roce 1928 se ke svému dílu opět vrátil i Achille Viscusi v Bratislavě. Bohužel není dochovaná žádná cedule, ani informace o obsazení rolí v Ostravě.

Olga Janatová

2.3. 3. Sezóna 1921/1922

Ve své v pořadí již třetí sezóně uvedl Viscusi opět jen dvě baletní premiéry. První byla 29.října 1921 baletní pantomima o třech jednáních *Závoj Pierotčín* na hudbu Ernö Dohnányiho. Premiéra inscenace proběhla opět v Národním divadle v Praze a to v roce 1910. O dva roky později uvedl tento balet v Plzni Augustin Berger. V ostravské premiéře tanči Pierota Adin Douba, Pierotku Lída Sudová a Harlekýna sám Achille Viscusi. Pro další období ostravského baletu je důležité, že se již zde v sólové roli Florestana objevil Ivo Richard Stuchlý. Úspěch představení si můžeme snadněji představit také díky dochovanému repertoáru, ze kterého se dočteme, že se tento balet uváděl někdy i třikrát v průběhu jednoho týdne.³⁷

Příloha č.1. – Obsazení k baletu Závoj Pierotčín a Karneval

Před pantomimou byla vložena předehra v podobě Schumannova *Karnevalu*. Tento jedno aktový balet měl premiéru v provedení slavného souboru Ruský balet Sergeje Ďagileva v roce 1910. Choreografii původně vytvořil Michail Fokin (23.dubna 1880 – 22.srpna 1942), scénu Léon Bakst. Hlavní roli tančila v Ostravě Lída Sudová, Olga Janatová a Adin Douba, na scéně se objevili také členové činohry. Součástí přede hry byl například výstup Harlekýna, Tanec šašků nebo Tanec loutek.

Druhou premiérou byl nový balet Oskara Nedbala *Z pohádky do pohádky*, který Ostravu poctil svou návštěvou a sám dirigoval premiéru. Tento balet měl premiéru opět v choreografii Viscusiho avšak v Národním divadle v Praze v roce 1908. Viscusi se k tomuto titulu vrátil ještě jednu v roce 1923 v Bratislavě. Již v roce 1911 jej uvedla Jana Freisingerová v Plzni. V roce 1920 jej uvedl Jaroslav Hladík v Brně a ve stejném roce také Hana Olšovská opět v Plzni. Hladík tuto inscenaci uvedl několikrát také v Praze (1928). Libreto napsal Ladislav Novák a patří k nejúspěšnějším dílům naší baletní literatury. V Ostravě byl tento titul uváděn jako velkolepá baletní báchorka o šesti obrazech s apotheosu a premiéru měl 11.května 1922. Kromě celého baletního souboru v tomto představení účinkovaly také děti z baletní školy a činoherní soubor. Kromě neuvěřitelných sedmadvaceti sólových rolí se zde objevilo také několik početnějších rolí jako

---

³⁷ V neděli 30.října 1921 se hrál *Závoj Pierotčín* dokonce dvakrát (odpoledne a večer) o dva dny později se představení opět opakovalo.

například dvořané, čarodějnice, družina prince nebo lesní panny. Nutno si tedy uvědomit, že na jevišti bylo kolem sto osob. Hlavní role ztvárnily dámy Olga Janotová, Marie Dobromilová, sestry Fuchsovy (Milča, Ella i Božena), Máňa Chocová a hlavními partnery jim byli Achille Viscusi a Richard Stuchlý. Na výpravě k této inscenaci se podílel akademický malíř Josef Wenig z Národního divadla v Praze.

Přílohy č.2.-4. – Cedula, obsazení a výpis tanců k baletu Z pohádky do pohádky

Kromě této premiéry ze z dochovaných cedulích dočítáme o účinkování baletu také například v opeře Georgese Bizeta *Carmen*. Taneční části nastudoval baletní mistr Achille Viscusi. Součástí druhého jednání této opery byl cikánský tanec, ve kterém účinkovali Ivo Richard Stuchlý, Milča Fuchsová, Božena Vepřovská, Máňa Chocová a Otto Strejček. Dalším dílem, ve které měl baletní soubor roli byla opereta *Bajadéra* na hudbu Emmericha Kalmána. V této operetě byl baletní soubor společně s žačkou Ritou Kratochvílovou ve druhém jednání v choreografii Ivo Richarda Stuchlého. Dámská část souboru se objevila také v prvním jednání opery *Tannhauser*, kde ztvárnily role vil a bakchantek.

V této sezóně se mohli diváci také těšit na hostování pražského Národního divadla, které se předvedlo v baletní pantomimě Richarda Strausse *Legenda o Josefovi*.

2.4. 4. Sezóna 1922/1923

V neděli 22.října 1922 vystoupila v Městském divadle v Ostravě ve své době všeobecně známá desetiletá sólová tanečnice Markétka Peštová, vystupující pod jménem Rita-Rita.³⁸

Již v této době byl v divadle mladičký, avšak pro budoucí léta velmi důležitý Emerich Gabzdyl (20.července 1908-12.září 1993). Viscusi ho sám poctivě tanečně vzdělával.

Achille Viscusi se touto sezónou s ostravským jevištěm rozloučil uvedením třech baletních večerů skládající se dohromady z pěti premiér.

---

³⁸ Markéta Peštová byla matkou známého choreografa a zakladatele NDT Jiřího Kylaína.

První složený večer měl premiéru 23.listopadu 1922 s názvem *Terpsychora, bohyň tance* celkem o sedmi obrazech a jeho části byly: Chopinův *Baletní sál*, Adamova *Gisela* a Arenského *Egyptská noc*.

V *Baletním sále*, baletu o čtyřech obrazech vystupoval v roli Baletního mistra Viscusi, jako Primabalerina Olga Janatová a první tanečník byl Ivo Richard Stuchlý.

Dvouobrazový balet *Gisela* měl na známé libreto Théophile Gautiera s hudbou Charlese Adama měl světovou premiéru v roce 1841 v pařížské Opeře v choreografii Jeana Coralliho a Julese Perrota. Na našem území byla poprvé uvedena Augustinem Bergerem v roce 1886. Achille Viscusi tento balet inscenoval již v roce 1909 v Praze, kde v hlavní roli hostovala Tamara Karsavina, později ještě uvádí Giselle také v Bratislavě v roce 1923. V Ostravě se hlavní role ujala Olga Janatová, hraběte Alberta netančil nikdo jiný než Viscusi, Hilariona Ivo Richard Stuchlý a Myrtu Emilie (Milča) Fuchsová.

„K Adamově Giselle se váže vzpomínka na komickou příhodu, z níž jsem však tehdy měl pramalou radost. Jako jeden z dvořanů, provázejících Bathildu, jsem k historickému kostýmu musel mít i paruku. Tu mi však upravil maskér a kadeřník pan Kratochvíl tak, že při smeknutí klobouku šla zároveň s ním dolů i paruka. Publikum se smálo, pan Kratochvíl se v portálu smíchy ohýbal, ale mně bylo všelijak.“

Emerich Gabzdyl³⁹

Poslední částí byl jak jsem již uvedla jednoobrazový kus s názvem *Egyptská noc* na hudbu Antona Stěpanoviče Arenského. Toto dílo už Viscusi také uvedl v Národním divadle v Praze 1909. Hlavní role patřily v Ostravě opět A.Viscusimu, O.Janatové a I.R.Stuchlému. Zvláštní na tomto představení je uvedení řecko-římského zápasu, který nebyl předváděn tanečnicí ze souboru, nýbrž opravdu zápasníky.

Přílohy č.5.-6. – Obsazení baletu Baletní sál, Gisela a Egyptská noc

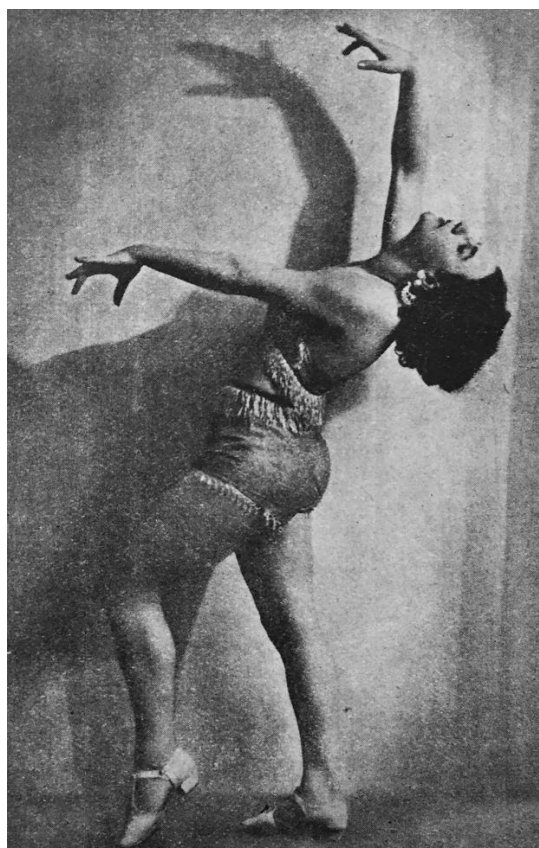
---

³⁹ GABZDYL, Emerich a Vladimír VAŠUT. *V hlavní roli Emerich Gabzdyl: vyprávění ostravského tanečníka, choreografa a šéfa baletu o jeho cestě k divadlu, dlouhé jevištní dráze a životě vůbec*. Ostrava: Profil, 1988, str.38

Další premiérou byl balet pro děti s názvem *Když hračky oživnou*, jednalo se o sloučeninu baletu a činohry. Bohužel nemáme dochované žádné bližší zprávy o tomto představení, můžeme se domnívat, že se jednalo o později známou *Královnu loutek* Josepha Bayera.

Posledním kusem bylo silvestrovské představení *Baletní mumraj*.

Viscusi za čtyři roky své působnosti udělal maximum, co bylo v lidských silách. V jeho ostravském souboru vyrostla řada umělců. Vedle Viscusiho neteře Marie Dobromilové zde působila také charakterní sólistka Hana Olšovská. Na prázdné místo sólistky po odchodu Marie Dobromilové přišla Olga Janotová, která společně se svým pedagogem odešla z Ostravy do Slovenského národního baletu, pak působila v Olomouci a svou kariéru ukončila opět v Plzni. Z dalších ostravských talentů musím zmínit alespoň sestry Fuchsovy – Ella, Božena a Milena. Na nejvíce místech působila Ella Fuchsová, která tančila a choreografovala v Košicích, Olomouci, pražské Aréně a Velké operetě, a bratislavském Národním divadle. Sestra Milena se po odchodu Viscusiho stala na jednu sezónu baletní mistryní v Ostravě. Z pánů musím zmínit alespoň Ottu Strejčka, ze kterého později vyrostl populární brněnský sólista, dále například mladé talenty Ivo Richard Stuchlý a Emerich Gabzdyl.

Ella Fuchsová (Lehotská) a Božena Fuchsová (Vepřovská)

Viscusi přijal pozvání Oskara Nedbala a odešel na pozici baletního mistra do Bratislavy. Společně s ním odešla také Olga Janatová, Ivo Richard Stuchlý, Ella Fuchsová, Anděla Křístková, Ria Astrová. Hana Olšovská se vrátila do Brna. Baletní soubor, který v Ostravě zůstal bez baletního mistra přišel také o svá největší jména.

„Je pravda, že většinu děl svého ostravského repertoáru inscenoval Viscusi již předtím v pražském Národním divadle (Lehkovážného pierota 1904, Labutí jezero 1907, Slovanské tance 1901, Závoj Pierotčin 1910, Z pohádky do pohádky 1908, Baletní sál 1904, Giselle 1909, Egyptskou noc 1909 a Pohádku o Honzovi 1902). To ale nicméně neubírá nic na kvalitě, umělecké úrovni jeho ostravské dramaturgie. Giselle, Coppélia, Labutí jezero a Louskáček patří dodnes k nejpevnějším pilířům baletního repertoáru, totéž platí i o Slovanských tancích a obou nejlepších baletních opusech Nedbalových. A to ostatní ? – Vogel, Dohnányi, Schumann, Chopin, Arenskij: nic, nad čím by kdokoliv mohl opovržlivě mávnout rukou...“

Vladimír Vašut⁴⁰

---

⁴⁰ 60 let Státního divadla v Ostravě. V Ostravě: Státní divadlo v Ostravě, [198-?], str.232

3. Baletní šéfka Milena Fuchsová a její sezóna 1923-1924

Na konci roku 1923 přišlo ostravské divadlo o ředitele Jiříkovského, baletního mistra Achille Viscusiho a o nespočet tanečníků, kteří odešli s Viscusim do Bratislavy.

Na místo ředitele divadla byl doporučen herec, režisér a divadelní ředitel František Uhlíř (19.prosince 1883 - 18.května 1926). Vystudoval obchodní akademii v Brně, krátce pracoval jako úředník, později se stal ředitelem Občanské záložny ve Slavkově u Brna. Zde také začal s divadlem v ochotnickém souboru se kterým hostoval v Národním divadle v Brně. V roce 1919 byl pozván Václavem Jiříkovským do zakladatelského souboru činohry v Moravské Ostravě. Zde působil prvně jako herec v činohře, externě i v operetě, režisér a příležitostně jako scénický výtvarník. František Uhlíř se ve svém krátkém ředitelském období snažil na základě svých zkušeností pokračovat v Ostravě v úspěšných šlépějích Václava Jiříkovského, přes veškerou snahu však se mu to úplně nepodařilo. V roce 1926 vážně onemocněl a na vlastní žádost byl z funkce ředitele uvolněn. Ve stejném roce podlehl srdeční chorobě.

Milena Fuchsová

Po odchodu Achille Viscusiho, který ostravský soubor vedl čtyři sezóny, byla na jeho post jmenována Milena Fuchsová, která byla ostravskému publiku známá z předešlých inscenací. Zatímco její sestra Emilie a mnoho tanečníků odešlo do Bratislavy, Milena zůstala věrná Ostravě⁴¹. Vytvořila choreografii do těchto operet : *Cikánský baron, Gejša, Holanďanka, Maharadžův miláček a Mam'zelle Nitouche*.

3.1. 5. Sezóna 1923/1924

Sezóna 1923-1924 byla pro Ostravu obzvlášť smutnou díky odchodu mnoha tanečnic a tanečníků v předchozí sezóně. Velice oslabený soubor, který se skládal pouze z primabaleríny Mileny Fuchsové, sólové tanečnice Boženy Fuchsové, sólového tanečníka Strejčka Otty a dvanácti tanečnic sboru sloužil pouze jako vyplnění tanečních částí v operách a operetách .

---

⁴¹ O Mileně Fuchsově se mi nepodařilo dohledat žádné další informace kromě jejího účinkování v ostravském baletním souboru.

Milča Fuchsová

V této sezóně měla premiéru *Pohádka o Honzovi* na hudbu Oskara Nedbala, která bývala běžně uváděna baletními soubory. Přesto, že měla inscenace podtitul baletní pantomima, byly všechny sólové role v této ostravské verzi obsazeny činoherci.⁴² Víme, že se v představení odehrávaly různé taneční scény. Polka Furiant kterou tančila Olga Janatová, Ivo Richard Stuchlý a baletní soubor; Indiánský tanec; Gavotts Grotesque; Rej vil ve kterém se opět představila Olga Janatová; Pas de cinque tančila O. Janatová, A.Křístková, E.Fuchsová, M.Fuchsová, M.Chocová. Dále například Mečový tanec tančil celý baletní ensemble; nebo Krakowiak, v podání O.Janatové a I.R.Stuchlého. Choreografii, režii, kostýmy i scénu připravil již jen hostující Achille Viscusi, který tuto inscenaci sám uvedl již v Národním divadle v Praze v roce 1902 a už o tři roky později Jana Freisingerová v Plzni. V roce 1921 *Pohádku o Honzovi* uvedl v Brně Jaroslav Hladík.

---

⁴² Vladimír Vašut ve svých inscenacích často stručně zmiňuje repertoár ostravského divadla, nikde však o tomto představení nic nepíše. Text který k představení uvádím jsem získala pouze z dobové cedule k premiéře představení.

Příloha č.7 – Obsazení baletu Pohádka o Honzovi

Baletní soubor účinkoval také například v operetě *Jarní vánek*, v samostatném baletním čísle *Květinový divertissement*, kde v choreografii Achille Viscusiho vystoupila v roli Matky Olga Janatová, Rudý karafiát ztvárnila Milča Fuchsová, a Tulipán Ivo Richard Stuchlý a zbytek baletního souboru.

Achille Viscusi vytvořil také choreografii pro národní báčorku se zpěvy a tanci *Tvrdohlavá žena*, které se podle dobové cedule opět účastnil také baletní soubor.

Chocová a Strejček

Rita Kratochvílová

4. Baletní šéf Ivo Richard Stuchlý a jeho éra 1924-1927

Ivo Richard Stuchlý (6.dubna 1902 - 20.října 1971, vlastním jménem Anton František Stuchlý) byl již ostravskému publiku známý, neboť jako sólový tanečník ztvárnil za éry Viscusiho mnoho rolí. V předešlé sezóně s ním odešel do Bratislavy, kde působil rok na místě sólisty baletu, aby se vrátil jako dvaadvacetiletý do rodné Ostravy na místo šéfa baletu. Za tři roky vedení souboru toho nestihl mnoho, inscenoval Bayerovu *Královnu loutek* (1925), *Coppélii*, a Nedbalovu *Princeznu Hyacintu*. Vedle těchto inscenací uvádí také nespočet tanců do oper a operet. Začátkem roku 1927 z Ostravy odešel ze zdravotních důvodů. Jako choreograf později působil ve Vinohradském divadle (1929-1931), v pražské Uranii (1931-1936), Východočeském divadle v Pardubicích, na Kladně, v letní sezóně jako *Maitre de plaisir* (organizátor zábavy) v lázních. V Praze měl soukromou školu, kde vyučoval například i kostýmní návrhářství. Publikoval odborné i kritické články v časopise *Taneční revue*.

Ivo Richard Stuchlý

„Stuchlý byl, myslím, docela zajímavý zjev. Zním několik jeho fotografií z pozdější doby, ze začátku třicátých let. Je na nich štíhlý, světácký elegán s menjouovským knírkem „very up to date“. Z téže doby znám i několik jeho kritik, jež psal do Taneční revue – a jsou to referáty kvalitní, odborně vyspělé, věcné a přesné, svědčící o bystrém postřehu i bezpečné orientaci v baletním „terénu“ domácím i zahraničním, správné hierarchii hodnot, jakož i inteligenci a jazykové schopnosti pisatele. To vše nebyly rozhodně věci u tehdejšího baletního umělce běžné (odmyslíme-li si arci osobnosti formátu takového Jenčíka, z mladších pak třeba Machova či Psoty) – a přece po sobě Stuchlý nezanechal výraznější stopu.“

Vladimír Vašut⁴³

Ivo Richard Stuchlý

4.1. 6. Sezóna 1924/1925

V baletním souboru byl tuto sezónu kromě Ivo Richarda Stuchlého na pozici sólového tanečníka také Otto Strejček, sólovou tanečnicí byla stála Milča Fuchsová. Sbor se skládal z patnácti dam, pěti elévů a deseti dětí baletní školy.

---

⁴³ GABZDYL, Emerich a Vladimír VAŠUT. o.p.cit. viz poznámka č. 39, str.17

V této sezóně se uskutečnilo úspěšné pohostinské představení Jelizavety Nikolské (24.října 1904 – 1955) a Remislava Remislavského⁴⁴ (14.května 1897 – 22.dubna 1973) z Národního divadla v Praze s názvem *Baletní večer*. Představení se konalo 17.března 1925 a skládalo se ze tří částí. V první části programu měli diváci možnost zhlédnout baletní scény ze *Spící krasavice*, kterou Remislavský uvedl v Praze. V úvodu zatančili *pas de deux* z druhého jednání. Potom následovala svatba Aurory ze čtvrtého jednání. Po přestávce předvedli baletní scénu z *Šeherezády* opět s choreografií Remislavského. Hudbu k tomuto slavnému baletnímu kusu vytvořil Nikolaj Rimskij-Korsakov, premiéru měl balet v roce 1910 v pařížské Opeře v choreografii Michaila Fokina s výpravou Léona Baksta. První uvedení na našem území bylo v roce 1923, kdy jej uvedl Achille Viscusi v Bratislavě a také Václav Pohan (15.ledna 1892 – 22.září 1974) v Plzni. Jedná se o jednoaktový balet na motivy povídek Tisíce a jedné noci. V Praze Šeherezádu následně v roce 1924 uvedl právě Remislavský s Jelizavetou Nikolskou v roli Zobeidy. V Brně se dočkali *Šeherezády* v roce 1929 v choreografii Ivo Váňi Psoty. Pro toto ostravské představení Remislavský vybral tyto části : Turecký tanec, Orientální tanec a Bacchanale. Po druhé přestávce následovala třetí a tímto již poslední část večera s názvem *Divertissement*, která obsahovala čtyři ukázky : Ruskaja Pljaska, Skotský tanec, Italský žebrák a Mazurka.

Příloha č.8. – Cedula k pohostinskému představení J.Nikolské a R.Remislavského

Kromě tohoto profesionálně velmi vydařeného představení uvedlo ostravské divadlo také jednu baletní premiéru. Na hudbu Josepha Bayera vytvořil Ivo Richard Stuchlý představení s názvem *Královna loutek* uváděné někdy pod názvem *Když hračky ožijou*, hrálo se v jednom večeru 9.ledna 1925 s operou Viléma Blodka *V studni*. Premiéra proběhla v říjnu 1888 ve Dvorní opeře ve Vídni a již v roce 1891 inscenoval *Královnu loutek* Augustin Berger v Národním divadle v Praze, o pouhé dva roky později také Fanny Friesová (provdaná Janoská) v Brně a v Bratislavě měla premiéru verze Kaliny v roce 1922. Hlavní role v Ostravě ztvárnili Emilie (Milča) Fuchsová, Marie Chocová, Božena Vepřovská, Ivo Richard Stuchlý, Otto Strejček a Emerich Gabzdyl.

---

⁴⁴ více o něm v diplomové práci : KAZÁROVÁ, H. Balet národního divadla v letech 1920-1945, Praha 1983

Z dobových materiálů se dozvídáme taky, že v květnu roku 1925 uvedl hostující balet slovenského Národního divadla řadu celovečerních baletních představení v choreografiích Achilla Viscusiho a s Olgou Janatovou v hlavních rolích.

Baletní soubor se objevil také v opeře *Thais*, kde nastudoval baletní části Ivo Richard Stuchlý a sóla tančila Milča Fuchsová a Máňa Chocová. Dalšími byly například tance v opeře *Braniboři v Čechách* v choreografii A.Viscusiho, nebo v národní zpěvohře *Prodaná nevěsta*, také v choreografii mistra Viscusiho.

Milča Pírková a Emerich Gabzdyl

4.2. 7. Sezóna 1925/1926

V roce 1925 byla vedením NDMS pověřena divadelní komise (provozní výbor) ve složení Leopold Dostal (předseda), Ladislav Knotek, Emanuel Bastl, Karel Prox a Bohuš Tichý. Baletní soubor měl v tuto sezónu tři sólové tanečnice : Máňu Chocovou, Boženu Vepřekovskou a velkou posilou pro baletní soubor byla nová sólová tanečnice Miluše Pírková (14.listopadu 1905-31.ledna 1990), která zůstala v Ostravě až do roku 1948. Nejenže byla sólistkou, stala se také později jevištní partnerkou Saši Machova a Emericha Gabzdyla. Projevila se jako všestranně nadaná charakterní tanečnice. Sólovým tanečníkem byl nově jmenován také Emerich Gabzdyl. V souboru měl Stuchlý pouze devět dam a osm elévů.

Baletní soubor nabídl jednu premiéru již známé *Coppélie*, která se však uváděla v Městském divadle v Opavě. Swanildu/Coppélii tančila Marie Chocová a Coppélia Ivo Richard Stuchlý.

Příloha č.10. – Obsazení baletu Coppélia

Ivo Richard Stuchlý a Máňa Chocová také účinkovali v choreografiích I.R.Stuchlého v operetě *Můj zlatý brouček*; nebo druhém jednání operety *Cudná Zuzana*. Stejný pár se objevuje také v druhém jednání operety *Rozpustilá Lola*, ve kterém tančí „Cowboyské duo“.

1.června 1926 se uskutečnilo představení k uctění památky sedmdesátého výročí úmrtí dramatika a herce Josefa Kajetána Tyla s názvem *Lesní panna*. Jednalo se o velkou kouzelnou hru s hudbou, zpěvy a baletem o šesti scénách. Baletní soubor se zde v choreografii Ivo Richarda Stuchlého představil v rolích bříz, cikánů, zvířátek a Indiánů.

V roce 1926 ostravské divadlo konečně zaplnilo pozici ředitele divadla pouze jednou osobou, kterou byl Miloš Nový (16.února 1879 - 3.zář 1932). Miloš Nový byl český herec, režisér a divadelní ředitel. Začal studovat gymnázium, za jeho účast v hnutí Omladiny mu bylo zakázáno studovat na rakouských středních školách. V mládí začal hrát na ochotnických jevištích, také hostoval v Divadle v Národním domě na Královských Vinohradech. Následně prošel mnohými hereckými společnostmi. Od roku 1912 zastával pozici šéfa činohry v Městském divadle v Plzni. Dva roky poté se stal členem pražského Národního divadla, dále režíroval v Olomouci, Bratislavě i v Praze. V období 1926-1930 byl ředitelem, šéfem činohry, režisérem, scénickým výtvarníkem a hercem ostravského Národního divadla moravsko-slezského. Přesto, že se snažil umělecky povznést ostravskou scénu, měl to velmi obtížné z finanční stránky.⁴⁵

4.3. 8. Sezóna 1926/1927

V této sezóně radikálně přibylo dětí v baletní škole a to až na počet třiceti dětí. Baletní soubor divadla měl stále jen okolo devíti dam a deseti elévů. Začátkem sezóny byl do funkce ředitele divadla jmenován Miloš Nový.

---

⁴⁵ PROCHÁZKA, Vladimír, ed. *Národní divadlo a jeho předchůdci: slovník umělců divadel Vlasteneckého, Stavovského, Prozatímního a Národního*. Praha: Academia, 1988, str.343

Miloš Nový

Milča Pírková

Poslední sezóna I.R.Stuchlého nebyla celá, přesto se těšila velkému úspěchu v podobě premiéry Nedbalovy *Princezny Hyacinty* s libretem Ladislava Nováka. Princeznu Hyacintu uvedl jako první Achille Viscusi v Praze 1911, o rok později ve stejném divadle Augustin Berger. V Plzni se premiéra uskutečnila již v roce 1913 v choreografii Jaroslava Hladíka, který jej v roce 1928 uvedl i v Brně. Hlavní role opět ztvárnili Miluše Pírková, Božena Vepřovská, Marie Chocová, Ivo Richard Stuchlý, a Emerich Gabzdyl. Již před premiérou *Princezny Hyacinty* Ivo Richard Stuchlý onemocněl, a dokončením jeho práce byl pověřen Emerich Gabzdyl. Po dobu jeho nemoci byl pověřen také jinými choreografiemi. Nastudoval tance do *Čardášové princezny*, *Cirkusové princezny*, *Geniálního ševce*, *Romea a Julii* a *Královny ze Sáby*.

Přílohy č.11.-12. – Obsazení baletu Princezna Hyacinta

Jelikož Ivo Richard Stuchlý opustil Ostravu takřka bez varování, bylo nutné jednat rychle a obsadit jeho místo baletního šéfa kvalitně. Proto byl přizván

berlínský operní režisér a choreograf Max Semmler⁴⁶, který měl ve svém repertoáru populární baletní tituly (*Královnu loutek, Legendu o Josefovi, Podivuhodného mandarína,...*). Semmler velmi cestoval po celém světě a spolu s ním také dva interpreti, švýcarská tanečnice Ami Schwaninger⁴⁷ a ruský tanečník Saša Leontjev, kteří excelovali v hlavních rolích jeho inscenací.⁴⁸ Stylově byl Semmler ovlivněn výrazovým tancem, rád využíval zajímavého svícení, které mělo v jeho režijní koncepci velkou výrazovou i výtvarnou roli. Do Ostravy přišel na pozvání nového ředitele divadla Miloše Nového. Působil zde tu jednu sezónu, jinak byl pro Československo podstatný hlavně svým působením v Německém divadle v Praze.⁴⁹

Dva měsíce po příchodu do Ostravy uvedl se svou partnerkou A. Schwaningerovou premiéru baletu *Legenda o Josefu* na hudbu Richarda Strausse. Toto dílo patřilo k základnímu repertoáru souboru Ruský balet Sergeje Ďagileva a mělo premiéru v roce 1914 v choreografii Michaila Fokina s kostýmy Léona Baksta. Evropě toto dílo předvedli hlavně dva němečtí choreografové a to Heinrich Kroller (v Berlíně 1921 a v Praze 1922) a Max Semmler právě v Ostravě.

Důležitější než tento ojedinělý a prchavý závan soudobého zahraničního tanečního umění byl pro Ostravu fakt, že v roli Josefa tu poprvé a naplno zazářil nevšední talent mladičkého Emericha Gabzdyla. Vedle Gabzdyla patřily hlavní role Miluši Pírkové a Marii Chocové.

„Úspěch premiéry mi vynesl v devatenácti letech i sólovou smlouvu s gáží 600kč měsíčně, za rok to bylo už dokonce 900kč. To už byly nějaké peníze, vždyť plat členů sboru byl v té době 300kč – a já byl ještě pořád mladíček na začátku divadlení dráhy... „

Emerich Gabzdyl⁵⁰

*Příloha č.13 – Obsazení baletu *Legenda o Josefovi**

---

⁴⁶ Blíže o něm viz: Košíková, Hana: *Osobnost a tvorba Maxe Semmlera*, Bakalářská práce, AMU 2007

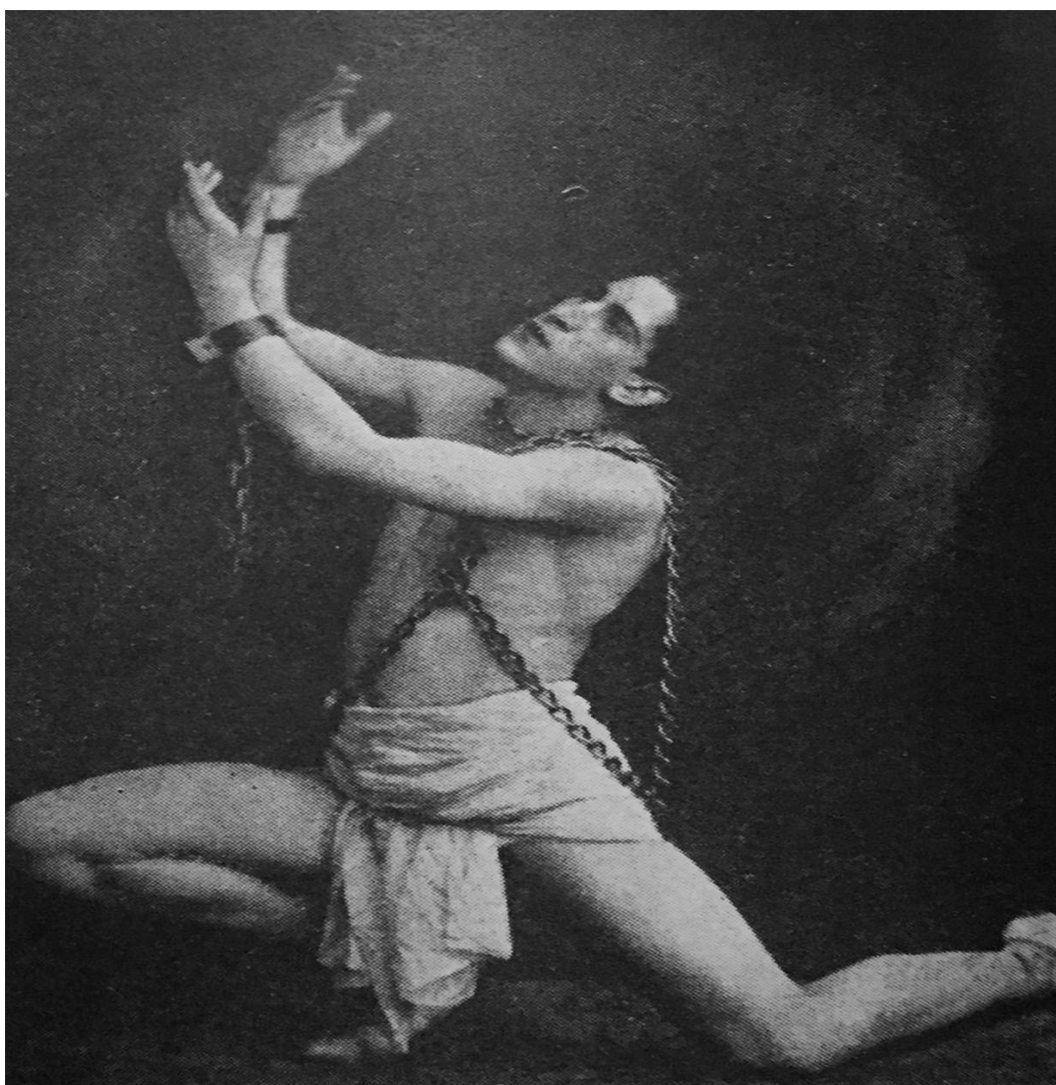
⁴⁷ členka Státní opery v Berlíně

⁴⁸ Leontjeva vystřídal později Emerich Gabzdyl, který mu také asistoval.

⁴⁹ GREMLICOVÁ, Dorota. *Taneční umění Nového německého divadla v Praze (1888-1938)*. Praha: Státní opera, 2002. ISBN 80-238-8488-3

⁵⁰ GABZDYL, Emerich a Vladimír VAŠUT. o.p.cit. viz poznámka č. 39, str. 40

Celý baletní soubor účinkoval také v choreografii Ivo Richarda Stuchlého v operetě *Vlaštovčí hnízdečko*. Zvláštní taneční vstupy byly také v operetě *Adieu Mimi*, kde v druhém jednání tančilo šest párů charleston a Milča Pírková a Ivo Richard Stuchlý zde předvedli Tango apache. 27.května 1927 se konalo zvláštní představení pod názvem *Od večera – do rána*. Na dobové ceduli, bylo toto představení popsáno jako velká výpravná ostravsko-pražská revue o třech odděleních a třiceti tři obrazech. Režie se ujal Miloš Nový a choreografie Ivo Richard Stuchlý. Účinkoval zde celý baletní soubor, v sólových rolích se objevují například Emerich Gabzdyl a Miluše Pírková a to oba rovnou v trojrolích. Zajímavostí, nebo spíše kuriózní informace je, že například v *Zakletém princ* i v *Od večera do rána* tančil Emerich Gabzdyl na špičkách.

Emerich Gabzdyl (Legenda o Josefu)

5. Baletní šéf Loris Relský a jeho éra 1927-1929

Po krátkém období, které patřilo hostujícímu Maxi Semmlerovi, nastoupil na post baletního mistra Loris Relský (5.října 1902 - 19.dubna 1968), vlastním jménem Bohumil Tichý. Rodák z Brna, kde už jako mladý student reálky tančil ve Viscusiho inscenacích. Později studoval zpěv, prózu i tanec na konzervatoři. Krátkou chvíli byl také členem souboru v Brně, později tančil v Národním divadle v Praze u Bergra⁵¹ a Remislavského⁵².

Jako choreograf však začal svou dráhu až právě v Ostravě a nutno podotknout, že velmi úspěšně. Tento rychle stoupající úspěch jeho tvorby v Ostravě byl také rychle ukončen. Oženil se s ostravskou dlouholetou sólistkou Marií Chocovou a právě kvůli tomuto vztahu odešel z Ostravy a jeho choreografické tempo se velmi zpomalilo. Později působil v dalších československých městech (Praha, České Budějovice, Bratislava, Nitra, Olomouc).

„S jeho jménem byla ovšem trochu potíž – jednoho Bohuše Tichého, operního tenora a režiséra, jsme totiž v divadle už měli. Vše vyřešil ředitel Nový – chvíli dumal a pak rozvláčně pronesl Loris Relský... Tak se z Tichého stal rázem Relský, a tento pseudonym ho pak provázel celý život.“

Emerich Gabzdyl⁵³

5.1. 9. Sezóna 1927/1928

První sezóna pětadvacetiletého Lorise Relského byla velice úspěšná. Uvedl hned pět baletních premiér a všechny sám choreografoval. Rozrostl se mu také soubor na patnáct dam. S dětmi baletní školy, sólisty i elévky se dostal na počet čtyřiceti dvou členů.

První dvě choreografie představil hned na počátku sezóny v jednom večeru, který se skládal z Čajkovského *Italského Capriccia* a *Šeherezády* Rimského-Korsakova. V Italském Capricciu účinkoval celý baletní soubor NDMS bez vymezení jednotlivých rolí. V dalších částech večera byly tanečně ztvárněny tyto

---

⁵¹ V Národním divadle tančil v letech 1922-1927

⁵² Remislav Remislavský byl od roku 1923 v Národním divadle v Praze jako sólový tanečník i choreograf. Více o něm v PROCHÁZKA, Vladimír, ed. *Národní divadlo a jeho předchůdci: slovník umělců divadel Vlasteneckého, Stavovského, Prozatímního a Národního*. Praha: Academia, 1988, str. 411-412

⁵³ GABZDYL, Emerich a Vladimír VAŠUT. o.p.cit. viz poznámka č. 39, str.41

skladby : *Picciacato* ve kterém měla sólo Růžena Kliková, vedle ní další členky baletu Gnyppová, Staňková, Cholevová, Mecnerová, Fryštáková a Visová; R.Drigo, *Adagio* z baletu P.I.Čajkovského *Spící krasavice* v provedení Milči Pírkové a Emericha Gabzdyla. Chopinův *Valse* ve kterém se objevil špičkový tanec, který zatančily členky baletu Gnyppová, Cholevová, Pohludková, Fryštáková, Staňková, Volná, Mecnerová, Visová a Kliková; *Pas de deux* z baletu *Spící krasavice* zatančil Loris Relský s Marií Chocovou. Na závěr byla uvedena pantomima a balet z opery *Židovka*, kde se sólových rolí zhostili Emerich Gabzdyl, Marie Chocová, Milča Pírková, Loris Relský a Cholevová a konečně *Oberek* R.Chmelíčka - sólo Marie Chocová, Strakošová, Emerich Gabzdyl, Milča Pírková a Loris Relský . Druhým dílem byl balet *Šeherezáda*. V Ostravě tančila Šeherezádu Marie Chocová, První její přítelkyni Miluše Pírková, Prvního otroka Loris Relský a Lučištníka Emerich Gabzdyl.

Přílohy č.14.-15. – Obsazení baletu Šeherezáda, i dalších částí večera

Další složený večer se konal 2.prosince 1927, na programu byl *Sněhulák* a *Štědrovečerní sen*. *Sněhuláka* uvedl již Viscusi v Praze v roce 1910. Na ceduli byl tento titul označován jako balet o dvou jednáních (třech obrazech) na text a hudbu Ericha Wolfganfa Korngolda. V ostravském uvedení tančila Colombinu Marie Chocová, Pierota Emerich Gabzdyl a Služebnou Marie Visová. Tančil zde mimo jiné celý baletní sbor, dámy operního sboru i děti baletní školy. Premiéra inscenace Mořice Stanislava Angera *Štědrovečerní sen* se konala v Národním divadle v Praze v roce 1886. Roli Zimy a Kuchařky ztvárnila v Ostravě Marie Chocová, Mráz a Vojáčka Loris Relský, Harlekýna Emerich Gabzdyl a roli Anděla Miluše Pírková. V představení účinkoval kromě baletního sboru také sbor operní, který zpíval andělé.

Příloha č.16 – Obsazení baletů Sněhulák a Štědrovečerní sen

Ke konci sezóny uvedl ještě poslední premiéru baletu *Pan Twardowski* na hudbu polského skladatel Ludomíra Rózyckého, jehož znal Relský důvěrně z pražské Remislavského inscenace. Premiéra se uskutečnila v květnu 1921 ve Velkém divadle ve Varšavě, hned o čtyři roky později tento balet uvedl Remislav

Remislavský⁵⁴, v roce 1926 jej uvedl Jaroslav Hladík a 1933 v Slovenském národním divadle v Bratislavě Ella Fuchsová. V Ostravě byla premiéra 20.dubna 1928 a titul byl uváděn jako velký fantastický balet o devíti obrazech. O hlavní roli Pana Twardowskiho se zde postaral sám Loris Relský a Čerta ztvárnil Emerich Gabzdyl. Marie Chocová se zde představila v roli Královny podzemí, Královny upírů, Ďáblice v postavě cikánky, Královny Orientu a Polky. V inscenaci působil celý baletní soubor, ale opět také i operní sbor a děti baletní školy.

Přílohy č.17.-18. – Obsazení baletu Pan Twardowski

Soubor ostravského baletu se objevil také v opeře *André Chénier* v prvním jednání v choreografii Lorise Relského. Dále například v operetě *Carevič*, vystoupil opět celý baletní soubor v čele se sólistkami Miluší Pírkovou, Máňou Chocovou a pány Emerichem Gabzdylem a baletním mistrem Lorisem Relským. Taneční výstup provedený sólovou tanečnicí Máňou Chocovou byl také v druhém jednání hudební veselohry *Maskovaná láska*. Celý baletní sbor v čele se sólistky Lorisem Relským, Emerichem Gabzdylem, Máňou Chocovou a Miluší Pírkovou se také předvedl v prvním a druhém jednání operety *Za hvězdou lásky* a také v operetě *Jen jedinou noc*. Na konci sezóny 1927-1928 byla uvedena velký výpravná a baletní féerie o dvou odděleních a deseti obrazech dle stejnojmenného románu Julese Vernea *Děti kapitána Granta*, na které se také podílel celý baletní sbor včetně sólových rolí Máni Chocové a Miluše Pírkové. Loris Relský, Máňa Chocová, sólisté i sbor baletu tančili také v operetě *Modrá mazurka*. O téměř všechna taneční čísla v operetách a operách se staral šéf baletu Loris Relský.

5.2. 10. Sezóna 1928-1929

Desátá sezóna byla pro taneční svět v Ostravě obzvláště smutnou. Neuskutečnila se žádná baletní premiéra a dosavadní baletní mistr s první primabalerínou opustili soubor v průběhu sezóny.

„Pak ale tvůrčí aktivita Relského viditelně poklesla – snad i vinou intenzivního citového vztahu, který vedl ke svatbě s ostravskou sólistkou Marií Chocovou.

---

⁵⁴ viz Diplomová práce: KAZÁROVÁ, H. Balet Národního divadla v letech 1920-1945, Praha 1983str.33.

Spolu s ní dosti kvapně opuští po necelých dvou sezónách Ostravu a přenechává vedení prozatímně M.Pírkové."

Vladimír Vašut⁵⁵

Na obou fotografiích Emerich Gabzdyl

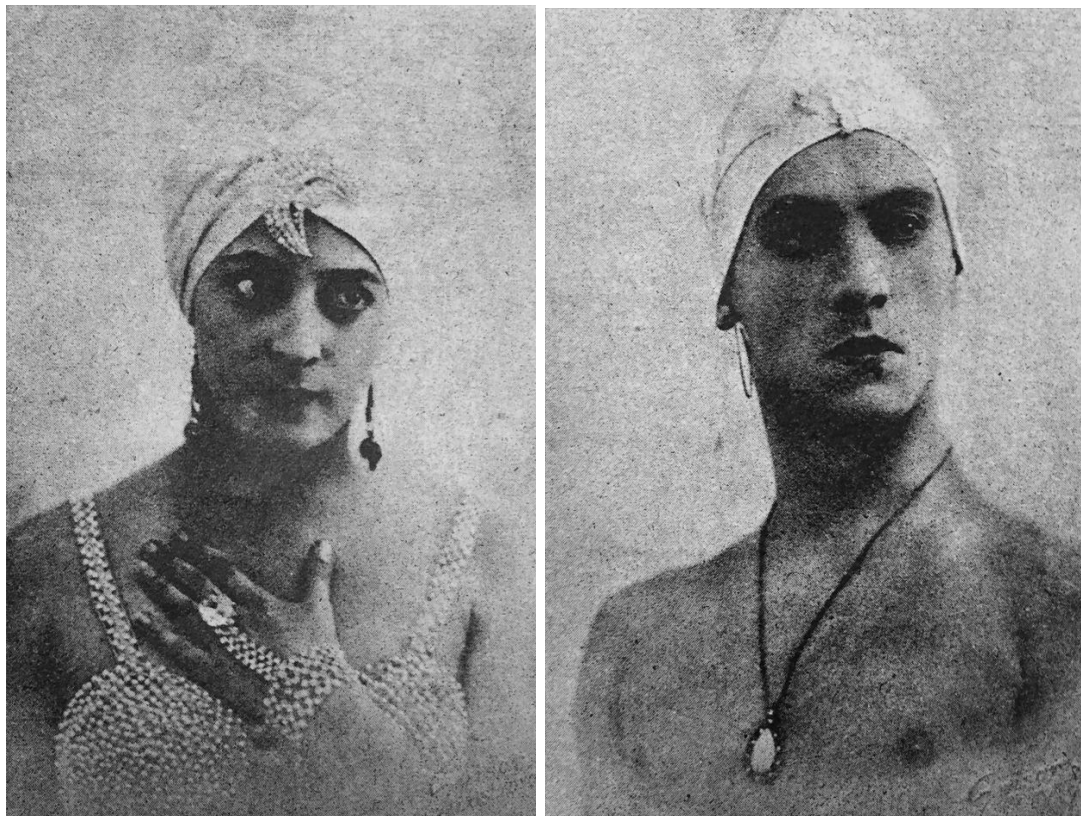
V průběhu sezóny se s ostravským publikem rozloučil také Emerich Gabzdyl, který dostal nabídku ze Slovenského Národního divadla, aby zatančil roli Josefa v Semmlerově inscenaci *Legenda o Josefu*. Gabzdyl nabídku přijal, a nakonec v Bratislavě také zůstal. Ředitelem divadla byl Václav Jiříkovský a baletním mistrem Achille Viscusi, tudíž byl Gabzdyl i tam mezi svými. Nesmíme zapomenout, že s ředitelem divadla a baletním mistrem odešla také veliká část ostravského souboru takže o známé tváře opravdu nebylo nouze. Viscusi Gabzdylovi nabídl smlouvu na 1500kč měsíčně.

Baletní soubor se ostravským divákům předvedl například ve zpěvohře *Psohlavci*, kde tančili lidové tance v prvním jednání a v posledním obraze menuet. Sólové role zde tančily opět Máňa Chocová a Milča Pírková. V inscenaci *Vévodkyně z Chicaga* byly v rolích dcer miliardářů a členek „Young Lady Club“ v New Yorku obsazeny tanečnice Štěpánka Fryštáková, Marie Visová, Milča Pírková, Máňa Chocová,... Tančily zde blues tango, čardáš, tanec indiánů nebo charleston

---

⁵⁵ 60 let Státního divadla v Ostravě. O.p.cit. viz poznámka č.40, str.235

exentrique.8 dam baletního sboru a Loris Relský tančili také v hudební veselohře *Milostná komorná*. V prvním jednání operety *Manžel, který se směje* tančil Loris Relský se svou také životní partnerkou Máňou Chocovou. Celý v té době dvaceti čtyř členný baletní sbor tančil také ve velké revuální operetě *Casanova* včetně primabaleríny Marie Chocové.

Máňa Chocová a Loris Relský (Šeherezáda)

6. Baletní šéf Saša Machov a jeho éra 1929-1934

Saša Machov vlastním jménem František Alexander Mařha se narodil 16.července 1903 ve Zhoři u Pacova. V poměrně velké rodině (devět sourozenců) však neměl umělecké zázemí. Po skončení městské školy v Pacově byl vzhledem k dobrým výsledkům rodiči poslán do Prahy, kde během studií na nižším gymnáziu a průmyslové škole hrál loutkové divadlo, byl členem sboru statistů Národního divadla a navštěvoval baletní přípravku Jelizavety Nikolské⁵⁶ v Národním divadle. Po ukončení školy pracoval v chemické laboratoři, ale brzy přešel k divadlu. Stal se partnerem Jelizavety Nikolské, tančil v jejím souboru v Praze a protančil se také na zájezd do Paříže. V letech 1927 se jeho avantgardní názory spojily s Osvobozeným divadlem Voskovce a Wericha.⁵⁷ Na pozici choreografa zde uvedl mnoho titulů např. *Balada z hadrů*, *Nebe na zemi*, *Těžká Barbora*, *Pěst na oko*. V Osvobozeném divadle se sice cítil dobře a měl u výborně prosperujícího divadla zajištěnou existenci, lákalo však být více svým pánem, učit se a růst a samostatných úkolech a ověřit si svou choreografickou potenci. V této době se Machov angažoval v protifašistickém hnutí, byl členem Společnosti pro kulturní a hospodářské sblížení s Novým Ruskem a byl členem Komunistické strany. Další jeho období je pro nás nejdůležitější, od roku 1929-1934 byl šéfem baletu Státního divadla v Ostravě. Jako choreograf v Ostravě se kromě baletních titulů podílel také na nespočtu choreografií do operních a operetních představeních. Po předešlé spolupráci se v letech 1934-1936 angažoval v divadle E.F.Buriana.⁵⁸ Z důvodu 2.světové války a chráněním se před nacisty emigroval do Řecka, kde působil jako baletní choreograf Královského baletu v Athénách a založil zde taneční školu. Později dobrovolně vstoupil do československé zahraniční armády a při africkém tažení onemocněl malárií. Díky tomuto neštěstí se dostal do

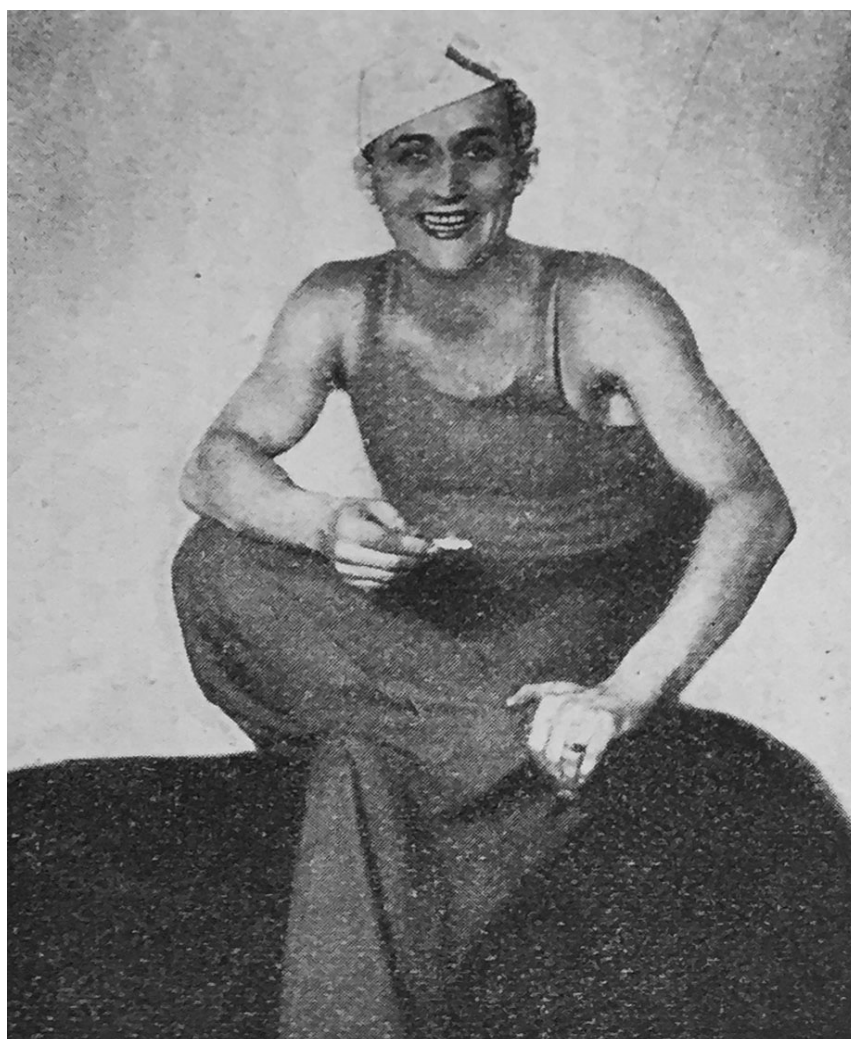
---

⁵⁶ Jelizaveta Nikolská (24.října 1904 – 1955) byla umělkyně ruského původu. V Praze poprvé hostovala v roce 1922 v roli Odetty v Labutím jezeře. Více o ní např. v Pollertová, Adéla: Jelizaveta Nikolská. Diplomová práce, katedra tance AMU, 2012, též v PROCHÁZKA, Vladimír. O.p.cit. viz poznámka č.44, str. 337-338

⁵⁷ 1927-1929 zde působil jako herec a tanečník, znovu pak v letech 1936-1938 jako choreograf.

⁵⁸ V roce 1946 s Burianem znovu spolupracoval. Více o tom : VAŠUT, Vladimír. *Saša Machov*. Praha: Panorama, 1986. Dramatická umění (Panorama).

Londýna, kde probíhalo jeho léčení a díky tomu také do Sadler's Wells Opera, kde uvedl Smetanovu *Prodanou nevěstu* (1943). Po válce byla Machovovi nabídnuta spolupráce, ten však odmítl a vrátil se do Prahy, kde však nenašel uplatnění. Odchází na pozvání E.F.Burana do Státního divadla v Brně a stal se uměleckým šéfem baletu. V sezóně 1946-1947 byl jmenován choreografem Národního divadla v Praze, o rok později šéfem baletu. V Národním divadle zůstal pět sezón, a neuvěřitelným způsobem pozvedl jeho úroveň. Podílel se také na aktivitách souboru Taneční divadlo spolu s Borisem Milcem (23. prosince 1906 – 15. června 1984) a Janem Reimoserem (16. května 1904 – 30. května 1979). Začátkem padesátých let 20. století se Machov dostal pod tlak ideologických kritiků, neprošel prověrkami a byl vyloučen z Komunistické strany. Nejen že tímto bylo ohroženo jeho vysoké postavení v Národním divadle, ale hlavně to byla pro Machova osobní prohra, ze které se psychicky zhroutil a v dubnu 1951 rezignoval se své funkce v divadle. 23. června 1951 zemřel v Praze na následky pokusu o sebevraždu.

Saša Machov

„Přišel jako herec malých rolí, aby později vynikl jako tanečník a významný československý choreograf v Národním divadle, kde vytvořil řadu krásných představení, které mají v dějinách českého baletu své nezastupitelné místo. Neznám lepší choreografie Prokofjeva než byly Machovovy.“

František Filipovský⁵⁹

6.1. 11. Sezóna 1929/1930

Když Ostravu opustil Loris Relský byla to určitá rána, která byla brzy a dokonale zacelena, díky – jak to často bývá – náhodě. Náhodou zde hostovalo s obrovským úspěchem Osvobozené divadlo. Obzvláště velkého úspěchu se dočkaly tance Saši Machova. Díky rychlému rozhodnutí obou stran se již příští sezónu Saša Machov stěhoval do Ostravy a stal se šéfem baletu. Bylo mu pouhých šestadvacet let, přesto jeho Ostravské začátky byly impozantní. V první sezóně 1929-1930 vytvořil dvě samostatné premiéry se čtyřmi balety, z nichž všechny byly zároveň československými premiérami.

První večer 20.prosince 1929 se skládal s baletem na hudbu Manuela de Falla pod názvem *Láska kouzelnice*. Světová premiéra proběhla v roce 1915 v Madridu. V Ostravě tančila hlavní roli Kandelas, mladou cikánskou ženu Miluše Pírková spolu s Karmelem, mladým cikánem a také milencem Kandelas Sašou Machovem. Dále je tento titul znám spíše pod názvem *Čarodějná láska*. Víme ovšem, že mimo oficiální divadelní scénu nastudoval Machov de Fallův balet již se skupinou Jarmily Kröschlové v březnu 1928 na jevišti Umělecké besedy. Spolu s ním uvedl Machov balet *Javotta* na hudbu Camilla Saint-Saense, kde hlavní role ztvárnili Lilli Sýkorová a Jana tančil Saša Machov. *Javottu* uvedlo pražské Neus Deutsches Theater již 29.března 1906 v Tellerově choreografii.

Příloha č.19. – Obsazení k baletům Javotta a Láska kouzelnice

„Režii a choreografii obou baletů řídil p. Saša Machov, který má charakterizační smysl a vynikající schopnosti pro ušlechtilé kombinace pohybového umění, jehož půvabný rytmus, prolnutý celou stupnicí citu, dovede býti opravdovou viditelnou

---

⁵⁹ TVRZNÍK, Jiří. Šest dýmek Františka Filipovského, Novinář, Praha, 1982, str.138

*plastickou hudbou. Znameníť úspěch premiéry byl v první řadě jeho zásluhou...*⁶⁰

V této době ovšem získal Machov pro svůj soubor znamenitou sílu v Nadě Hajdašové (26.února 1914 – 8.zář 1969). Žačku Nikolské poznal již v Praze, do Ostravy jí přilákal z Brna a ihned nastoupila na post sólistky baletu. V té době jí bylo šestnáct let, ale její vynikající technika zejména na špičkách byla velmi vyspělá. Naďa Hajdašová se později stala také oddanou a věrnou celoživotní přítelkyní Saši Machova. Dále působila jako sólistka v milánské La Scale, která začala její turné po Evropě a Americe. Účinkovala také na domácí scéně v divadlech v Praze, spolupracovala s Nikolskou. Hostovala v Rumunsku, Maďarsku, Litvě, Káhiře, Chicagu, Lotyšsku, Belgii, Amsterdamu, Haagu, Berlíně, a dalších světových městech... Od roku 1947 přijala nabídku Saši Machova na místo sólistky v Národním divadle v Praze.⁶¹

Druhý složený večer 20.května 1930 obsahoval *Harlekýnovy milióny* Riccarda Driga, kde se v hlavní roli předvedly mimo Miluši Pírkovou a Sašu Machova také Naďa Hajdašová, Běla Gnyrová a Štěpánka Fryštáková. Inscenace měla pod názvem *Les Millions d'Arlequin* premiéru v petrohradské Ermitáží 10.února 1900 v choreografii Mariuse Petipy.

Společně s tímto dílem předvedl choreograf a baletní mistr Machov také dílo Oscara Strausse *Princezna z Tragantu*, ve které opět v hlavní roli zazářila Miluše Pírková společně s Machovem a Marii Rýdlovou-Lierovou, Kristýnou Válkovou, Boženu Cholevovou a Ellou Mecnerovou. Světová premiéra se konala ve vídeňské Dvorní opeře v roce 1912 v choreografii Josepha Hassreitra. Ostravské inscenování těchto děl prošlo takřka bez ohlasu v tisku, což bylo způsobeno tím, že v téže době hostovalo v Ostravě opět Osvobozené divadlo s novým, dosud neznámým repertoárem, a většina referentů se věnovala právě těmto hostům.

Příloha č.20 – Obsazení baletu Princezna z Tragantu

Šlo o samé nové kousky, které nebyly provozem divadla ani divácky nijak prověřeny. Kromě těchto samostatných baletních děl udělal Machov během první sezóny choreografie do mnoha jiných představení : opery (*Dvě vdovy*, *Jonny*

---

⁶⁰ Z dobové kritiky z Českého slova moravskoostrovského (22.12.1929), autora bohužel neznáme.

⁶¹ PROCHÁZKA, Vladimír, O.p.cit. viz poznámka č.44, str.129,130

hraje do kola, Lakmé, Parsifal, Prodaná nevěsta, Rusalka, , Švanda dudák, Židovka), operety (Dolarové princezny, Královna, Perly Panny Sefarinky, Ples tuláků, Prosit, Gypsy ! Rozvedená paní, Veselá vdova, Vinobraní) a do činohry (Jezdci k moři).

„Tanečnice té doby nebývaly zrovna průsvitky, na jaké jsme dnes zvyklí, nějaké to kilo navíc nebral nikdo vážně. Ne však Machov – ten svým tanečnicím měřil pravidelně pás centimetrem, nutil je cvičit (hlavně skákat) s pásky s oloveným závažím kolem kotníků. A jedenkrát týdně, vždycky v úterý, směly jíst jen 1 kg pomerančů.“

Vladimír Vašut⁶²

6.2. 12. Sezóna 1930/1931

Druhá sezóna Saši Machova byla pro baletní publikum nenaplněná. Hrály se sice představení z minulých sezón, neuvedli však žádnou baletní premiéru. Machov se věnoval pouze tancům do oper a operet, vytvořil choreografii do inscenací *Nepřítel ženy, Netopýr, Peppina, Primavera, Ráj lásky, Rusalka, Salome, Slečna Máma, Únos ze Serailu, Viktorka a Kdy bude z Tebe, Ostravo nebe.*

Do čela vedení divadla přišel Ladislav Knotek⁶³ jako dlouholetý tajemník Spolku Národního divadla a hospodářský odborník, vedl divadlo pouze administrativně. Za umělecké hodnoty byli odpovědni šéfové činohry a opery; operetu, jakožto žánr jen výdělečný, řídil ředitel. Personální vybavení souborů bylo nouzové, členové operety zpívali v operách, sbor byl nedostatečně obsazen. Divadlo až do dubna 1945 muselo fungovat bez dramaturga, nemělo ani stálého výtvarníka. Scénografii Národního divadla zachránil malíř dekorací Josef Dušek a Marie Stejskalová, dovedná a vynalézavá kostýmní pracovnice, která vynikala svým vkusem, nápaditostí a šetrností.

Mezi klady řízení divadla Ladislavem Knotkem patří to, že zásadně pochopil, že je nezbytné, aby se členové souborů činohry a opery neprolínali. Také svým přístupem napomohl k modernizaci jeviště. Ostravské divadlo znal již od jeho

⁶² VAŠUT, Vladimír. *Saša Machov*. Praha: Panorama, 1986. Dramatická umění (Panorama), str.36

⁶³ Přesto, že Ladislav Knotek byl s ostravským divadlem spojován přes dvacet let, nikde jsem nedohledala jeho datum narození a úmrtí. V lokálním tisku je někdy špatně uveden jako Kotek.

otevření 1919 jako jednatel a tajemník Spolu Národního divadla. Na pozici ředitele zůstal celých deset let, od roku 1930 do roku 1940.

6.3. 13. Sezóna 1931/1932

Po celé sezóně, kdy nebyla uvedena ani jedna premiéra baletu přichází ve své třetí sezóně Machov s jedinou premiérou 13.listopadu 1931 – a sice krátkého baletu *Iris* (šlo opět o československou premiéru) rumunského skladatele Constantina C. Nottary (hraný v jednom večeru s operou Ermanna Wolfa-Ferrariho *Zuzančino tajemství* a s operetou Ernsta Křenka *Težká váha*). Premiéru dirigoval šéf opery Jaroslav Vogel, který se také zřejmě přičinil i o její zařazení do repertoáru. Hlavní role v tomto baletu ztvárnili Naďa Hajdašová jako Iris, Saša Machov v roli pastýře Glaukuse, Helena Petřvalská jako Faun a roli zlé víly Kanydis tančila Miluše Pírková.

Kromě této jediné baletní premiéry vytvořil Machov mnoho choreografií do oper (*Car a tesař*, *Hoffmanovy povídky*, *Lohengrin*, *Rusalka*, *Z mrtvého domu*, *Židovka*), činoher (*Chudý Kejklíř*, *Faust*, *Evžen Oněgin*) a operet (*Balerína*, *Expresní vlak lásky*, *Jim a Jill*, *Když se konec světa vydaří*, *Královnin kapesníček* (*Královnin krajkový šátek*), *Květ Havaje*, *Manželství na zkoušku*, *Maya*, *Polská krev*, *Půlnoční valčík*, *Srdce ve víru lásky*, *U bílého koníčka*).

25.dubna 1932 se konal *Taneční koncert* v Městském divadle (DAD), účinkovali Saša Machov, Naďa Hajdašová, Milča Pírková a jako hvězdní hosté Jelizaveta Nikolská a Alexandr Drozdov.

6.4. 14. Sezóna 1932/1933

Inscenací *Iris* výčet Machovovy ostravské baletní aktivity končí. Hlavním polem působnosti po celou pětiletou dobu jeho pobytu zůstává opereta a opereta. I poslední sezónu se zapsal velkým počtem choreografií pro opery (*Jakobín*, *Bílý pán*, *Polský žid*, *Šelma sedlák*) a operety (*Boccaccio*, *Dům u tří děvčátek*, *Kočička v pytli*, *Krásná Helena*, *Na palubě lásky*, *Noční motýlek*, *Pro jednu noc lásky*, *Tomy se žení*, *U svatého Antoníčka*, *Venuše v hedvábí*, *Země úsměvů a Zlatovlasá Eva*).

6.5. 15. Sezóna 1933/1934

V poslední celkem již páté sezóně vytvořil Saša Machov opět několik nesmírně zajímavých choreografií do oper (*Kníže Igor, Falstaff, Smrt kmotřička, Tannhauser, Tomy se žení, Braniboři v Čechách*) a operet (*Holandánka, Jeho výsost dává výpověď, Marina, Na růžích ustláno, Na svatém kopečku, Pařížanka, Ples v hotelu Savoy, Ztracený valčík (Dvě srdce v třičtvrtečním taktu), Tři dny štěstí*).

Je nutno si uvědomit, že celé působení Machova nemělo rozhodně takových výsledků jako jeho pozdější působení v Praze jakožto zakladatele moderního poválečného československého baletu. Přesto však Machov dělal co bylo v jeho silách, v Ostravě měl malý soubor, který vedl v nejhorší době.⁶⁴

V lednu byla premiéra představení dětského baletního studia NDMS Královna loutek J.Bayera s Tanečním matiné v choreografii Miluše Pírkové, ve kterém tančily i bývalé členky baletu NDMS Milča Fuchsová a Božena Fuchsová-Vepřová se svými dospělými i dětskými žákyněmi rytmické školy NDMS.

Soubor byl za éry Saša Machova poměrně malý a technicky sotva dostačující. Machov byl nucen v Ostravě tvořit kdeco – a rychle, pohotově. Jeho první sólistkou byla Milča Pírková (14.listopadu 1905-31.ledna 1990) byla pro ostravské publikum známa již od roku 1925, kdy byl baletním šéfem Loris Relský. Nejen že byla sólistkou, ale byla také jevištní partnerkou Saši Machova, a později také Emericha Gabzdyla.

Výsledek Machovovi práce v Ostravě je úctyhodný, za pět let svého působení zahrnul do své choreografie 5 kratších baletů, 29 oper, 51 operet a 3 činohry. Naučil se pravidlům kamenného divadla, poznal jeho problematiku a potřeby. Získal popularitu i respekt a se svým baletním souborem si výborně rozuměl. Pobyt v prostředí Ostravy určitě také formoval jeho následný pohled na svět i umělecký postoj.

---

⁶⁴ Krach na newyorské burze, armády nezaměstnaných, bída a hlad.

7. Baletní sbor ostravského divadla

Přikládám jmenný seznam baletního sboru v Ostravě v proměnách let od 1919-1930. Jména nechávám úmyslně v nezměněné formě tak, jak jsem našla v archivu ostravského divadla. Pro celý vývoj baletního dění byl důležitý také sbor, který byl kromě sólistů další důležitou nosnou silou.

Jak jsem již popisovala v druhé kapitole, která se věnuje vzniku baletního souboru a éře Achille Viscusiho, baletní mistr musel vybudovat soubor téměř od základu z ničeho. Přesto je pozoruhodné, že již v první sezóně měl soubor kromě jedné primabaleríny, kterou byla žačka Viscusiho Marie Dobromilová, dvacet čtyři dam a tři pány.

1919-1920

Baletní mistr : Achille Viscusi

Primabalerína : Marie Dobromilová

Soubor :

Bujoková Ludmila	Honkišová Marie	Mazurová Anna
Bukovcová Marie	Jirkovská Julie	Motloch Ludvík
Boba Julius	Kubicová Štěpánka	Nováková Ludmila
Dostálová Jaroslava	Kucová Štěpánka	Pekařová Marie
Fuschová Božena	Kadulská Emilie	Pohlutková Marie
Fuschová Emilie	Karboviaková Anna	Strejčková Emilie
Fuschová Alžběta	Křístková Anděla	Sluková Arnoštka
Fryšťáková Marie	Lachovská Marie	Sitová Anna
Fryšťáková Štěpánka	Lička Karel	Kušová Marie

Jmenný seznam členů souboru v sezónách 1920-1921, 1921-1922 a 1922-1923 nebylo možno dohledat, ale jelikož jde o celou éru Achille Viscusiho, lze očekávat, že do jeho odchodu s částí sboru do Bratislavy, zůstal ostravský soubor stejný.

V této sezóně byl sbor ochuzený o velkou část, která odešla do Bratislavy. Z dvaceti osmi členného souboru zůstal pouze patnácti členný. I toto nejspíše vedlo k tomu, že nebyla uvedena žádná baletní premiéra.

1923-1924

Primabalerína : Fuchsová Milča

Sólová tanečnice : Fuchsová Božena

Sólový tanečník : Strejček Otto

Baletní sbor :

Bastová Fanda	Chocová Máňa	Strakošová Máňa
Drbušková Anděla	Kubicová Růžena	Vaňková Anda
Dreslerová Milča	Pohludková Máňa	Visová Boža
Holmanová Máňa	Staňková Anděla	Visová Máňa

+ Kratochvílová Rita (žačka baletní školy)

V další sezóně, kdy nastoupil na pozici baletního mistra a choreografa Ivo Richard Stuchlý, divadlo získalo také jeho v pozici sólového tanečníka. Milča Fuchsová nadále zůstala na pozici sólové tanečnice. Již v této sezóně se nám na jmenném seznamu zobrazuje Emerich Gabzdyl jako elév souboru.

1924-1925

Aranžér a sólový tanečník : Ivo Richard Stuchlý

Sólová tanečnice : Milča Fuchsová

Sólový tanečník : Otto Strejček

Sbor :

Fr.Bártová	M.Chocová	A.Vaňková
A.Drbušková	Št.Kubicová	B.Vepřovská
M.Dresslerová	A.Staňková	M.Visová
Št.Dryšťáková	K.Staňková	B.Visová
B.Gnippová	M.Strakošová	L.Vičková

Elévové : E.Gabzdyl, E.Gnipp, B.Nechlebová, A.Obralová, R.Vašíčková

Děti : Rita Kratochvílová, Jaroš Janíkovský a 8 dětí baletní školy

V sezóně 1925-1926 byl baletní soubor bohatší hlavně v kategorii sólových tanečnic a tanečníků. Tři ženské sólistky a tři muži byl zatím pro Ostravu největší počet. Sbor byl ovšem opět menší a skládal se z devíti dam.

1925-1926

Baletní mistr, choreograf a první tanečník : Ivo Richard Stuchlý

Sólové tanečnice : M.Chocová

M.Pírková

B.Vepřekovská

Sóloví tanečníci : E.Gabzdyl, O.Strejček

Sbor :

A.Drbušková
M.Dresslerková
Št.Fryštáková
+ 8 elévů

B.Gnippová
D.Kutscherová
A.Staňková

M.Strakošová
M.Visová,
L.Vlčková

V další sezóně přibývá další kategorie, kterou je baletní škola a jejich třicet členů, je zřejmé, že děti baletní školy také vystupovaly nejen v baletních představeních, ale také v operách, operetách a činohrách.

1926-1927

Baletní mistr a choreograf : Ivo Richard Stuchlý

Primabalerína : Nebeská Marie

Sólový tanečník : Gabzdyl Emerich

Sólové tanečnice : Chocová Máňa

Pírková Milča

Vepřovská Božena

Sbor :

Drbušková Anděla

Lachovská Marie

Strakošová Marie

Fryštáková Štěpánka

Staňková Ada

Visová Marie

Gnyppová Běla

Staňková Krista

Vlčková Lída

+ 10 elévek

+30 dětí baletní školy

V éře dalšího šéfa Lorise Relského se konečně začal baletní sbor zvětšovat. Kromě tří sólistů měl patnáct dam sboru, přes dvacet dětí baletní školy.

1927-1928

Baletní mistr a choreograf : Relský Loris

První sólová tanečnice : Chocová Máňa

Druhá sólová tanečnice : Pírková Milča

Sólový tanečník : Gabzdyl Emerich

Sbor :

Beránková

Kliková

Staňková Krista

Fryštáková Štěpánka

Kudlová

Strakošová Marie

Gnyppová Běla

Mecnerová

Tichá

Chocová

Pohludková

Volná

Chokrová

Staňková Ada

Vlčková

Lída

Žákyně baletní školy : Jančová, Mullerová, Petřvalská, Šmídová, Válková

Žák : Gnypp

+ 20 dětí baletní školy

V této sezóně konečně narostl počet sboru na dostačujících dvacet čtyři členů, kteří byli přítomni také v prvních sezónách Saši Machova.

1928-1929

Mistr a choreograf : Loris Relský (krátkou dobu Milča Pírková)

Primabalerína : Chocová Máňa

Sólová tanečnice : Pírková Milča

+ 24 členů baletního souboru

+ 20 dětí baletní školy

1929-1930

Baletní mistr a choreograf : Saša Machov

Sólové tanečnice : Sýkorová Lilli

Pírková Milča

+ 24 členů baletního sbor

+ 20 dětí baletní školy

8. Repertoár ostravského divadla v tabulkách

Zvláštní na repertoáru ostravském divadla je fakt, že inscenace nevybíral pouze jen šéf opery, jak tomu bylo v jiných divadlech zvykem, ale dosti dával na názor a zkušenosti baletního mistra. Na mysli mám převážně éru Achille Viscusiho, který zde inscenoval nejvíce baletů.

Vytvořila jsem tabulky ostravských inscenací pro přehlednost a rychlé pochopení světových premiér a dobových československých repríz. Z tabulek jde snadno vyčíst, kde to stejný choreograf vytvořil poprvé, kdo se mohl kým inspirovat apod. Ostatní balety, které se sice v Ostravě inscenovaly, ale já je do tabulek nezařazuji, byly ostravskými premiérami avšak nikde jinde nenabýly nějaké vážnosti.

První premiérou byl balet *Coppélia*, který měl jak je možno snadno vyčíst z tabulky premiéru v Paříži. Pro Ostravu je zajímavostí to, že to bylo poprvé, kdy Achille Viscusi inscenoval toto dílo. Mohl se rozhodně inspirovat jednou z pražskou verzí Augustina Bergera, ale jak moc se od sebe choreografie lišily, bohužel nezjistíme. Ve stejném roce jako v Ostravě, uvedl Achille Viscusi společně s Martou Aubrechtovou tento balet také v Brně a Jaroslav Hladík v Plzni. Z tabulky je zřejmé, že na začátku 20.století byl tento balet velmi oblíbeným a často inscenovaným kusem.

Coppélia - Leo Delibes		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1870	Paříž	Arthur Saint-Léon
1893	Praha	Augustin Berger
1900	Praha	Augustin Berger
1917	Praha	Augustin Berger
1919	Ostrava	Achille Viscusi
1919	Brno	Achille Viscusi a Marta Aubrechtová
1919	Plzeň	Jaroslav Hladík
1920	Bratislava	Václav Kalina
1922	Bratislava	Marta Aubrechtová
1925	Opava	Ivo Richard Stuchlý
1926	Plzeň	Václav Pohan a Marta Aubrechtová
1929	Brno	Ivo Váňa Psota

Kolem vzniku díla *Labutí jezero* je hodně zajímavostí a toto téma by mohlo být naplní celé práce. Proto zde uvádím opět pouze tabulku, ze které je možno vyčíst, že po Praze, to bylo hned druhé uvedení celého baletu v Československu. V Praze uvedl v roce 1888 Augustin Berger pouze druhé jednání tohoto baletu. Šlo o další oblíbený balet této doby. *Labutí jezero* patří k nejuváděnějším baletům až do dnešní doby.

Labutí jezero - Petr Iljič Čajkovský		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1877	Moskva	Václav Reisinger
1888	Praha	Augustin Berger
1907	Praha	Achille Viscusi
1920	Ostrava	Achille Viscusi
1921	Plzeň	František Bálek
1922	Praha	Augustin Berger
1923	Bratislava	Achille Viscusi
1925	Brno	Jaroslav Hladík
1930	Brno	Máša Cvejčová

Dílo vlastence Antonína Dvořáka *Slovanské tance* mělo světovou premiéru v Praze. Proto je zřejmé, že ostravské uvedení bylo druhou světovou premiérou vůbec. Viscusi tuto choreografii uvedl ve všech divadlech u nás, ve kterých působil. Později v roce 1940 se Dvořákova skladba dočkala uvedení v Metropolitní Opeře v New Yorku zásluhou Ivo Váni Psoty pod názvem *Slavonica*.

Slovanské tance - Antonín Dvořák		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1901	Praha	Achille Viscusi
1920	Ostrava	Achille Viscusi
1923	Plzeň	Achille Viscusi
1924	Bratislava	Achille Viscusi
1928	Brno	Ivo Váňa Psota a Hana Olšovská

Již u čtvrté tabulky a čtvrté inscenace si musíme povšimnout jak vysoko si stojí ostravské premiéry v tabulkách a proto je jasné, že ostravský soubor byl za působení Achille Viscusiho poměrně aktuální výběrem repertoáru. Tento titul však Viscusi uvedl opět nejprve v Národním divadle v Praze v roce 1908.

Louskáček - Petr Iljič Čajkovský		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1892	Petrohrad	Lev Ivanov
1908	Praha	Achille Viscusi
1921	Ostrava	Achille Viscusi
1922	Brno	Jaroslav Hladík
1923	Praha	Augustin Berger
1924	Plzeň	Václav Pohan
1926	Brno	Jaroslav Hladík
1928	Bratislava	Achille Viscusi

Závoj Pierotčin byl další balet, který měl světovou premiéru v Praze. Před Ostravou se titul objevil v Plzni v choreografii Bergra, v Plzni díky Haně Olšovské a později Jaroslavu Hladíkovi.

Závoj Pierotčin - Ernö Dohnányi		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1910	Praha	Achille Viscusi
1912	Plzeň	Augustin Berger
1913	Plzeň	Hana Olšovská
1916	Plzeň	Jaroslav Hladík
1918	Praha	Augustin Berger
1921	Ostrava	Achille Viscusi

Znamé dílo Ruského baletu Sergeje Ďagileva, bylo na území Československa uvedeno poprvé právě Achillem Viscusim v Ostravě. V době, které věnuji svou bakalářskou práci (1919-1934) se k této inscenaci na našem území nikdo nevrátil.

Karneval - Robert Schumann		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1910	Berlín	Michail Fokin
1921	Ostrava	Achille Viscusi

V porovnání s těmito úžasnými časnými premiérami, bylo uvedení baletní pantomimy Oskara Nedbala – *Z pohádky do pohádky* poněkud pozdní. Před

Ostravou již bylo toto dílo uvedeno několikrát v Praze, Plzni a Brně. Po shlédnutí této tabulky je jasné, že šlo o další velmi oblíbený dobový balet.

Z pohádky do pohádky - Oskar Nedbal		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1908	Praha	Achille Viscusi
1911	Plzeň	Jana Freisingerová
1914	Plzeň	Jaroslav Hladík
1914	Praha	Augustin Berger
1920	Brno	Jaroslav Hladík
1920	Plzeň	Hana Olšovská
1922	Ostrava	Achille Viscusi
1923	Bratislava	Achille Viscusi
1925	Brno	Jaroslav Hladík
1926	Plzeň	Václav Pohan a Marta Aubrechtová
1928	Praha	Jaroslav Hladík
1933	Plzeň	Vladimír Smetana

Další premiérou byl romantický titul, který měl světovou premiéru již v roce 1841, šlo tedy o nejstarší baletní kus uváděný v Ostravě vůbec. Balet *Giselle* se uvádí na repertoáru všech velkých divadel i v dnešní době. Po Bergerově premiéře v Praze obnovil v Národním divadle balet právě Achille Viscusi, který ho po Praze uvedl právě v Ostravě, o rok později ještě v Bratislavě.

Giselle - Adolph Charles Adam		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1841	Paříž	Jean Coralli a Jules Perrot
1886	Praha	Augustin Berger
1909	Praha	Achille Viscusi
1922	Ostrava	Achille Viscusi
1923	Bratislava	Achille Viscusi

Při další tabulce, která se věnuje inscenaci *Egyptská noc* je již okatě vidět, že téměř všechna díla, která uvedl Viscusi v Ostravě premiéroval již dříve v Národním divadle v Praze. Přesto je významné, že Ostrava byla hned druhým divadlem u nás, které mělo čest uvádět Viscusiho balety.

Egyptská noc - Anton Štepanovič Arenskij

ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1909	Praha	Achille Viscusi
1922	Ostrava	Achille Viscusi

Další československá premiéra nesla název *Pohádka o Honzovi* a šlo o další dílo Oskara Nedbala. Viscusi toto dílo uvedl již v Praze a Bratislavě a právě s části bratislavského souboru uvedl toto dílo také v Ostravě. Kromě Viscusiho tento balet uvedla také Jana Freisingerová v Plzni, Jaroslav Hladík nebo Václav Pohan a Hana Olšovská.

Pohádka o Honzovi - Oskar Nedbal		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1902	Praha	Achille Viscusi
1905	Plzeň	Jana Freisingerová
1913	Plzeň	Jaroslav Hladík
1921	Brno	Jaroslav Hladík
1922	Plzeň	Václav Pohan a Hana Olšovská
1923	Bratislava	Achille Viscusi
1924	Ostrava	Achille Viscusi

Další premiéry se již netýkají významného baletního mistra Achille Viscusiho, ale dalšího pro Ostravu důležitého jména, kterým byl Ivo Richard Stuchlý. Světová premiéra *Královny loutek* proběhla již v roce 1888 ve Vídni. První uvedení na našem území náleží jménu Augustin Berger, který balet inscenoval v Praze již v roce 1891. V Ostravě byla tato inscenace uvedena ještě později v roce 1934 ostravskou sólistkou Miluší Pírkovou, která udělala choreografii pro dětský sbor.

Královna loutek, Když hračky oživnou - Joseph Bayer		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1888	Vídeň	Josef Hassretier
1891	Praha	Augustin Berger
1893	Brno	Fanny Friesová (Janovská)
1904	Plzeň	Jana Freysingerová
1922	Ostrava	Achille Viscusi
1922	Bratislava	Václav Kalina
1925	Brno	Jaroslav Hladík
1925	Ostrava	Ivo Richard Stuchlý

1934	Ostrava	Miluše Pírková

Dalším dílem Oskara Nedbala na prknech ostravského divadla byl balet *Princezna Hyacinta*. Jelikož Ivo Richard Stuchlý byl tanečníkem Achille Viscusiho, který tento balet choreografoval jako vůbec první v roce 1911 v Praze, je možné, že se mohl Stuchlý inspirovat, možná i vidět tuto inscenaci v Bratislavě.

Princezna Hyacinta - Oskar Nedbal		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1911	Praha	Achille Viscusi
1912	Praha	Augustin Berger
1913	Plzeň	Jaroslav Hladík
1923	Brno	Jaroslav Hladík
1923	Bratislava	Achille Viscusi
1926	Ostrava	Ivo Richard Stuchlý
1928	Plzeň	Otto Stočes

K dílu *Legenda o Josefu* se váže obzvlášť zajímavá historie. Více o tom píše například Emerich Gabzdyl, či Vladimír Vašut, které cituji v příslušné kapitole. Pozváním choreografa Maxe Semmlera se Ostrava dočkala také své premiéry známého díla Ruského baletu Sergeje Ďagileva. Ostravské publikum však vidělo tento balet již v roce 1922, kdy zde hostoval balet Národního divadla v Praze v choreografii německého umělce Heinricha Kröllera.

Legenda o Josefu - Richard Strauss		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1914	Paříž	Michail Fokin
1922	Praha	Heinrich Krölller
1923	Brno	Jaroslav Hladík
1925	Praha	Remislav Remislavský
1927	Ostrava	Max Semmler

Dalším známým dílem Ruského baletu Sergeje Ďagileva byla *Šeherezáda* na hudbu Rimského-Korsakova. Ve světové premiéře v roce 1910 se o choreografii postaral Michail Fokin. Po uvedení v Plzni, Bratislavě a Praze se i Ostrava dočkala své premiéry v choreografii Lorise Relského.

Šeherezáda - Nikolaj Rimiskij-Korsakov

ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1910	Paříž	Michail Fokin
1923	Plzeň	Václav Pohan
1923	Bratislava	Achille Viscusi
1924	Praha	R. Remislavský a J. Nikolská
1927	Ostrava	Loris Relský
1929	Brno	Ivo Váňa Psota

Balet *Sněhulák* byl v Ostravě opět pouze druhým uvedením na našem území hned po Praze.

Sněhulák - Erich Wolfgang Kornhold		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1910	Praha	Achille Viscusi
1927	Ostrava	Loris Relský

Opět se Ostrava mohla chlubit hned druhou premiérou v Československu a to baletem *Štědrovečerní sen*, který poprvé uvedl Augustin Berger v Praze v roce 1886.

Štědrovečerní sen - Mořic Anger		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1886	Praha	Augustin Berger
1927	Ostrava	Loris Relský

Prvním polským baletem uvedeným v Ostravě byl *Pan Twardowski*, který měl svou světovou premiéru teprve sedm let před uvedením v Ostravě. Jedná se o jedno z mála děl dobového baletního repertoáru, kterým se nevěnoval Achille Viscusi.

Pan Twardowski - Ludomir Rózycki		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1921	Varšava	Piotr Zajlich
1925	Praha	Remislav Remislavský
1926	Brno	Jaroslav Hladík
1928	Ostrava	Loris Relský
1933	Bratislava	Ella Fuchsová

Láska kouzelnice, neboli *Čarodějná láska* Manuela de Falla byla díky Saši Machovovi československou premiérou. Dočetla jsem se však, že před premiérou v Ostravě, uvedl Machov toto dílo již se skupinou Jarmily Kröschlové v Praze. Již o rok později však uvádí tento titul v Ostravě a to poprvé na divadelní scéně.

Láska kouzelnice - Čarodějná láska - Manuel de Falla		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1915	Madrid	Pastora Imperio
1928	Praha	Saša Machov
1929	Ostrava	Saša Machov

Balet *Javotta*, byl od své světové premiéry v Praze 1906 uveden poprvé právě v Ostravě v choreografii Saši Machova⁶⁵.

Javotta - Camille Saint-Saëns		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1906	Praha	Teller
1929	Ostrava	Saša Machov

Přínos Saši Machova pro ostravský balet, lze vyčíst z těchto pouhých tabulek, jelikož vidíme, že uváděl také balety, které v Československu do této doby uvedeny nikdy nebyly. Jedním z nich byla také *Princezna z Tragantu*.

Princezna z Tragantu - Oscar Straus		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1912	Vídeň	Joseph Hassreitr
1930	Ostrava	Saša Machov

Balet *Harlekýnovy miliony* skladatele Riccarda Driga, byl dalším příkladem, kdy kromě světové premiéry slavného Mariuse Petipy, byla ostravská premiéra zároveň první československou.

Harlekýnovy miliony - Ricardo Drigo		
ROK PREMIÉRY	MÍSTO	CHOREOGRAF
1900	Petrohrad	Marius Petipa
1930	Ostrava	Saša Machov

⁶⁵ Gremlicová, Dorota: Saša Machov (heslo). In: Český hudební slovník on-line http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=4310

9. Další divadla na území Československa a jejich repertoár

Na následujících stranách popisují baletní dění v době 1919-1934 v Praze, Brně, Plzni a Bratislavě. Pro přiblížení baletního dění v Ostravě je třeba uvést také dění v jiných městech. Z popisu vyplyne, kde který choreograf všude cestoval a kde uváděl různé inscenace. Myslím si, že pro pochopení repertoáru a vůbec dění v baletním souboru ostravského divadla, není nezajímavé alespoň stručně pochopit jiné divadla na našem území ve stejné době.

9.1. Praha

Od roku 1922 se stal novým ředitelem Národního divadla v Praze Jaroslav Šafařovič (27.března 1866 – 13.července 1937), který musel začít řešit nelehký úkol: najít náhradu na místo baletního mistra za odcházejícího Augustina Bergera. První premiéra tohoto období však náležela ještě A. Bergerovi, který uvedl Káanův balet *Olim* (uváděno pod názvem *V září minulosti*, 29.srpna 1919).⁶⁶ Dalšími Bergerovými premiérami byl balet *Zlatý závoj* (24.srpna 1921) a Delibesova *Sylvie* (13.únor 1921). Po choreografických neúspěších Bergera byl pro uvedení Straussový *Legendy o Josefovi* (14.června 1922) přizván berlínský choreograf Heinrich Krölller⁶⁷, který si dovezl z Berlína dovezl také tanečnický obsazení hlavních rolí.

Pro Bergera bylo sice pokořující, že tento titul byl svěřen hostujícímu choreografovi, ale skutečnost, že Krölller byl jeho žákem, poněkud mírnila tuto nepříjemnou situaci.

Božena Brodská⁶⁸

Berger ještě na žádosti vedení i publika obnovil nejspíše podle Achille Viscusiho *Labutí jezero* P.I.Čajkovského (8.července 1922), ve kterém pohostinsky tančila Jelizaveta Nikolská. V červnu 1922 v Praze hostovala skupina Družina ruských baletních umělců, kteří předvedli například *Umírající labuť*, *Coppélii*, *Zlatý závoj* ad. Poslední Bergerovou choreografií pro ND byl Čajkovského *Louskáček* (7.července 1923). V roce 1923 nastoupil jako baletní mistr Národního divadla

---

⁶⁶ Podle dobových kritik šlo o podprůměrnou inscenaci.

⁶⁷ Heinrich Krölller (1880-1930, působil také jako sólista u A.Bergera v Drážďanech, byl baletním mistrem v Mnichově, i v berlínské Opeře.

⁶⁸ BRODSKÁ, Božena. O.p.cit. viz poznámka č.21, str.170

v Praze Remislav Remislavský.⁶⁹ Prvním baletem Remislavského na prknech Národního divadla byl klasický titul P.I.Čajkovského *Spící krasavice* (9.července 1924), hlavní roli tančil sám Remislavský a Nikolská. Dále uvedl balet Bohuslava Martinů *Istar* (11.září 1924), *Šeherezádu* Rimského-Korsakova (24.září 1924) a Stravinského *Petrušku* (24.února 1925). Další inscenací byl Rózického *Pan Twardowski* (8.července 1925). V této době vyvrcholily problémy s Jelizavetou Nikolskou, která 31.října 1924 ze souboru odešla. Další premiéra Straussova *Legenda o Josefu* již vznikala bez Nikolské (24.únor 1925). Dále bylo uvedeno dílo Františka Škvora *Doktor Faust* (10.července 1926) a Glazunovova *Raymonda*. Další událostí byl dvou večer složený z Ravelovy *Hračkové skříňky* a Debussyho baletu z *Pohádek naší babičky* (18.prosince 1925), Mihaudův zpívaný balet *Salade (Zmatek)* (21.května 1926) a Ravelův balet *Dítě a kouzla* spolu s *Kdo je na světě mocnější* Bohuslava Martinů (17.února 1927). Ke stému výročí Beethovena uvedlo Národní divadlo v Praze 1.dubna 1927 balet *Prometheus*. Jelikož se v průběhu zkoušek na nově připravovaný balet *Raymonda* Národní divadlo rozešlo s Remislavem Remislavským, hledali na pozici baletního mistra a choreografa někoho zkušeného, a to urgentně. Pro premiéru *Ryamondy* (8.října 1927) vybrali jako choreografa hostujícího Jaroslava Hladíka z Brna. V roce 1927 se v Praze uskutečnilo také mnoho hostování : např. Anna Pavlova, Tamara Karsavina s partnerem Keithem Lesterem, ale také poslední zájezd Ďagilevova Ruského baletu v Praze byl též roce. Hned dalším úkolem pro již zaměstnaného Hladíka byl balet *Skleněná panna* na hudbu Zelinky (2.července 1928). Hladík se rozhodl obnovit Nedbalův balet *Z pohádky do pohádky*, který se stále hrál v Bergerově verzi, premiéra proběhla 24.února 1928. Další inscenací byl balet E.F.Buriana *Fagot a flétna* (2.února 1929, který choreografoval hostující Saša Machov.⁷⁰ Jaroslav Hladík byl baletním šéfem Národního divadla až do roku 1933. Uvedl Benešův balet *Babička pokračuje* (6.září 1929), Novákovu *Signorina Gioventú* a Novákova *Nikotina* (8.března 1930). Novákovým dalším baletem, který Hladík v Praze uvedl byla scénická verze *Slovácké suity* pod názvem *Slovácká neděle* (1.prosince 1930). Mimořádný úspěch sklídil složený večer z Rousselovy *Pavoučí hostiny* a Stravinského *Ptáka Ohniváka*⁷¹ (13.května 1931). Posledním dílem Hladíka v Praze byl balet na hudbu W.A.Mozarta *Vebrování aneb Zkouška lásky* uvedeno s baletem F.Schmitta *Uspavač* v choreografii Joe Jenčíka

---

⁶⁹ Remislav Remislavský vlastním jménem Szymborski.

⁷⁰ BRODSKÁ, Božena. O.p.cit. viz poznámka č.21, str.249-250

⁷¹ Repertoár Ruského baletu S.Ďagileva

a balet M.Rechsela *Myrthó* v choreografii Jelizavety Nikolské (vše dohromady uvedeno 30.června 1932). Jaroslav Hladík v Národním divadle v Praze skončil 31.července 1933. Po jeho odchodu byli na post baletního mistra/choreografa jmenováni dva umělci a to Joe Jenčík a Jelizaveta Nikolská.

9.2. Brno

Novým ředitelem Národního divadla v Brně se stal Václav Štěch a na post baletního mistra se dostal v sezóně 1919-1920 Jaroslav Hladík (1885-1941), který měl za sebou již vedení baletu v Plzni. Měl nelehký úkol vybudovat kvalitní stálý baletní soubor v ne úplně ideálních podmínkách (touto dobou byl v Brně Hladík jediným sólistou). Přesto se to Jaroslavu Hladíkovi povedlo, do Brna dostal mnoho kvalitních tanečníků a sólistů. Uváděl mnoho tanců do oper, ale také řadu samostatných baletů. *Malí ničemníci* (tj.Mozartovy Les Petits riens, 18.listopadu 1919), balety Oskara Nedbala - *Z pohádky do Pohádky* (24.dubna 1920), a *Pohádka o Honzovi* (20.května 1921), *Ztracený syn* André Woemsera⁷² (12.února 1922), dílo Arthura Rubinsteina *Pierrotův syn* (30.března 1922) a nakonec *Louskáčka* P.I.Čajkovského (31.května 1922). V sezóně 1923-1924 uvedl Hladík dvě baletní premiéry a to Straussovu *Legendu o Josefovi* (27.ledna 1923) a Nedbalovu v pořadí již třetí inscenaci *Princeznu Hyacintu* (4.května 1923). O dalších letech působnosti Jaroslava Hladíka v Brně můžeme mluvit jako o jeho asi nejtvůrčivější období v Brně vůbec. Uvedl premiéru B.Martinů *Kdo je na světě nejmocnější* (31.ledna 1925), zrekonstruoval premiéru Nedbalovy *Z pohádky do pohádky* (5.března 1925), Janáčkovy *Valašské tance* (22.února 1925), na konci stejné sezóny přišel balet všech baletů Čajkovského *Labutí jezero* (28.května 1925), Gluckův *Don Juan* (11.listopadu 1925). 24.listopadu 1925 uvedl složený večer ze čtyř baletních kousků Mozartovi *Malí ničemníci*, Weberovo *Vyzvání k tanci*, Debussy a jeho *Hračková skříňka* a Stravinského *Příběh vojáka* (Historie vojáka). Dále následovaly premiéry Bayerovy *Královny loutek* (19.prosince 1925), Stravinského *Petruška* (15.března 1926) opět Louskáček *P.I.Čajkovského* (19.března 1926), Rózickiho *Pan Twardowski* (1.července 1926) a Schulhoffova *Ogelala* (21.července 1927).

V letech 1927-1928 v brněnském divadle stále působil ještě Jaroslav Hladík, který uvedl 11.února 1928 složený večer : M.de Falla *Třírohý klobouk*, Ravelův *La Valse* (choreografie Ivo Váňa Psota) a *Vzpoura* B.Martinů. Velkou událostí

---

⁷² francouzský romantický skladatel (1851-1926)

v Brně bylo hostování Ďagilevova Ruského baletu 19. a 20. února 1927. Po Hladíkovu odchodu do Prahy se na choreografiích podíleli Ivo Váňa Psota a Hana Olšovská (17. prosince 1890 – 25. června 1965) rozená Vojáčková, česká tanečnice a choreografka, baletní mistryně v Brně (v letech 1913 – 1914 a 1923 – 1936) a v Plzni (1919 – 1923). Uvedli spolu Dvořákovy *Slovanské tance* (7. června 1928). V sezóně 1929 uvedl v divadle v Brně Ivo Váňa Psota v jednom večeru *Šeherezádu* Rimského-Korsakova a Delibesovu *Coppélii* (27. března 1929). V roce 1930 nastoupil do divadla barytonista Nikola Cvejič a jeho podmínkou byla jeho manželka na místě baletní mistryně. A tak se stalo, že od roku 1930 byl Psota přesunut spíše pro choreografii do oper, převzal po Hladíkovi výuku a zahájil svou školu při divadle. Na žádosti ředitele divadla (Oty Zítka) obnovila Máša Cvejičová Čajkovského *Labutí jezero* (14. září 1930) ve kterém tančil Prince právě I. V. Psota. V této inscenaci také zazářili v sezóně 1931-1932 hosté Jelizaveta Nikolská a Andrej Drozdov. Od prvního ledna 1931 převzalo divadlo do své správy zemské zastupitelství a název se změnil na Zemské divadlo v Brně. Na počest oslavy šedesátých narozenin uvedl Psota *Signorinu Gioventú* a Máša Cvejičová *Nikotinu*. Ve stejné sezóně byl uveden také Stravinského *Pták Ohnivák* a *Perníkové srdce* Krešimira Baranoviče (25. června 1931). Během třicátých let v Brně působily známá jména např. Zora Šemberová, Ivo Váňa Psota, Emerich Gabzdyl, Otto Strejček, Marie Zavadilová ad. V sezóně 1931-1932 byla uvedena Glazunovova *Raymonda* (20. prosince 1931) a složený večer ze Stravinského *Petrušky* a baletu Respighino Belkis *Královna ze Sáby* (4. června 1932). Na konci sezóny odchází Ivo Váňa Psota do ciziny a nastoupil jako tanečník v Ballets Russes de Monte Carlo.⁷³ Následují dva složené večery, ten první 18. března 1933 se skládal z Rousselovy *Pavoučí hostiny*, Stravinského *Apollona*, *vůdce Múz* (uváděno pod názvem *Apollon a Musy*), Balatkovy *Z jitřní země* a Korsakova *Španělského capriccia*. Druhý složený večer proběhl prvního června 1933 a obsahem byla Stravinského *Svatba*, Prokofjevův *Marnotratný syn* a Borodinovy *Polovecké tance*. Dalším baletem na prknech Zemského divadla v Brně byl *Špalíček* Bohuslava Martinů, který uvedla Máša Cvejičová (19. září 1933), dále to byl druhé velké dílo *Hry o Marii* (23. února 1935) v choreografii Emericha Gabzdyla. Balet v Brně se rozvíjel dál, v sezóně 1936 se vrátil Ivo Váňa Psota a čekala ho světová premiéra Prokofjevova *Romea a Julie* 30. prosince 1938.

---

⁷³ Skupina založena tanečníky Ruského baletu po smrti zakladatele Ďagileva.

9.3. Plzeň

Od roku 1919 působila v Plzni jako baletní mistryně jednu sezónu Hana Olšovská. V Plzni se zpravidla baletní mistři střídali téměř po sezóně, takže v období Viscusiho v Ostravě se v Plzni kromě Hany Olšovské vystřídali také František Bálek a Václav Pohan. Václav Pohan (15.ledna 1892 – 22.září 1974) byl žákem Viscusiho i Bergera, v letech 1907-1910 členem baletního souboru Národního divadla v Praze, dále sólovým tanečníkem v Divadle na Vinohradech, opět tančil v ND v Praze, později nabídka na baletního mistra v Divadle na Vinohradech. Později odešel do ciziny, vrátil se do rodné země, tentokrát do Plzně, kde dva roky působil jako baletní mistr. Později působil opět v ND v Praze. Uvedli zde premiéry Nedbalových baletů *Z pohádky do pohádky* (22.prosince 1920), a *Pohádky o Honzovi* (6.listopadu 1922), další premiérou bylo dílo Ďagilevského repertoáru *Šeherezáda* Rímského-Korsakova (6.května 1923), Dvořákovy *Slovanské tance* (28.června 1923), dílo které bylo u nás proslaveno opět Viscusim a *Kouzlo opia s koláží hudby* Ludwiga van Beethovena, Alexandra Luiginiho a Antonína Balatky, 17.listopadu 1923). Tématem podobné dílo, které uvedl jako svou první premiéru v ND Praha Václav Reisinger v roce 1884. Na pozici baletního šéfa uvedl Václav Pohan také premiéru Čajkovského *Louskáčka* (8.listopadu 1924), později společně s Martou Aubrechtovou. Uvedli Káanova *Bajaju* (5.července 1925), Delibesovu *Coppélii* (14.dubna 1926) a obnovili Nedbalovo dílo *Z pohádky do pohádky* (23.května 1926). V sezóně 1927-1928 se pozice baletní šéfky zhostila T.Corpona, která uvedla Nademlejnského *Noc ve Faustově domě*, Debussyho *Faunovo odpoledne*, *Probuzení bajadéry* od P.Lany, Jensenovu *Jarní romanci* a Maszkowského *Španělské intermezzo*. Dalším baletním šéfem byl Otto Stočes, který zde strávil první část své interpretační a choreografické kariéry (1925-1933). Nastudoval Stravinského *Příběh vojáka (Historie vojáka)*, pantomima Humperdinckův *Zázrak* (14.dubna 1928), první provedení *Anemonina kouzelného proutku* plzeňského skladatele E.Burgstallera (15.června 1928) dále další Nedbalův balet *Princezna Hyacinta* (29.prosince 1928) a taneční pantomimu K.Mohra *Golem* (1929). V období dvou sezón 1931-1932 byl vedením baletního souboru v Plzni pověřen stále Otto Stočes a choreografie pro opery a operety připravoval Jaroslav Häusler. Dále vedl balet choreograf Vladimír Smetana (1933-1935). Uvedl opět Nedbalův balet *Z pohádky do pohádky* (9.září 1933). Nutno podotknout, že baletní mistři se v Plzni střídali

jako na běžícím páse, první stálý šéf došel až v roce 1937 a byl jím J.Judl, který v souboru setrval až do roku 1945.

9.4. Bratislava

Prvním uměleckým šéfem baletu Národního divadla v Bratislavě byl český tanečník Václav Kalina (17.12.1882-22.2.1968), který uvedl již 19.května 1920 Dellibesovu *Coppélii*. Soubor byl v této době počtem členů nedostačující, a byl tak závislý na hostování dalších umělců. První sólistkou byla Eugénia Merznerová a pánská sóla tančili Václav Kalina a Miloš Pokorný. Dále uvedl oblíbený balet té doby *Královnu loutek* od Josepha Bayera. Václava Kalinu vystřídala na sezónu 1922-1923 česká tanečnice Marta Aubrechtová (11.9.1903- 25.1.1986) žačka Bergera a Viscusiho v Národním divadle v Praze, která obnovila *Coppélii* a sama zatančila Swanildu. Další zajímavostí této sezóny bylo hostování hvězdy Ruského baletu Sergeje Ďagileva Tamary Karsaviny s partnerem Petrem Vladimirovem 5.května 1923.

V sezóně 1923-1924 byl pozván ředitelem Oskarem Nedbalem na místo baletního mistra a choreografa Národního divadla v Bratislavě Achille Viscusi, přišli s ním i tanečníci z Ostravy a tím se soubor zvětšil. Viscusi zde působil až do roku 1931.

Dále uvedl například Nedbalovy balety *Z pohádky do pohádky*, *Pohádku o Honzovi*, *Princeznu Hyacintu a Andersena*. Dvořákovy Slovácké tance, Čajkovského Labutí jezero a *Louskáčka*, *Giselle* od Adolpha Charlese Adama, *Šeherezádu* Nikolaja Rimského-Korsakova, Delibesovu *Sylvii* ad. V roce 1931 tragicky zemřel ředitel Národního divadla v Bratislavě Oskar Nedbal a touto událostí v Bratislavě skončil. také Achille Viscusi. Na post baletní mistryně nastoupila na dvě sezóny jeho žačka a tanečnice z Ostravy Ella Fuchsová-Lehotská. Uvedla balet *Nikotina* od V.Nováka, Stravinského *Ptáka ohniváka*, Rózyckého *Pana Twardovského*. Po odchodu z divadla založila se svým partnerem Viktorem Jassikom vlastní soubor i soukromou baletní školu. V letech 1933-1935 nastoupil Vladimír Pirnikov, který uvedl Glazunovu *Raymond*.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila nahlédnout na počátky ostravského baletu a na osobnosti, které ho formovaly. V rámci práce jsem se zabývala obdobím od roku 1919, kdy bylo Národní divadlo Moravskoslezské slavnostně otevřeno až po patnáctou sezónu ukončenou rokem 1934.

Snažila jsem se reflektovat problematiku spojenou se střídáním šéfu baletu a choreografů (baletních mistrů) a jejich přínosu pro fungování souboru v rámci divadelního provozu. Bohužel se mi nepodařilo v této fázi mého výzkumu zjistit, kdo měl největší vliv na určování repertoáru, zda baletní mistr sám, či šéf opery nebo divadla jako takového, jak bylo v té době zvykem například v Praze nebo v Brně.

Stranou zůstala ekonomická situace členů baletního souboru a stejně tak i kritické ohlasy na premiéry, k čemuž bych se ráda vrátila ve svém budoucím výzkumu.

Pro mě osobně a doufám, že i pro čtenáře mé práce bylo velmi přínosné srovnat repertoár ostravského baletu s repertoárem dalších československých souborů neboť je to důkazem kolování určitých titulů po naší republice a zároveň i měřítkem jejich oblíbenosti. Nutno říci, že mě velmi zaujalo toto dramaturgické hledisko a bude to dalším příspěvkem k poznání dramaturgie baletních souborů v Československu do 2.světové války, která není ještě samostatně zpracována.

Díky údajům o počtu členů baletního souboru a také jmenným seznamům vyplynulo, že nejpočetnější byl soubor ostravského divadla ve svých začátcích v době, kdy byl baletním mistrem Achille Viscusi. Ze zdrojů, se kterými jsem pracovala, se dozvídáme také, že tato doba byla nejlepší i z ekonomického hlediska, jelikož bylo uváděno nejvíce baletních inscenací. Velice zajímavým zjištěním byl také fakt, že se již v sezóně 1923/1924 objevuje jedno konkrétní jméno žačky baletní školy. Z toho vyplývá, že jakmile Viscusi začal budovat baletní soubor téměř od nuly, myslel hned také i na baletní školu. O sezónu později, tedy v období 1924/1925, máme informace již o desíti žácích baletní školy a počty stále stoupaly. Obrovský nárůst pozorujeme v sezóně 1926/1927, kdy je v seznamu baletního sboru uvedeno dokonce třicet žáků baletní školy a deset elévek. Toto číslo by bylo pro ostravský region nadprůměrem i v této době.

Kuriózní avšak skvělé je, že přes poměrně časté střídání baletních šéfů je vidět, že si balet našel v Ostravě své pevné místo. Není divu, že to po válce vedlo k založení Janáčkovy konzervatoře v Ostravě, kterou jsem vystudovala, a která byla také prvním impulsem k výběru tohoto tématu pro svou bakalářskou práci. Baletní dění v Ostravě přispělo také k velkému rozvoji osobností – například Saša Machov nebo Emerich Gabzdyl zde začínali choreografovat, a zkušenosti později předávali téměř po celém světě.

Nejen díky tomu však má balet v Ostravě podstatné, avšak často opomíjené postavení nejen na Moravě, ale vůbec v celé republice. Po období, kterým se zabývám ve své práci však přišly horší léta a baletní soubor sloužil téměř do padesátých let 20.století opravdu převážně jen jako vykonavatel tanců v operách a operetách. Naštěstí však zásluhou trvalého zájmu místního publika o balet se soubor stále vyvíjel a přes všechna ústraní fungoval.

Psaní bakalářské práce pro mě bylo zajímavou a nepostradatelnou zkušeností z několika důvodů. Nejpodstatnější na celém bádání a psaní shledávám obsáhlý přínos informací o samotném dění ostravského baletního souboru. Doufám, že má práce přispěje k dalšímu bližšímu poznání historie a fenoménu baletu, kterému se dařilo a daří i na severní Moravě.

Prameny a literatura :

Složky v Archivu Národního divadla moravskoslezského (1919-1920, 1920-1921, 1921-1922, 1922-1923, 1923-1924, 1924-1925, 1925-1926, 1926-1927, 1927-1928, 1928-1929, 1929-1930, 1930-1931, 1931-1932, 1932-1933, 1933-1934)

BÁČE, Evžen: *Počátky divadelního života v Ostravě. 1851-1918.* In: Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města – Ostrava. Ostrava, Profil 1966

BRODSKÁ, Božena a Vladimír VAŠUT. *Svět tance a baletu.* Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004. ISBN 80-7331-004-X

BRODSKÁ, Božena. *Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945.* V Praze: Akademie múzických umění, 2006. ISBN 80-7331-047-3

BURIAN, Karel Vladimír. *Hvězdy baletu: stopami vývoje a proměn baletního umění.* Praha: Panton, 1971. Edice přátel hudby.

BUSSELL, Darcey a Patricia LINTON. *Abeceda baletu.* Praha: Ikar, 1995. ISBN 80-85944-18-9

CEJPEK, Václav. *Brněnské německé divadlo v letech 1918-32.* 1977

GABZDYL, Emerich a Vladimír VAŠUT. *V hlavní roli Emerich Gabzdyl: vyprávění ostravského tanečníka, choreografa a šéfa baletu o jeho cestě k divadlu, dlouhé jevištní dráze a životě vůbec.* Ostrava: Profil, 1988.

GREMLICOVÁ, Dorota. *Taneční umění Nového německého divadla v Praze (1888-1938).* Praha: Státní opera, 2002. ISBN 80-238-8488-3

GOLAT, Luděk. *Almanach Národního divadla moravskoslezského: 1919-1939 : [80 let Národního divadla v Ostravě].* Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské, c1999

HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0

HUVAROVÁ-VANÝSKOVÁ, Marta. *Balet jako samostatná umělecká složka stálých českých divadel v Ostravě a Brně*. 1952

JIŘÍK, K. – K počátkům divadelního života v Moravské Ostravě. In Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města 1987 (276-280)

KLOUBKOVÁ, Ivana. *Výrazový tanec v ČSR: Praha, Brno 1918-1945 : určeno pro posl. fak. hudební*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989

KNOTEK, Ladislav. *Národní divadlo moravskoslezské v Moravské Ostravě 1919-1929*. Moravská Ostrava: Spolek Národního divadla moravskoslezského, 1929

MARKOVIČOVÁ, Olga. *Dejiny tanca a baletu pre 5.-8. ročník hudobnej a tanečnej školy a pro 3. a 4. ročník tanečných oddelení na konzervatoriách*. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985

PROCHÁZKA, Vladimír, ed. *Národní divadlo a jeho předchůdci: slovník umělců divadel Vlasteneckého, Stavovského, Prozatímního a Národního*. Praha: Academia, 1988.

SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962

SÝKOROVÁ-ČÁPOVÁ, Eva a Mojmír WEIMANN. *60 let Státního divadla v Ostravě*. Ostrava: Státní divadlo, 1979.

ŠORMOVÁ, Eva a Josef HERMAN, ed. *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4

ŠTEFANIDES, Jiří. *České divadlo v Moravské Ostravě, 1908-1919*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 8024401401

ŠULEŘ, Oldřich a Eva. SÝKOROVÁ, ed. *40 let ostravského divadla, 1919-1959*. V Ostravě: Krajské nakladatelství v Ostravě, 1959

VAŠUT, Vladimír. *Saša Machov*. Praha: Panorama, 1986. Dramatická umění (Panorama)

Almanachy a ročenky

Národní divadlo Moravsko-slezské: 1918-1920. Slezská Ostrava: Spolek Národního divadla moravsko-slezského, 1920

Ročenka (Národní divadlo moravskoslezské): opera, činohra, balet, opereta/muzikál. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské, 1990

Vysokoškolské práce

KAZÁROVÁ, H. - *Balet národního divadla v letech 1920-1945*, Hudební akademie muzických umění v Praze (1983)

KŘÍŽOVÁ, B. - *Od Národního domu k divadlu Jiřího Myrona v Ostravě (1894-1986)*, Univerzita Palackého v Olomouci (2013)

KUBEŠOVÁ, H. - *Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě 1918-1945*, Univerzita Palackého v Olomouci (2012)

MÍČKOVÁ, M. - *Národní divadlo moravskoslezské v meziválečném období a protektorátu Čech a Moravy*, Masarykova univerzita (2009)

MOHLOVÁ, M. - *Saša Machov a jeho působení v divadle na Moravě*, Univerzita Palackého v Olomouci (2008)

PODZEMSKÁ, N. - *Národní divadlo v letech 1918-1938*, Univerzita Palackého v (2015)

Elektronické zdroje

Archiv Národního divadla Moravskoslezského [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.ndm.cz/cz/archiv/>

Divadlo J.K.Tyla v Plzni [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/>

Divadlo F.X.Šaldy v Liberci [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.saldovo-divadlo.cz/>

Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <https://www.jihoceskedivadlo.cz/>

Město Ostrava [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs>

Moravské divadlo Olomouc [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz>

Národní divadlo v Praze [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs>

Národní divadlo v Brně [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.ndbrno.cz/>

Slovenské národní divadlo v Bratislavě [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.snd.sk/>

Státní divadlo Košice [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.sdke.sk/>

Přílohy

1. Závoj Pierotčín + Karneval – obsazení

Roč. III. V Mor. Ostravě dne 29. října 1921. Čís 5.

MORAVSKO - SLEZSKÉ DIVADLO

TÝDENNÍK PRO ZÁJMY DIVADELNÍ

Jednotlivá čísla 1 Kč. Předplatné na celý rok 30 Kč. Adresa redakce: Moravsko-slezské divadlo v Měst. divadle. Adresa adm.: Knihkárna E. Riedla v M. Ostravě.

Nár. divadlo mor.-slezské v Ostravě. - Měst. divadlo.

ZÁVOJ PIEROTČÍN

Velká baletní pantomima o 3 jednáních s předehrou (Benátský karneval). Napsal A. Schnitzler. Hudbu složil A. Dohnanyi. Choreografie a režie: Achille Viscusi. Dirigent František Kubina. Hlavní úlohy: Lida Sudová, Olga Janatová, Achille Viscusi, Adin Douba.

OSOBY :

Pierot	Adin Douba
Pierotka	Lida Sudová
Eusebio, její otec	František Uhlíř
Estrella, její matka	Marie Kebarďová
Harlekýn, ženich Pierotčín	Achille Viscusi
Fred,) přátelé Pierotovi	Josef Hesek
Florestan,)	Ivo Richard
Alumetka,) jejich milenky	Vlasta Příbramská
Anetka)	Anda Příbramská
Gigolo, taneční mistr	Antonín Starý
Klavírní virtuos	Alexander Kantor
Kapelník	Jan Sýkorský
Houslista	Rudolf Špetík
Klarinetista	František Václavík
Sluha Pierotův	Jan Zach
Jeho milenka	Frant. Lanhausová
Cukrář	Luďvík Souček

Svatební hosté. Masky.

I. a II. obraz: **BENÁTSKÝ KARNEVAL.** (Hudba od R. Schumanna).
1. Preamble. 2. Harlekýn. 3. Valse noble. 4. Pas de' action.
5. Vstup Eusebia a Estrelly. 6. Chiarina. 7. Coquette. 8. Tanec šašků. 9. Tanec loutek. 10. Velké finale.

ZÁVOJ PIEROTČÍN. I. jednání: Valse Capricio. II jednání: Valse balabile, Menuett. Galoppe. III. jednání: Tanec šílenství.

2. Z pohádky do pohádky – cedule (z pohostinského představení v Opavě)

DIVADELNÍ JEDNOTA V OPAVĚ

V neděli **2x** Odpoledne (mimo předplatné) přesně o 1/2 3. hod.
4. února 1923 Večer (III. abonent. třetinka, 21. hra) přesně o 1/2 7. hod.

Pohostinská hra mor.-slez. Národního divadla.
V městském divadle v Opavě.

Z pohádky do pohádky

Velkolepá baletní báchorka o 6 obrazech s apotheosou. Napsal Lad. Novák. Hudbu složil Oskar Nedbal. Choreografie Achille Viscusiho. Dirigent Fr. Kubina. Režiser A. Viscusi. Nová dekorační a kostýmní výprava dle návrhu akademického malíře Josefa Weniga.

Účinkuje celý balet a činoherní soubor.

TANCE: 1. Míčový valčík a kvapík. Tančí děti baletní školy. 2. Dětská gavotta, tančí Rita Kratochvílová. 3. O skleněné kuličce, tančí Olga Janatová. 4. Mazurka. Tančí Milča Fuchsová, Ella Fuchsová, Anděla Kříšková a baletní sbor. 5. První lásky vzplání . . . , tančí Olga Janatová, Achille Viscusi. 6. Dábelská humoreska, tančí Alexander Kantor, Máňa Chocová, Jindřich Karboviak a Otto Střežek. 7. Nástrahy pekla a čertovské bacchanale, tančí Milča Fuchsová, Ella Fuchsová, Richard Stuchlý, baletní sbor, tanečníci a děti. 8. Tanec krasavic, tančí Olga Janatová a baletní sbor. 9. Velký pekelný rej, tančí Milča Fuchsová, Ella Fuchsová, baletní sbor, tanečníci a děti. 10. Dudácká, tančí dmy a písní sboru. 11. Tanec šestnáctého století, tančí Olga Janatová. 12. Variace sbor, tanečníci a děti. 13. Dudácká, tančí dmy a písní sboru. 14. Hra svatojanské mušky s lesními mužíky, tančí Máňa Chocová a tři šipkovými růžemi, tančí Achille Viscusi a baletní sbor. 15. Polka pizzicato, tančí Olga Janatová a tanečníci. 16. Grand valse ballabile, tančí Olga Janatová, Achille Viscusi a celý baletní sbor. 17. Pochod zvířátek, tančí Richard Svák, Františka Bastová, Lída Nováková, Máňa Chocová. 18. Tanec Petrovských, tančí Richard Stuchlý, Jan Kocian. 19. Apotheosa.

Obraz 1. Na dětském hřišti na Petříně. Obraz 2. Princezna zlatovláška. Obraz 3. Siatečný krejčík v začarovaném zámku. Obraz 4. Šipková Růženka. Obraz 5. Petroviši a zvířátka. Obraz 6. Na hřišti na Petříně. — Apotheosa.

Přestávka po 2. a 3. obraze.

Zvláštní programy budou prodávány biletárkami v divadle.

Chodte do divadla přesně včas a nerušte pozdním chozením klidu!
Vchody budou po zahájení uzavřeny a nikdo nebude vpuštěn až v nejbližší přestávce.
Bráti malé děti do divadla bez zvláštní vstupenky není dovoleno!

Ceny operní.

(Vzhledem k zvláště velkému ensemblu tohoto baletu musily býti ponechány v platnosti pro tentokrát ještě nesnížené operní ceny.)

Lože v přízemí č. 1.	80—	Sedadla: V I pořadí I. řada	19—
„ „ „ č. 2.—9	70—	„ „ „ II.—III. řada	17—
Lože v I. pořadí čis. 1., 7., 8., 14.	80—	„ „ „ IV.—V. řada	14—
„ „ „ čis. 2.—6., 9.—13.	70—	„ „ „ VI.—VII. řada	11—
„ „ „ čis. 7. a 8.	45—	„ „ „ I. řada	12—
„ „ „ čis. 1.—6., 9.—14.	35—	„ „ „ II. řada	9—
Sedadla: V přízemí I.—V. řada	18—	„ „ „ III. řada	8—
„ „ „ VI.—X. řada	15—	„ „ „ III. řada II.—V. řada	5—
„ „ „ XI.—XIV. řada	12—	K stání v přízemí	5—
„ „ „ orkestrová	—	K stání na galerii	3—
„ „ „ boční 1.—16.	17—	Studentský listek v přízemí	4—

Předprodej lístků (mimo předplatné) v papírnickém obchodě p. Ant. Vlacha, Olomoucká třída čis. 24. počíná v pátek dne 2. února 1923. — Zakoupené vstupenky se nepřijímají zpět ani nevyměňují.

Příští hra ve středu 7. února 1923 (masopustní představení v předplatném): výborná fraška „STYDLIVÝ DON JUAN“. Provede olomoucká česká činohra.

3. Z pohádky do pohádky – obsazení

Z POHÁDKY DO POHÁDKY.

Obraz 1.: Na dětském hřišti na Petříně. Obraz 2.: Princezna Zlatovláska. Obraz 3.: Statečný krejčík v začarovaném zámku. Obraz 4.: Šípková Růženka. Obraz 5.: Petrovští a zvířátka. Obraz 6.: Na hřišti na Petříně. — Apotheosa.

OSOBY:

Babička	Olga Štěpánková	Jeho průvodce	Antonín Růdl
Její vnučka	Týnka Valková	Profesor	František Uhlíř
Voják	Rudolf Drnek	Vůdce Petrovských	Jaroslav Kocian
Děvče	Marie Kebarďová	Petrovský	Jan Zach
Stará panna	Antonie Zachova	Jiný Petrovský	Richard Stuchlý
Její starší sestra	Anna Sindelařová	Vodní vila	Olga Janatová
Její matka	Anna Novotná	Lesní muž	Achille Viscusi
Student	Karel Lička	Svatojanská muška	Týnka Válková
Pražský Pepík	Ludvík Motloch	Lesní mužik	Jindřich Karboviak
Preclikář	František Václavík	Jiný lesní mužik	Kazimír Karboviak
Kolovrátkář	Richard Svák	Krasavice	Olga Janatová
Uzenářský učeň	Jindřich Karboviak	Král	Václav Šámal
Dítě	Zdeňka Chocová	Královna	Marie Lierová
Fotograf, amateur	Rudolf Špetík	Růženka, její dcera	Lída Sudová
Strážník	Jindřich Hečko	Čarodějnice	Karla Gentnerová
Hlídač.	Josef Svěnoch	Princ z neznámých	
Osel	Richard Svák	krajů	Achille Viscusi
Pes	Františka Bastová	Komoři	Bohumil Točil
Kočka	Máňa Chocová	Šasek	Jindřich Karboviak
Kohout	Lída Nováková	Kuchař	Jindřich Hečko
Král	František Uhlíř	Důstojník	Antonín Starý
Princezna Zlatovláska, jeho dcera	Olga Janatová	Sklepmistr	Vlastimil Horák
Princ Radoslav	Achille Viscusi	Potulný muzikant	Rudolf Drnek
Turecký princ	Adin Douba	Jiný muzikant	Josef Svěnoch
Indický princ	Richard Stuchlý	Duch Casu	Richard Stuchlý
Čínský princ	Josef Hesek	Šestnácté století	Olga Janatová
1. páže	Máňa Chocová	Sedmnácté století	Zdeňka Chocová
2. páže	Lída Nováková	Leden	Marie Lachovská
Jehlička, krejčí	Alexandr Kantor	Únor	Slávka Dostálová
Rytíř Želislav	Jaroslav Kocian	Březen	Máňa Fryštáková
Milena, jeho choť	Táňa Hodaňová	Duben	Máňa Pohludková
Čert	Otto Strejček	Květen	Vlasta Příbramská
Příšera	Richard Stuchlý	Červen	Štěpánka Kucová
I. ďáblíce	Milča Fuchsová	Červenec	Anda Příbramská
II. ďáblíce	Ella Fuchsová	Srpen	Anděla Křístková
Čertík	Máňa Chocová	Září	Milča Fuchsová
Jiný čertík	Jindřich Karboviak	Ríjen	Stěp. Fryštáková
Cizinec	Adin Douba	Listopad	Máňa Honkišová
		Prosinec	Anděla Kušová

Děti. Chůvy. Matky. Družina Králova a prince Radoslava. Pážata. Lovci. Sokolníci. Honci. Psovoškové. Trubači. Čeleď. Selský lid. Žoldněři. Čerti. Příšery. Čarodějnice. Krasavice. Dvořané. Myslivci. Zbrojnoši. Komoři. Lučistníci. Kuchti. Děvečky. Tři sudičky. Šípkové růže. Hodiny. Lesní mužici. Lesní panny.

Přestávka po 2. a 3. obraze.

MORAVSKO - SLEZSKÉ

DIVADLO

TÝDENNÍK PRO ZÁJMY DIVADELNÍ

Jednotlivá čísla 1 Kč. Předplatné na celý rok 30 Kč. Adresa redakce: Moravsko-slezské divadlo v Měst. divadle. Adresa adm.: Knihtiskárna E. Riedla v M. Ostravě

Nár. divadlo moravsko-slezské v Ostravě. Měst. divadlo.

Z pohádky do pohádky...

Baletní báchorka o 6 obrazech s apotheosou. Napsal Ladislav Novák. Hudbu složil Oskar Nedbal. - Choreografie od Achille Viscusiho. Dirigent Oskar Nedbal j. h. Režisér A. Viscusi. Nová dekorační a kostýmní výprava dle návrhu akad. malíře J. Weniga.

TANCE:

1. **Mičový valčík a kvapík.** Tančí děti baletní školy. 2. **Dětská gavotta,** tančí Týnka Válková. 3. **O skleněné kuličce,** tančí Olga Janatová. 4. **Mazurka,** tančí Milča Fuchsová, Ella Fuchsová, Anděla Křístková a baletní sbor. 5. **První lásky vzplání . . .**, tančí Olga Janatová, Achille Viscusi. 6. **Dábelská humoreska,** tančí Alexandr Kantor, Máňa Chocová, Jindřich Karboviak a Otto Strejček. 7. **Nástrahy pekla a čertovské bacchanale,** tančí Milča Fuchsová, Ella Fuchsová, Richard Stuchlý, baletní sbor, tanečníci a děti. 8. **Tanec krasavíc,** tančí Olga Janatová a baletní sbor. 9. **Velký pekelný rej,** tančí Milča Fuchsová, Ella Fuchsová, baletní sbor, tanečníci a děti. 10. **Dudácká,** tančí dámy a páni sboru. 11. **Tanec šestnáctého století,** tančí Olga Janatová. 12. **Variace dvannácti měsíců.** Leden: Menueto (O třech kráľích). Únor: Polka brillante (Karneval). Březen: à la Mazurka (První ptačí zpěv). Duben: Capriccio (Déšť). Květen: (Lásky čas). Červen: Furiant (Senoseč). Červenec: Valse lento (Letní večer). Srpen: Dupák (Žně). Září: Valčík (Vinobraní). Říjen: Lovecká (Honba). Listopad: Smutná píseň (O dušičkách). Prosinec: Vánoční (Vánoce). 13. **Zápas se šípkovými růžemi,** tančí Achille Viscusi a baletní sbor. 14. **Hra svatojanské mušky s lesními mužiky,** tančí Týnka Válková a bří. Karboviakové. 15. **Polka pizzicatto,** tančí Olga Janatová a tanečníci. 16. **Grand valse ballabile,** tančí Olga Janatová, Achille Viscusi a celý baletní sbor. 17. **Pochod zvířátek,** tančí Richard Svák, Františka Bastová, Lída Nováková, Máňa Chocová. 18. **Tanec Petrovských,** tančí Richard Stuchlý, Jan Zach, Jaroslav Kocian. 19. **Apotheosa.**

5. Terpsychora – obsazení – 1. Baletní sál

IV. Ročník V Mor. Ostravě dne 11. listopadu 1922. Číslo 10.

MORAVSKO-SLEZSKÉ DIVADLO

TÝDENNÍK PRO ZÁJMY DIVADELNÍ

Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Předplatné na celý rok 35 Kč. Adresa redakce: Moravsko-slezské divadlo v Měst. divadle. Adresa adm.: Knihtiskárna E. Riedla v M. Ostravě.

Nár. divadlo mor-slez. v Ostravě. Městské divadlo.

TERPSYCHORA

Velký balet o sedmi obrazech; úprava, režie a choreografie Achille Viscusi. Dirigent: František Kubina.

I. Baletní sál

Balet o čtyřech obrazech. — Hudba od Chopina.

OSOBY:

Baletní mistr	Achille Viscusi
Primaballerina	Olga Janatová
První tanečník	Ivo Richard
Ředitel	Jaroslav Kocian
Korepetitor	Rudolf Válek
Uklizečka	Marie Kebarďová
Matka	Marie Pochmanová
Sluha	Alexandr Kantor

Tanečníci, tanečnice, děti, divadelní personál.

Tance: 1. **Nocturno Terpsychore** — tančí Olga Janatová. 2. **Vzpomínka mládí** . . . — tančí Marie Kebarďová a Alexandr Kantor. 3. **Cvičení u tyče** — provede baletní sbor. 4. **Volné cvičení** — provede baletní sbor. **Capriccio** — tančí Olga Janatová. 6. **Théma** provedou 4 tanečnice a 4 tanečníci. 7. **Variace** — a) tančí Olga Janatová, b) 4 tanečnice a 4 tanečníci. 8. **Grand valse brillante** tančí celý baletní soubor.

Cena Kč 1.50.

6. Terpsychora – obsazení – 2. Gisela, 3. Egyptská noc

II. Gisela.

Fantastický balet o dvou obrazech. Hudbu složil Adolf Adam.

Gisela, venkovanka — — — — Olga Janatová
Berta, její matka — — — — Olga Štěpánková
Hrabě Albert v přestrojení venkovana pod jménem Loys — Achille Viscusi
Vévoda — — — — — František Uhlíř
Bathilda, jeho dcera, nevěsta
hraběte — — — — — Jana Hanáková
Hilarion, hajný — — — — — Ivo Richard
Wilfrid, panoš hraběte — — — — Jan Zach
Myrta, královna víl — — — — Milča Fuchsová

Venkované, lovci, víly, turie.

I. obraz: **TANCE:** 1. **Hry lásky**, taneční scéna — provede Olga Janatová a Achille Viscusi. 2. **Valčík vinařů** — tančí Olga Janatová, Achille Viscusi a baletní sbor. 3. **Pochod vinařů** — provede baletní sbor. 4. **Tanec vinobraní** — tančí Olga Janatová, Achille Viscusi. 5. **Variace** — tančí Achille Viscusi. 6. **Variace** — tančí Olga Janatová. 7. **Finale** — provede celý baletní soubor.

II. obraz: **TANCE:** 1. **Probuzení královny víl** — provede Milča Fuchsová. 2. **Rej víl** — tančí baletní sbor. 3. **Honba za stínem, taneční scéna** — provede Olga Janatová a Achille Viscusi. 4. **Bacchanale furii** — provede baletní sbor. 5. **Kouzlo myrty** — provede Olga Janatová, Achille Viscusi a baletní sbor. 6. **Finale** — tančí celý baletní soubor.

III. Egyptská noc.

Balet o jednom obraze. Hudba: A. Arenskij.

Kleopatra, královna Egypta — Taňa Hodanová
Antonius, římský vojevůdce — Rudolf Fejfar
Berenice, dcera veleknězova — Olga Janatová
Amoun, lovec, její ženich — Achille Viscusi
Velekněz — — — — — Ivo Richard
Posel — — — — — Jaroslav Kocian
Arsinoe — — — — — Vlasta Příbramská
Abutis, otrokyně — — — — Marie Keřardová
Scharmion — — — — — Anda Příbramská
1. gladiator — — — — — Václav Šindler j. h.
2. gladiator — — — — — Fr. Kotásek j. h.
3. gladiator — — — — — Jos. Vojkovský j. h.

Egyptské vojsko, římské vojsko, otroci, krotitelé hadů, nosiči pochodní, černoši, Egypťané, kněží, kněžky, mumie,

Tance: 1. **Koketerie**, taneční scéna — provede Olga Janatová a Achille Viscusi. 2. **Průvod královny** — provede Taňa Hodanová a baletní sbor. 3. **Vášnivá touha** — provede Achille Viscusi. 4. **Egyptský tanec** — provede Olga Janatová. 5. **Slavnostní příchod Antonia** — provede Rudolf Fejfar, baletní sbor a žáci baletní školy. 6. **Kouzelné procitnutí** — provede baletní sbor. 7. **Tanec mumii** — provede baletní sbor. 8. **Tanec Ghaziů** — provede Anděla Křístková a baletní sbor. 9. **Tanec krotitelek hadů** — provede Ella Fuchsová a baletní sbor. 10. **Řecko-římský zápas** — provedou Frant. Kotásek j. h., Václav Šindler j. h. a Josef Vojkovský j. h. 11. **Egyptský vojenský tanec** — provede celý baletní soubor. 12. **Finale** — tančí celý ensemble.

7. Pohádka o Honzovi – obsazení

Pohádka o Honzovi

Velká výpravná baletní pantomina o 5 dějstvích. Napsal F. K. Heida. Hudbu složil Oskar Nedbal. Dirigent Mirko Hanák. Choreograf a režisér Achille Viscousi. Návrhy kostýmů provedl J. Hradský.

O S O B Y :

Otec	Alexandr Kantor
Matka	Marie Hodrová
Jirka)	Jaroslav Kocian
Vašek) jejich synové	Gustav Hilmar
Honza)	Antoš Tihelka
Šenkýř	Rudolf Drnek
Služka	Jana Hanáková
Jeník	Otto Strejček
Král lesů	Jan Sviták
Král	Jiří Myron
Princezna	Táňa Hodanová
I. dvorní dáma	VI Příbramská
II. dvorní dáma	Nina Balcarová
Dvorní maršálek	Karel Ernest
Hostinský	Jan Zach
I. rytíř	Jan Sviták
II. rytíř	Otto Strejček

I. obraz : Selská hospoda. II. obraz : Začarovaný les. III. obraz : Smuteční město : (Princezna . IV. obraz : Boj s drakem. V. obraz : Turnaj (Honzovův vítězství a sláva). Tance I obraz : „Polka Furiant“, tančí O. Janatová, Ivo Richard a baletní sbor. 2. Indiánský tanec tančí J. Kocian a baletní sbor. 3. Gavotte Grottesque, tančí Fr. Paul, J. Hanáková a baletní sbor. Taneční scéna - tančí A. Tihelka a baletní sbor. - II. obraz : Rej vil, tančí O. Janatová a baletní sbor. 2. Tanec čmeláků, tančí děti baletní školy. 3. Pas de cinque, tančí O. Janatová, A. Křístková. E. Fuchsová, M. Fuchsová, M. Chocová. 4. Velké Adagio, tančí O. Janatová, Ivo Richard a celý baletní ensemble. 5. Variaci I., tančí Ivo Richard. II. Variaci tančí O. Janatová, 7. Finale (Val se Ballabile), tančí celý baletní ensemble. III. obraz : Valse triste, tančí O. Janatová a baletní sbor IV. obraz : Menuett, tančí A. Křístková, R. Astrová, M. Fuchsová, M. Honkišová. Mečový tanec pážat, tančí celý baletní sbor. Krakowiak, tančí O. Janatová a Ivo Richard. Polka („Já nechci žádného . . .“), tančí celý baletní sbor.

8. Pohostinské představení Jelizavety Nikolské a Remislava Remislavského

Národní divadlo moravsko-slezské v Moravské Ostravě.

POHOSTINSKÉ VYSTOUPENÍ
BALETNÍCH UMĚLCŮ

JELIZAVETA NIKOLSKAJA
prima-balerina Národního divadla v Praze

A

REMISLAV REMISLAVSKÝ
baletní mistr a choreograf Národního divadla v Praze.

BALETNÍ VEČER.

PROGRAM:

I. „SPÍCÍ KRASAVICE“
baletní scény.

Hudbu složil P. J. Čajkovský. Choreografie R. K. Remislavský.

1. PŘÍZRAK AURORY (scéna z II. aktu).
a) adagio - - Jel. Nikolskaja a R. Remislavský
b) variace - - Rem. Remislavský
c) variace - - Jel. Nikolskaja
d) coda - - - Jel. Nikolskaja a R. Remislavský
Přestávka 5 minut.

2. SVATBA AURORY (scéna IV. aktu).
Předehra H. Abramova (klavír).
a) Pas de deux - J. Nikolskaja a R. Remislavský
b) variace - - - R. Remislavský
c) piccicato - - - J. Nikolskaja
d) coda - - - - J. Nikolakaja a R. Remislavský
Přestávka 15 minut.

II. „ŠEHERAZÁDA“
baletní scéna.

Hudbu složil N. Rymský-Korsakov. Choreografie R. Remislavského.

a) Turecký tanec; b) Orientálský tanec; c) Bacchanale.
Jelizaveta Nikolskaja a Remislav Remislavský.
Přestávka 5 minut.

III. DIVERTISSEMENT:

1. RUSKAJA PLJASKA.
2. SKOTSKÝ TANEC. Hudba národní; Jelizaveta Nikolskaja.
3. ITALSKÝ ŽEBRÁK — baletní obraz; hudba od Saint-Saëns'a
Remislav Remislavský.
4. MAZURKA — baletní scéna: hudba od Wieniavského
Jelizaveta Nikolskaja a Remislav Remislavský.
U klavíru Helena Ambrova.

9. Královna loutek – obsazení

Národní divadlo moravsko-slezské v Moravské Ostravě.

Královna loutek

Výpravný balet o jednom obraze a apotheosou. Libreto: J. Gaul
a P. Hassreiter. Hudbu složil Bayer. Dirigent: Bohdan Halík.
Choreograf a režie: Ivo Richard.

O S O B Y :

Majitel hračkářského závodu . . .	Gustav Hilmar
I. příručí	Antonín Rýdl
II. příručí	František Paul
Listonoš	Jaroslav Budil
Posluha	Antonín Soukup
Služebná	Jana Hanáková
Sedlák	Jiří Myron
Selka	Marie Hodrová
Jejich dítě	Marta Cimorková
Angličan	Jaroslav Genttner
Angličanka	Marie Lierová-Rýdlová
Královna loutek	Táňa Hodanová
Čiňan	malá Gnyppová
Tyrolačka	Marie Visová
Bebé	Milča Fuchsová
Španělka	Marie Chocová
Čiňanka	Božena Vepřovská
Japonka	Štefi Fryštáková
Poet	Ivo Richard
Clown	Otto Strejček
Černoch	Jan Gabriel
Jockey	malý Gnypp
Čert	
Rytíř	Jindřich Hečko
Portýr	Jan Zach

Moderní bebé. Tyrolačky. Bubeníčky, Španělky, Čiňanky, Japonky.
Gigliata, tančí: sbor baletní operní a děti baletní školy.
Místo děje: hračkářský závod.

10. Coppélia – obsazení

Národní divadlo moravsko-slezské v Moravské Ostravě.

C O P P É L I A

Velký výpravný balet ve dvou dějstvích. Hudbu složil L. Délibes. Choreografie, režie, scéna a kostýmy: Ivo Richard-Stuchlý. Výtvarná spolupráce: akadem. malíř V. Kutzer, Dirigent: Bohdan Halik.

Swanilda-Coppélia	Máňa Chocová
	-Anděla Drbušková
Družky Swanildiny	Ada Staňková
	-Božena Vepřovská
	-Antonie Zachová
Bába	Ivo Richard
Coppélius	Antonín Brož
Stanislaw	-Alexandr Kantor
Farář	-Jiří Myron
Starosta	-Bohumil Točil
Hospodský	-Karel Stverák
Ponocný	Běla Gnyppová
Bajadera	-Růženka Kliková
Šašek	-Marie Vlčková
Španělka	Krista Staňková
Čínan	Emmerich Gabzdyl
Strážci	- Otto Strejček
	-Zdenka Beránková
Černoch	-Marie Volná
Astronom	

Lid venkovský obého pohlaví, vojsko a mládež: celý operní sbor a děti baletní školy.

Děje se před 100 lety na hranicích polsko-rumunských.

Tance I. jednání: Valse (pas d' action) — tančí Marie Chocová. Mazurku — tančí baletní sbor. Ballada o klasu (action mimique) — provede M. Chocová. Slovanské téma s variacemi — tančí M. Chocová, E. Gabzdyl a dámy: A. Drbušková, D. Kutscherová, A. Staňková, B. Vepřovská. Čardáš — tančí M. Chocová, E. Gabzdyl a celý baletní sbor.

Tance II. jednání: Scène de marionette — provedou dámy a děti baletu. Valse automate — provede M. Chocová a Ivo Richard. Bolero — tančí M. Chocová. Mazurku — provede baletní a operní sbor.

11. Princezna Hyacinta – obsazení

Ročník VII.

V Mor. Ostravě dne 5. června 1926.

Číslo 37.

MORAVSKO - SLEZSKÉ DIVADLO

TÝDENÍK PRO ZÁJMY DIVADELNÍ.

Jednotlivá čísla Kč 1.50. Předplatné na celý rok Kč 35.—. Adresa redakce: Mor. slezské divadlo v Mor. Ostravě. Adresa adm.: Knihotiskárna Ed. Riedla v M. Ostravě.

PRINCEZNA HYACINTA

Velký výpravný pohádkový balet od O. Nedbala na libretto L. Nováka.
Choreografie, režie, scéna, kostýmy: Ivo Richard-Stuchlý. Dirigent:
B. Halík. Scénická spolupráce: V. Kristin.

O S O B Y :

Kovář — — — — —	Jiří Myron
Kačenka, jeho žena — — —	Jana Hanáková
Hanička, jejich dcera — —	V. Kvapilová-Mašková
Václav, selský hoch — — —	Antonín Brož
Čeledín — — — — —	Karel Štverák
Franta, kovářský učeň — —	Eda Gnyp
Skřítek — — — — —	Heja Petřvaldská
Sigmund, pán z Trosek a na Skalách — — — — —	Jindřich Hečko
Hedvika, jeho choť — — —	M. Rýdlová-Lierová
Hyacinta, jejich dcera — —	Táňa Hodanová
Zvonimír, potulný rytíř — —	Drahoš Želenský
Amor — — — — —	Růženka Kliková
Šof, šašek na Troskách — —	Antonín Soukup
Maršálek na Troskách — —	Alexandr Kantor
Hlasatel na Troskách — —	Jindřich Hečko
Don Panfilio, grand kastilský	Adolf Mínský
Hlasatel kastilský — — —	Antonín Rýdl
Aratron, mocný čaroděj dálného východu — — — — —	Ivo Richard
Královna hyacint — — —	Marie Chocová

Selská děvčata, světlušky, dvořané na Troskách, hradní dámy, komorné, hudeci, služebnictvo, tančící páry, rytíři, pázata, cikáni z družiny dona Panfilia; kouzelníci a hvězdáři Aratronovi, černoši, trubáci, eunuchové a pázata, válečníci a otroci, bajadéry; upír, kapucínci, sudobor, obřící a j. příšery, Leda, Semiramis, vojevůdcové assyrští, Asur, Cleopatra, otrok a otrokyně egyptské, mrtvola Marca Antonia; hyacinty a opice; solisté baletu, činohry a opery, celý sbor baletní, operní, elévi a děti baletní školy a celý sbor statistů.

120 osob! !

12. Princezna Hyacinta – obsazení 2.část

PRINCEZNA HYACINTA

Velký výpravný pohádkový balet v sedmi obrazech s apotheosou od
L. Nováka s hudbou O. Nedbala.
Nastudoval, vypravil a řídí choreograf Ivo Richard-Stuchlý.

I.

Kovář	V. Štross
Kačenka, jeho žena	J. Hanáková
Hanička, její dcera	T. Klímková
Václav, její milý	A. Brož
Čeledín	K. Štverák
Učeň	E. Gnip
Skřítek	M. Hella
Zvonimír, chudý rytíř	L. Hemmer
Hyacinta	T. Hodanová
Hedvika, její matka	M. Rýdlová

II.

Zigmund, pán na Troskách	J. Hečko
Šašek Šof	m. Hella
Maršálek	Al. Kantor
Herold na Troskách	J. Zach
Panfilio, španěl. grand.	J. Gentner
Herold španělský	B. Hrstka
Rytíři španěl. družiny	A. Brož
	J. Hečko
	K. Štverák
	K. Sedláček

III.

Aratron, mocný čaroděj	I. R. Stuchlý
Kouzelníci	V. Hosko
	A. Rýdl
	R. Drnek
Královna hyacint	J. Novotná
Upír	M. Chocová
Sudobor	A. Drbušková
Kapucínci	R. Kliková
	B. Nierenbergová
	D. Beránková

IV.

Křivule	B. Gnipová
	K. Staňková
	B. Vepřovská
Leda	M. Visová
Semiramis	E. Gabzdyl
Asur, prostý voják	J. Zach
Vojevůdcové assyrští	J. Hečko
	M. Pirková
Cleopatra	A. Michalík
Otrok	M. Nebeská
Stříbrný motýl	

13. Legenda o Josefu – obsazení

Národní divadlo moravsko-slezské v Moravské Ostravě.

AMI SCHWANINGEROVÁ,
člen Státní opery v Berlíně j. h.

Nastudoval režisér a choreograf profesor
MAX SEMMLER j. h.

RICHARD STRAUSS:

LEGENDA O JOSEFU

Symfonická taneční báseň.

Libretto Harry Kesslera a Hugo Hoffmansthala.
Nastudoval režisér a choreograf prof. Max Semmler j. h.
Dirigent: Emanuel Bastl.

O S O B Y :

Putifar	— — — —	Vladimír Štros
Putifarova žena	— — —	Ami Schwaningerová j. h.
Její otrokyně, miláček	—	Máňa Chocová
Hofmistr u Putifara	—	Antonín Brož
Sheik	— — — —	Jaroslav Kocián
Jiný sluha	— — — —	Josef Kunst
Sulamith, tanečnice	— —	Milča Pírková
Josef, pastýř	— — —	Emmerich Gabzdyl

Putifarovi hosté, sluhové, tělesné strážce, otrokyně. Průvodci Sheikovi, 3 zahalenci, 3 nezahalenci, jejich služebné, boxeři. Kamarádi Josefovi. Katovi pohůnci.

14. Velké baletní představení - Šeherezáda - obsazení

VELKÉ BALETNÍ PŘEDSTAVENÍ

I. ODDĚLENÍ:

Diriguje chef opery Jaroslav Vogel.

1. P. I. Čajkovskij: *Capriccio italien.*

2. N. Rimskij-Korsakov:

ŠEHEREZÁDA

Symfonický orientální balet o jednom dějství. Režie a choreografická část: Loris Relský.

Sultán Šachriar	— — — — — — — —	Sláva Hrstka
Šeherezáda, jeho hlavní žena	— — — — — — — —	Máňa Chocová
Příteřkyně Šeherezády	) — — — — — — — —	Milča Pírková
	) — — — — — — — —	Běla Gnypová
Hindostanský otrok	— — — — — — — —	Loris Relský
	) — — — — — — — —	Jan Zach
Přáteřlé sultána	) — — — — — — — —	Karel Štverák
Lučištník	— — — — — — — —	Emerich Gabzdyl
	) — — — — — — — —	Rudolf Drnek
Eunuchové	) — — — — — — — —	Antonín Brož
	) — — — — — — — —	Jaroslav Kocián
Černošřtí otroci	) — — — — — — — —	Jindřich Kluska
	) — — — — — — — —	Jindřich Hečko

Odalisky, vojáci, otroci, věžňové, lučištníci.

Tance: Tanec odalisek — dámy baletního sboru. Tanec příteřkyň Šeherezády — sl. Pírková a Gnypová. Orientální tanec: sl. Chocová, p. Relský. Válečný tanec lučištníků — děti baletního sboru, p. Gabzdyl. Taneční duett — sl. Chocová, p. Relský. Baechanale — sl. Chocová, Pírková, Gnypová, pp. Relský, Gabzdyl, baletní sbor a pánové operního sboru.

15. Velké baletní představení – Piccicato, Adagio, Valse, Pas de deux, Pantomima a balet, Oberek – obsazení

II. ODDĚLENÍ:

Nastudoval choreograf a baletní mistr Loris Relský.
Diriguje Jan Jarolím.

- 1. R. Drigo: Piccicato** - z baletu „Harlekýnovy miliony“
Tančí: členky baletu: Gnypová, Staňková, Cholevová, Mecnerová
Fryštáková, Visová. Solo: Růženka Kliková.
- 2. P. I. Čajkovskij: Adagio** - z baletu „Spící krasavice“
tančí sl. Pírková a p. Gabzdyl.
- 3. Fred. Chopin: Valse**
Špičkový tanec. Tančí členky baletu: Gnypová, Cholevová, Pohlud-
ková, Fryštáková, Staňková, Volná, Mecnerová, Visová, Kliková.
- 4. P. I. Čajkovskij: Pas de deux** - z baletu „Spící krasavice“
tančí: sl. Chocová — p. Relský.

III. ODDĚLENÍ:

- 1. F. Halévy: Pantomima a balet** z opery „Židovka“
Tančí: Allegretto: Dámy baletního sboru. Allegro moderato: p.
Gabzdyl a baletní sbor. Andante con grazia: sl. Chocová, sl. Pírko-
vá, p. Relský. Allegretto non troppo: dámy baletního sboru. Un
poco piu moto: sl. Cholevová, sl. Gnypová. Allegro: sl. Pírková,
p. Relský. Allegretto con grazia: sl. Chocová, p. Relský. Allegro
marziale: baletní sbor, p. Gabzdyl, sl. Chocová, sl. Pírková, p. Relský.
- 2. R. Chmelíček: Oberek**, polský národní tanec
Tančí: Allegretto: Baletní sbor, sl. Chocová, sl. Strakošová, p.
Gabzdyl. Vivace: sl. Pírková, p. Relský. Finale celý baletní sbor a solisté

16. Sněhulák a Štědrovečerní sen – obsazení

Národní divadlo moravsko-slezské v Mor. Ostravě.

SNĚHULÁK

Balet o dvou jednáních (třech obrazech) na text a hudbu
E. W. Korngolda. Režie a choreografie: Loris Relský.
Dirigent: Mirko Hanák.

Colombina	— — — — —	Máňa Chocová
Pierrot	— — — — —	Em. Gabzdyl
Pantalon	— — — — —	Antonín Soukup
Služebná	— — — — —	Marie Visová
Kuchař	— — — — —	Josef Kunst
První strážník	— — — — —	Karel Štverák
Druhý strážník	— — — — —	Em. Divák
Třetí strážník	— — — — —	Bohumil Točil
Uličník	— — — — —	Růženka Kliková

Venkovské dívky: baletní sbor, děti baletní školy L. Relského,
prodavačky: dámy operního sboru. Sněhuláci: dámy bal. sboru.

ŠTĚDROVEČERNÍ SEN

Vánoční bal. pantomima o čtyřech obrazech ve dvou jednáních.
Hudbu napsal Moric Anger. Režie a choreografie: Loris Relský.
Dirigent: Jan Jarolím.

Matka	— — — — —	Jana Hanáková
Mařenka,) její děti	— — — — —	Růženka Kliková
Karlíček,)	— — — — —	Marie Šmídová
Lesní muž	— — — — —	Jaroslav Kocián
Zima	— — — — —	Máňa Chocová
Mráz	— — — — —	Loris Relský
Anděl	— — — — —	Milča Pírková
První panenka (šilháček)	— — — — —	Krista Staňková
Druhá panenka (šilháček)	— — — — —	Běla Gnypová
Harlekýn	— — — — —	Em. Gabzdyl
Kuchařka	— — — — —	Máňa Chocová
Vojáček	— — — — —	Loris Relský
Markytánka	— — — — —	Z. Zuzáková
Kapitán	— — — — —	H. Petřvalská
Vločky sněhové	— — — — —	Dámy balet. sboru
Československé vojsko	— — — — —	Děti baletního sboru
Harlekýni	— — — — —	Děti baletní školy

Křížovky, abecedy, loutky s činely: dámy baletního sboru.
Vrány: dámy baletního sboru. Sbor andělů zpívá operní sbor.

17. Pan Twardowski – obsazení

Národní divadlo moravsko-slezské v Mor. Ostravě.

LUDOMIR RÓŽYCKI: PAN TWARDOWSKI

Velký fantastický balet o 9 obrazech. Dirigent: Bohdan Halík. Scénická výprava: J. M. Gottlieb. Režie a choreografie: Loris Relský.

I. OBRAZ: Laboratoř

Pan Twardowski	— — — — — — — — — —	Loris Relský
Jeho žena	— — — — — — — — — —	Jana Hanáková
Čert	— — — — — — — — — —	Emmerich Gabzdyl
Sluha	— — — — — — — — — —	František Kostka
(	— — — — — — — — — —	Josef Kunst
Zidé	(— — — — — — — — — —	Čeněk Igelský
(	— — — — — — — — — —	Vladimír Mašín
Kohout	— — — — — — — — — —	Kazimír Karboviak

II. OBRAZ: Střechy Krakova

Pan Twardowski	— — — — — — — — — —	Loris Relský
Čert	— — — — — — — — — —	Emmerich Gabzdyl
(	— — — — — — — — — —	Růženka Kliková
Bílé kočky	(— — — — — — — — — —	Krista Staňková
(	— — — — — — — — — —	Zdeňka Zuzáková
Kominík	— — — — — — — — — —	Jan Zach

Tance sov a černých koček — děti baletní školy.

III. OBRAZ: V zlatých a stříbrných dolech

Pan Twardowski	— — — — — — — — — —	Loris Relský
Královna podzemí	— — — — — — — — — —	Máňa Chocová
Král	— — — — — — — — — —	Karel Štverák
Čert	— — — — — — — — — —	Emmerich Gabzdyl
(	— — — — — — — — — —	Oldřich Návrat
(	— — — — — — — — — —	Karel Kračmař
(	— — — — — — — — — —	Josef Primus
Horníci	(— — — — — — — — — —	Eda Gnyp
(	— — — — — — — — — —	Helena Petřivalská
(	— — — — — — — — — —	Marie Šmídová
(	— — — — — — — — — —	Milča Pírková

Hadi — děti baletní školy.

Tance: Tanec stříbra — baletní sbor. Tanec horníků — páni baletního sboru. I. solo: Helena Petřivalská, Marie Šmídová. II. solo: Milča Pírková. Pas de deux: Máňa Chocová, Loris Relský, Em. Gabzdyl.

IV. OBRAZ: Království upírů

Pan Twardowski	— — — — — — — — — —	Loris Relský
Královna upírů	— — — — — — — — — —	Máňa Chocová
Čert	— — — — — — — — — —	Emmerich Gabzdyl

Tance: Entrée: Máňa Chocová a baletní sbor. Scéna d'amour: Máňa Chocová, Loris Relský. Bacchanale upírů — baletní sbor: Máňa Chocová, Loris Relský, Emmerich Gabzdyl a baletní sbor.

V. OBRAZ: Palác králův

Král	— — — — — — — — — —	Antonín Zaccpál
Pan Twardowski	— — — — — — — — — —	Loris Relský

19. Láska kouzelnice a Javotta – obsazení

Láska kouzelnice (El Amor Brujo)

Balet o 1 jednání. Libreto Martinez Sierra. Hudba Manuel de Falla.
Režie a choreografie Saša Machov. Dirigent Jaroslav Vogel.

Kandelas, mladá cikánská žena . . . . . M. Pírková
Lucia, cikánská dívka . . . . . L. Sýkorová
Karmelo, mladý cikán, milenec Kandelas . . . . . S. Machov
Přízrak, zjevení mrtvého cikána, bývalého milence
Kandelas . . . . . S. Fryštáková

Altové solo zpívá Zdenka Suková.

Cikánské ženy: Strakošová, Staňková, Vlčková, Gnipová, Šmídová,
Mecnerová, Kudlová, Válková, Vojtašíková, Kročková.

Dekorace a kostýmy dle návrhů architekta F. Zelenky od Národního
divadla v Praze.

Odehrává se v Andalusii ve Španělsku.

Javotta

Balet o 3 jednáních. Hudba Saint Saens. Dirigent Bohdan Halík. Režie
a choreografie: Saša Machov. Dekorace a kostýmy akad. malíř J. Schwárz

Javotta	L. Sýkorová	II. konkurentka krásy .	Kliková <i>Rigoni</i>
Matka	M. Rýdlová	III. konkurentka krásy .	Gnipová <i>Rigoni</i>
Otec	M. Bittl	IV. konkurentka krásy .	Šmídová
Jan	S. Machov	V. konkurentka krásy .	Fryštáková <i>Škorpák</i>
Hlídač	<i>Jindřich</i> Karboviak	Tři soudci	{ Karboviak
I. konkurentka krásy .	<i>Krishna</i> Válková		{ Primus <i>Josef</i>
	Hoši, dívky a hudebníci.		{ Zacpal <i>Karboviak</i>

20. Princezna z Tragantu – obsazení

Princezna z Tragantu.

Hudba — Oskar Straus.

Dirigent -- B. Halík.

Osoby:

Princezna	M. Pírková
Baronka	M. Rýdlová
Baron	A. Rýdl
3 pánové z Poklonkovic	Machaňová, Točilová, Kopečná
3 Etikety	Zachová, Jančová, Vránová
3 slečny	Členky rytmické školy sl. Wernerové
3 dámy	Fryštáková, Vojtašíková, Kročková
Italský princ	Válková
Francouzský princ	Mecnerová
Španělský princ	Cholevová
Princ Krejzl	Sáša Machov
Krick — Krack, velitel	Mirko Bittl
Důstojník	Starý
2 komorné	Staňková, Gnypová
2 vojáci	Primus, Karboviak

Pážata, vojsko, zahradníci, zahradnice.

Spoluúčinkují členky rytmické školy sl. Wernerové.